

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

นางสาวจิรัฏฐา จารุพิสิฐธร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

PROPOSED GUIDELINES OF LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT IN MUSIC
MUSEUMS

Miss Jiraththa Jarupisitthorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน
พิพิธภัณฑ์ดนตรี

โดย

นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.อมรา ปฐุภิญโญบูรณ์)

จรรยาบรรณ จารุพิสิฐธร : การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี.
(PROPOSED GUIDELINES OF LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT IN MUSIC
MUSEUMS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล,
263 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี จำนวน 3 แห่ง และได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการพิพิธภัณฑสถานดนตรี จำนวน 12 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจำนวน 3 รอบ แล้วนำมาคำนวณหาค่ามัธยฐานฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาสรุปหาฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. พิพิธภัณฑสถานดนตรีในปัจจุบันมีการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมาย ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ดนตรีที่ได้รับการยอมรับ และมีความต้องการในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ เป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ส่งเสริมการศึกษา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรี และเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคน ด้านการบริหารจัดการ มีความชัดเจน และพัฒนาคนไปด้วย คือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาที่เกี่ยวข้อง บุคลากรต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง พิพิธภัณฑสถานดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก ภัณฑารักษ์ที่ทำงานควรมีความรู้เรื่องดนตรี ควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา ในการทำงานร่วมกัน และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณ ด้านการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการที่หลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้อิสรระในการตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้ มีการจัดสรรลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วม มีการแสดงดนตรีสด และ ผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา กิจกรรม และนิทรรศการหมุนเวียน ด้านการประเมินผล การประเมินผลรายบุคคล โดยไม่ทำลายสุนทรีย์ในการชมพิพิธภัณฑสถานดนตรี มีหลายรูปแบบ และใช้วิธีการสังเกตในการประเมินความพึงพอใจ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถานดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง เป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้ และเครื่องดนตรี สร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ และ ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต.....ลายมือชื่อ.....
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2554

5283320027 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : LIFELONG EDUCATION / MUSIC MUSEUM

JIRATTHA JARUPISITTHORN : PROPOSED GUIDELINES OF LIFELONG EDUCATION
MANAGEMENT IN MUSIC MUSEUMS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. KIATIWAN
AMATYAKUL, Ph.D., 263 pp.

The purposes of this research were to study the current situations, problems and needs of lifelong education management in music museums and to propose guidelines for lifelong education management in music museums. The data were collected using the interview questionnaire in current situations, problems and needs of the three music museums and music learning resources, and other three sets of questionnaires for gathering 12 experts' opinions of lifelong education, museum management and music, then analyzed the data through median, mode, median-mode differences, and interquartile range, then concluded the data as the consensus of the experts.

The research findings were as follows:

1. Music resources are trying to meet the goals of their institutes and they are accepted as music learning resources and still develop their educational programs and activities.

2. Lifelong education management in music museums should focus on these aspects. Goals and objective: to collect music instruments and evidences; to promote education and be learning centers; to work as lifelong learning resources. Management: have obvious way in management and human resource development plans; staffs are ready to learn and develop themselves; have marketing plans and approach strategies; curators have knowledge in music; have experts working together; have funding for museum operations. Activities: have varieties of exhibitions (permanent and temporary); always change; let audiences inquire, interpret and learn freely, provide educational spaces; provide data for searching; design participatory learning processes; offer live concerts; mix the display collections, contents and activities together. Evaluation: done individually; not discourage audiences' appreciation; have many designs for every group of visitors; evaluate visitors' satisfaction by observation. Connections: connect with other music museum and art groups; share knowledge and collections; connect with foreign music museums; work with artists, musicians and collectors.

Department : Lifelong Education..... Student's Signature

Field of Study : Non-formal Education..... Advisor's Signature

Academic Year : 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความกรุณาอย่างสูงของ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทาง ตลอดจนความรู้ และข้อคิดสำคัญ รวมทั้งปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆในการวิจัยด้วยความเอาใจใส่เสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.อมรา ปฐภิญโญบุญรอด กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยกันระดมความคิดเห็นทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ทั้งยังให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา ดร. ยิ่ง กิริติบุญณะ และอาจารย์คณิต สายสังวรรณ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม และกรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ทั้งพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณประพิมพ์ อัดตะนันท์ คุณดลพร วัฒนาเจริญโกศา คุณสุธาสิณี กาญจนกิจ และคุณอัมพิกา แสงปิ่น สำหรับมิตรภาพและกำลังใจที่มีให้ ผู้วิจัยเสมอ และคอยเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้วิจัยอดทน และทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ อีกทั้งต้องขอขอบคุณสำหรับผู้ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆด้าน ซึ่งไม่สามารถกล่าวถึงในที่นี้ได้หมด

ขอขอบคุณ บริษัท บีโก (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน) ที่ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาการทำงานในการทำงานวิจัยขึ้นนี้อย่างเต็มที่ ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คุณศิริชัย คุณจิรัชยา คุณฉัตรประภรณ์ และ คุณฐาปณีย์ที่เข้าใจ เป็นห่วงเป็นใย และถามไถ่ถึงความก้าวหน้าของงานวิจัยมาโดยตลอด ที่สำคัญช่วยดูแลงานในส่วนของผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัยต้องหยุดงานเพื่อเก็บข้อมูล และเขียนผลการวิจัย

ขอขอบพระคุณพ่อและแม่ ผู้คอยเป็นกำลังใจ ให้ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น และสนับสนุนการเรียนแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาตลอดชีวิต.....	14
1.1 นิยามและความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต.....	15
1.2 เป้าหมายและแนวคิดสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต.....	17
1.3 สาเหตุที่ต้องมีการศึกษาตลอดชีวิต.....	17
1.4 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต.....	20
1.5 ลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิต.....	24
1.6 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต.....	26
1.7 การจัดการศึกษาตลอดชีวิต.....	28
ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาตามอัธยาศัย.....	29
2.1 นิยามและความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย.....	29
2.2 แนวคิดของการศึกษาตามอัธยาศัย.....	30
2.3 ลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย.....	31
2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย.....	33
2.5 การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย.....	34
ตอนที่ 3 แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	36

3.1 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้.....	36
3.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	37
3.3 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	39
ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้.....	42
4.1 ความหมายของการเรียนรู้.....	42
4.2 ประเภทของการเรียนรู้.....	43
4.3 รูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์.....	43
4.4 พฤติกรรมการเรียนรู้ของคน 7 ลักษณะ.....	43
ตอนที่ 5 พิพิธภัณฑ์.....	45
5.1 ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์.....	45
5.2 ความหมายของพิพิธภัณฑ์.....	49
5.3 ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์.....	55
5.4 ภารกิจพิพิธภัณฑ์.....	56
5.5 ชนิดของพิพิธภัณฑ์.....	58
5.6 หน้าที่ บทบาทของพิพิธภัณฑ์.....	61
5.7 พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา.....	68
5.8 ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์.....	82
5.9 แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศ.....	84
5.10 แนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	86
ตอนที่ 6 กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต.....	96
ตอนที่ 7 เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย.....	98
7.1 ประวัติความเป็นมาของเทคนิคเดลฟาย.....	98
7.2 ความหมายของเทคนิคเดลฟาย.....	99
7.3 แนวคิดพื้นฐานของเทคนิคเดลฟาย.....	101
7.4 ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย.....	101
7.5 ข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟาย.....	102
7.6 ส่วนประกอบสำคัญในเทคนิคเดลฟาย.....	103
7.7 ปัญหาที่พบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย.....	106
7.8 เกณฑ์ในการพิจารณาชั้นทามติของเดลฟาย.....	107

บทที่	หน้า
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	107
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	117
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	118
ชั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษา ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี.....	118
ชั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้ เทคนิคเดลฟาย.....	120
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	128
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัด การศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี.....	128
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย.....	135
2.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี ในรอบที่ 1.....	135
2.2 ผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัด การศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถาม ในรอบที่ 2.....	138
2.3 ผลการพิจารณาชั้นตามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัด การศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถาม ในรอบที่ 3.....	153
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	170
สรุปผลการวิจัย.....	171
อภิปรายผลการวิจัย.....	181
ข้อเสนอแนะ.....	192
รายการอ้างอิง.....	194
ภาคผนวก.....	201
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	202
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	206
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	223

บทที่	ญ	หน้า
ภาคผนวก ง ตารางจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับความเหมาะสมที่จะเป็นแนว		
ทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี.....		250
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....		263

สารบัญญัตราจ

ตารางที่		หน้า
2.1	การลดของความคลาดเคลื่อนและจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ.....	104
4.1	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จาก การตอบแบบสอบถามรอบที่ 2.....	142
4.2	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 2.....	144
4.3	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 2.....	148
4.4	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 2.....	151
4.5	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 2.....	153
4.6	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จาก การตอบแบบสอบถามรอบที่ 3.....	156
4.7	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน	159

	พิพิธภัณฑสถานคดี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานคดี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3.....	
4.8	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐาน นิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑสถานคดี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานคดี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3.....	163
4.9	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐาน นิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑสถานคดี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานคดี จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3.....	167
4.10	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐาน นิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑสถานคดี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3.....	169
4.11	จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับคะแนนความเหมาะสมที่จะเป็นแนวทางการ จัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี แต่ละข้อจากแบบสอบถามรอบที่ 2 (จำนวน 12 ท่าน).....	251
4.12	จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับคะแนนความเหมาะสมที่จะเป็นแนวทางการ จัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี แต่ละข้อจากแบบสอบถามรอบที่ 3 (จำนวน 12 ท่าน).....	257

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงพัฒนาการความหมายพิพิธภัณฑ์.....	54
2.2	แสดงองค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์.....	69
2.3	แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์.....	79

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบัน ความจำเป็นของการศึกษาจะยิ่งแลดูชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และต่อการดำเนินชีวิต ความเป็นเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ในวันจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น เกินกว่าที่จะใช้ความรู้ที่สะสมมาเมื่อสมัยอยู่ในวัยเรียนมาช่วยได้ การศึกษาที่บุคคลได้รับเมื่ออยู่ในช่วงวัยเรียนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น การศึกษาจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิต บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และการศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

โลกปัจจุบัน เป็นโลกแห่งเทคโนโลยี และการสื่อสารซึ่งได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมโลกไร้พรมแดน มีทั้งการแข่งขัน และร่วมมือกันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการเปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและสังคม การศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องมีกระบวนการที่กว้างขวาง และหลากหลายกว่าเก่าให้ครอบคลุมทั้งด้านวิถีชีวิตแนวความคิด และวิธีการเรียนรู้ และควรเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึงเรื่องการถ่ายทอดความรู้ และการฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ (นันทสาร สีสลับ, 2542)

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มนุษย์ทุกคน นับตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีความคู่กับสังคมมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในช่วงต่างๆของชีวิต เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้ทุกคนต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับตัวเองให้ก้าวทันโลก

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยน และกำหนดสัมพันธ์ภาพระหว่างการศึกษานอกระบบ การศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญพิเศษต่อการศึกษานอกระบบ เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลได้สามารถใช้ประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของตนเองได้อย่างกว้างขวาง และดำเนินต่อไปตลอดชีวิต ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบ และนอกระบบ หรือแม้แต่ผู้ผ่านการศึกษาระบบและนอกระบบมาแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาตามอัธยาศัยสืบเนื่องต่อไปตลอดชีวิต การศึกษาตามอัธยาศัย จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เติมเต็มความต้องการของปัจเจกที่ต้องการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่างๆ นอกเหนือการเรียนในระบบโรงเรียน โอกาสของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้น ในสถานที่ต่างๆ และจากสื่อต่างๆ

กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) นั่นคือ การเรียนรู้จากครอบครัว จนมาถึงการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ทุกหน่วยงานในสังคม จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วัด สถานประกอบการ ที่ทำงาน ชุมชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา องค์กรต่างๆ อาสาสมัคร ฯลฯ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการศึกษาของแต่ละสถาบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสนองความต้องการเรียนรู้ของบุคคลวัยต่างๆ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: ออนไลน์)

รูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ต้องยึดหลักแห่งความเสมอภาค ยืดหยุ่น หลากหลาย ปรับเปลี่ยน ได้ตามสถานการณ์ ความเหมาะสม และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนทุกระดับ ยุทธศาสตร์ในการจัดกิจกรรมนั้นทำได้หลายวิธี หรือผสมผสาน บูรณาการ โดยใช้สื่อประเภทต่างๆ หรือสื่อประสม ทั้งนี้จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลนั้นๆ รูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิต จึงไม่ควรมีรูปแบบที่แน่นอน ไม่ควรมีกรอบกำหนด เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา มีอิสระ และมีความหลากหลาย ต้องมีแหล่งให้เรียนมากมาย เช่น ตำรา หนังสือ ทั้งของไทย และต่างประเทศ ห้องสมุดในชุมชน พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ เป็นต้น (สายสุวี จุติกุล, 2546)

การสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น และพัฒนาให้สังคมกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดแหล่งการ

เรียนรู้พอเพียง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐได้บัญญัติไว้ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ" โดยนัยของมาตรา ดังกล่าวต้องการให้สังคมไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ของบุคคล ในรูปของแหล่งการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถจะเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายกว้างขวาง และมีมากพอเพียงที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ไม่ว่าจะการเรียนรู้นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในรูปแบบใดๆ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ต้องมีแหล่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มากกว่าในขอบเขตของโรงเรียน (ชัชยศ อิมสุวรรณ, 2553) และสิ่งที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ อาจเป็นการสร้างแหล่งการศึกษาขึ้นในสังคม รวมทั้งท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางความคิด รวมทั้งต้องสร้างให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแพร่หลาย และพิพิธภัณฑ์ก็เป็นหนึ่งในศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญเช่นกันที่มีส่วนในการให้บริการด้านการศึกษา และความเพลิดเพลิน (นันทสาร สีสลับ, 2542)

จากคำจำกัดความของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ International Council of Museum (ICOM, 2007) ได้ให้คำจำกัดความของ "Museum" ว่ามีหน้าที่ในการรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัย และจัดแสดงสิ่งซึ่งเป็นหลักฐานที่มีความสำคัญแก่มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษาค้นคว้า พิพิธภัณฑ์สถานทั่วโลกจึงได้มีการพัฒนาอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งในเครือข่ายของสังคม และของระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งประกอบไปด้วย สถาบันตามระเบียบแบบแผน เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน ครอบครัวยุคใหม่ และชุมชน พิพิธภัณฑ์สถานจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในการเอื้อประโยชน์ และเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ในระบบ (Formal Education) และการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) พิพิธภัณฑ์สถานสามารถช่วยเสริมมิติที่เป็นรูปธรรมให้แก่การศึกษาในระบบโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียน และมหาวิทยาลัย เป็นการสร้างศักยภาพทางการศึกษาในอนาคตอย่างยิ่ง นอกจากนั้น พิพิธภัณฑ์สถานยังมีศักยภาพที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่ให้การศึกษา นอกระบบโรงเรียน ชุมชน เช่น หอสมุด กลุ่มหรือคณะ องค์กรเพื่อการพัฒนาสังคม (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) สอดคล้องกับคำจำกัดความของโครงการประชุมทางวิชาการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาการพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาด้วยตนเองในระดับอุดมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) ที่ระบุไว้ว่า วัตถุประสงค์ที่แสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นการส่งเสริมการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถานที่ซึ่งสาธารณชนเข้ามาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และการศึกษาเป็นความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑ์สถานต่อสังคม และควรเป็นภารกิจแรก คือ การให้ความรู้ และเน้นการศึกษาของสาธารณชน และควรเป็นสถานที่ที่จะช่วยสร้างความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบต่อการค้นหารูปแบบในการให้ความรู้ จะทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนเรียนรู้ อย่างดีจากสิ่งแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งรวบรวมวัตถุสิ่งของ เพื่อให้เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน และควรเน้นการศึกษาของสาธารณชน และสามารถเชื่อมโยงการศึกษาได้ทุกด้าน ซึ่งรูปแบบและวิธีการสื่อสารความรู้มีความสำคัญมาก และควรคำนึงถึงคุณค่าเชิงการเรียนรู้แก่ผู้ชม ซึ่งยังมีแนวทางไม่ชัดเจนนัก (ศิริวิไลย์ ภูเพ็ชร, 2542)

การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานของประเทศสหรัฐอเมริกา มีกำหนดวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งคือ “เพื่อการศึกษา” และเมื่อจัดตั้งขึ้นแล้วจะมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาในทุกพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานจึงเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประชาชน บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถานในสหรัฐอเมริกาจึงโดดเด่นมากกว่าบทบาทอื่นๆ และโดดเด่นกว่าประเทศอื่นๆ ด้วย (จิรา จงกล, 2532) จากการตั้งวัตถุประสงค์ที่แตกต่างทำให้การรวบรวมวัตถุ และการจัดแสดงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้อเมริกาซึ่งเน้นบทบาททางการศึกษาจึงไม่เน้นสะสมวัตถุเป็นหลัก แต่การพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งจะเน้น “เพื่อการอนุรักษ์” สำคัญที่สุด พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยจึงเกิดจากนักสะสมวัตถุเป็นส่วนมาก การจัดการศึกษาจึงเป็นงานที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร (ชานาญ ภูมาลี, 2542)

วิวัฒนาการทางด้านความหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จากแต่ก่อนที่เป็นเพียงสถานที่เก็บรวบรวมวัตถุ สิ่งของเพื่อการอนุรักษ์ แต่ในปัจจุบัน การจัดการศึกษา ถือเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ด้วยเหตุนี้เองทำให้การจัดการพิพิธภัณฑ์ค่อยๆปรับเปลี่ยน และให้ความสำคัญกับกระบวนการในการจัดศึกษาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่มาชมมากขึ้น และจะต้องมีความแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนรู้ในระบบ เพราะเป็นการเรียนรู้จากวัตถุ สิ่งของ และสภาพแวดล้อม บรรยากาศ

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์จะตอบสนององค์การศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสบุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ การศึกษาในปัจจุบันไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงในโรงเรียนซึ่งเป็นการสอน หรือถ่ายทอดวิชาจากครูไปสู่ผู้เรียนเท่านั้น การศึกษาไม่เพียงเป็นการให้ความรู้ แต่เป็นการพัฒนาคน เป็นการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาให้เกิดสติปัญญา ความรู้สึกนึกคิด ทักษะที่ดี มีรสนิยมสูง มีวิจรรณญาณ การศึกษาเป็นการพัฒนาคนในทุกๆ ด้าน ไม่เฉพาะเพียงให้ความรู้เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาจึงไม่ได้อยู่เพียงที่สำนักเรียน แต่อยู่ที่สิ่งแวดล้อมทุกแห่ง และสถาบันที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งคือ พิพิธภัณฑ์สถาน จะเป็นสถานที่ซึ่งสามารถพัฒนาการศึกษาในเรื่องความคิด ความเข้าใจ คุณค่า ทักษะที่ดีได้อย่างกว้างขวาง (จิรา จงกล อ่างถึงใน กัลยาณี ปฏิมาพรเทพ, 2542)

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ คือ ต้องค้นคว้าหาวัตถุชนิดต่างๆ พร้อมทั้งจัดหาคำอธิบายวัตถุเหล่านั้น พิพิธภัณฑ์จะต้องจัดแสดงสิ่งของที่รวบรวมได้ในแบบที่ผู้เข้าชมได้รับความเพลิดเพลิน และได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องราววัตถุอย่างลึกซึ้ง เพื่อว่าเมื่อผู้ใดเข้ามาในสถานที่จัดแสดงจะได้พอใจและดูด้วยความสนใจพิจารณา ทั้งยังต้องหันกลับมาดูในอีกครั้งหนึ่ง เพราะความอยากรู้ อยากเห็นนั้นกระตุ้นให้หยุด และพิจารณาสิ่งของที่อยู่ตรงหน้าอีก และคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อนับไปพิจารณาศึกษาต่อไป (ยูวดี ศรีห้วยยอด, 2551)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต และพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กันอย่างขาดเสียมิได้ พิพิธภัณฑ์จะต้องทำให้ผู้ที่เข้ามาชมได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเป้าหมายและภารกิจหลักที่พิพิธภัณฑ์จะต้องทำให้สำเร็จ ให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนที่ได้มีโอกาสเข้ามาเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ การศึกษาและการเรียนรู้ มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ในพิพิธภัณฑ์ การทำความเข้าใจกับคำสองคำ คือ “การเรียนรู้” และ “การศึกษา” นั้นย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่ประสบการณ์ของระบบการศึกษาที่บุคคลประสบอยู่ รูปแบบในการเรียนและการสอน ซึ่งระบบและรูปแบบเหล่านี้ ย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ และอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการสอนที่ต่างกัน และจะนำไปสู่การรับรู้ตามจุดประสงค์ กระบวนการ และผลลัพธ์ของการศึกษาและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หลากหลาย (Hooper-Greenhill, 1999)

หลักสำคัญในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพในพิพิธภัณฑ์นั้น ผลการวิจัยของสมาคมพิพิธภัณฑ์สหรัฐอเมริกาพบว่า พิพิธภัณฑ์จะต้องมีการใช้หลักการ และทฤษฎีการเรียนรู้ และงานวิจัยทางการศึกษา เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ และเน้นย้ำ

ด้วยว่า การบูรณาการเรื่องความยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองทฤษฎีการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายนั้นมีความสำคัญมากเท่ากับกลุ่มผู้เข้าชมเฉพาะ เนื้อหา และเครื่องมือในการส่งผ่านข้อมูล เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้ (American Association of Museums, 2001)

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2549) ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์กล่าวว่า การเรียนรู้คือการรับแนวความคิดในการรับรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ หรือท้าทายต่อ ค่านิยม ทักษะคิด และความเชื่อ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนทำความเข้าใจกับโลกรอบๆตัวโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ใหม่ๆ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. Formal Learning หรือการเรียนรู้ตามระบบเป็นการเรียนแบบในโรงเรียน มีครูหรือเจ้าหน้าที่ เป็นผู้ให้ความรู้ เป็นการเรียนรู้แบบทางเดียวอาจใช้เอกสารประกอบ และอาจมีการทดสอบ/ประเมินผลความรู้

2. Self Directed การเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดจากความสนใจของผู้เรียน ซึ่งอาจมีที่มาจากแรงจูงใจต่างๆ เช่น ได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน ความสนใจในการนำไปประกอบอาชีพ

3. Informal Learning หรือ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นรูปแบบทั่วไปที่พบในการเรียนรู้จากองค์กรทางวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า และเป็นไปตามธรรมชาติ โดยผู้เรียนจะไปพบสิ่งใหม่ ความคิดใหม่ๆ และวงสนทนาใหม่ๆ

นอกจากนี้ พฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลยังมีหลากหลาย แบ่งได้ 7 ลักษณะ คือ ผู้ที่เรียนรู้จากการดู ผู้ที่เรียนรู้จากการอ่าน ผู้ที่เรียนรู้จากหลักการ เหตุผลและการคำนวณ ผู้ที่เรียนรู้โดยผ่านดนตรี ผู้ที่เรียนรู้โดยการเคลื่อนไหว ผู้เรียนที่เรียนรู้เป็นกลุ่ม และผู้ที่เรียนรู้ตามลำพัง (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, 2549) ดังนั้นการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์นั้นจะต้องตอบสนองลักษณะการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ก็คือ สภาพบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ Paris และ Hapgood (2002) ได้เสนอบทความเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Learning Environment – ILE) การเรียนรู้ในบริบทการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการนี้ จุดประสงค์อาจไม่ได้อยู่ที่การได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ผู้ชมอาจต้องการเพียงการเล่น พักผ่อน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

ลักษณะสำคัญ 2 ประการที่จะบ่งบอกถึงความเป็น ILE คือ ประการแรก ILE จะเปิดช่องทางให้ผู้เยี่ยมชมเกิดสัมผัสพันภาพทางสังคม วัตถุในพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกในฐานะที่เป็นวัตถุที่มีคุณค่าในวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะวัตถุจะเกี่ยวข้องกับความเป็นศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันวัตถุเหล่านั้นย่อมสัมพันธ์กับบริบททางการเมือง และสังคม ซึ่งสะท้อนออกมาจากวัตถุ ทั้งความเป็นท้องถิ่น และความเป็นชาติ นอกจากนี้ ILE ยังโน้มนำให้ผู้ชมเข้าไปสู่ความรู้สึกถึงสำนึกทางตัวตน และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และค่านิยมเฉพาะกลุ่ม ประการที่สอง ILE เป็นสถานที่กระตุ้นให้เกิดการสำรวจและการค้นหาความรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเลือกที่จะปฏิบัติสิ่งใด หรือไม่นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน แต่บ่อยครั้งนักเรียนไม่มีโอกาสเลือก ในขณะที่พิพิธภัณฑ์ผู้ชมมีโอกาสที่จะเลือกเส้นทางเดินชมของตนเอง เลือกระยะเวลาของการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือกระทั่งกลุ่มสังคมที่จะเข้าไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มีอิสระมากกว่า และมีการบังคับน้อยกว่าอีกด้วย

วัตถุในพิพิธภัณฑ์หาได้ยาก และผิดแปลกไปจากชีวิตประจำวัน จึงทำให้วัตถุเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งสะสม และทำให้พิพิธภัณฑ์ได้รับการขนานนามว่า “โถงแห่งความอยากรู้อยากเห็น” คนโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ILE เป็นสถานที่ที่น่าสนใจเพราะที่เหล่านี้เก็บรักษาวัตถุที่มาจากการอยากรู้อยากเห็น และการสำรวจ คำถามที่เกิดขึ้นกับผู้ชมเป็นหลักฐานที่ยืนยันได้ดี เช่น อเวจีคืออะไร, นั้นศิลปะจริงๆหรือ, ทำไมสัตว์ถึงทำอย่างนั้น คำถามเผยให้เห็นว่าวัตถุเข้าไปกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และกลายเป็นช่องทางให้ ILE ใช้ความอยากรู้อยากเห็นดังกล่าว ในการแนะนำการเรียนรู้ หากกล่าวให้ถึงที่สุด พื้นฐานของการเรียนรู้เชิงแนะนำ คือการผลักดันให้เกิดการค้นหาความรู้ บางครั้งเด็กตั้งคำถาม แต่สิ่งที่เด็กได้จากตลกอยู่ภายในหรือเพิ่มมุมมองเชิงวิเคราะห์ การนำคำถามของเด็กมาเปิดประเด็น และสนทนาเกี่ยวกับวัตถุจะช่วยให้การอธิบายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการเข้าฟังปาฐกถาท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ในหัวข้อ พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ในวันที่ 19 ตุลาคม 2553 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ตัวอาคาร สถานที่ การสะสมวัตถุเข้าพิพิธภัณฑ์ การศึกษาค้นคว้าข้อมูล วิจัยนำเสนอ และกิจกรรม การเปลี่ยนการจัดแสดงอยู่เสมอ และงานหัตถกรรม

ในการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ถูกต้องและมีรูปแบบที่ดีนั้น ต้องมีความหมายในการสื่อได้ เพราะฉะนั้นการจัดพิพิธภัณฑ์จึงมิได้มีความหมายเพียงการนำสิ่งของมาจัดวางหรือตั้งเรียงกันเท่านั้น หากแต่ต้องสามารถสื่อความหมายให้ได้ และสิ่งของที่เลือกมาใช้ในการจัดแสดงนั้นไม่

จำเป็นต้องเป็นของมีค่า เพราะบางครั้งไม่สามารถดูแลรักษาได้อย่างทั่วถึง จึงไม่จำเป็นที่จะต้องไป แสวงหาวัตถุโบราณวัตถุที่เป็นของจริงมาใช้ในการจัดแสดง การใช้ภาพถ่ายหรือรูปจำลองอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าในการสงวนรักษาของแท้ไว้ น่าจะเพียงพอแล้วที่จะสื่อสารได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545) ดังนั้น การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีให้มีชีวิตนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สัมผัส และ เข้าถึงได้ ไม่ใช่แค่ตั้งแสดงเครื่องดนตรี แล้วติดเพียงป้ายชื่อเท่านั้น แต่จะแสดงให้เห็นว่าเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นเล่นอย่างไร มีความเป็นมาอย่างไรด้วย (สุกรี เจริญสุข, 2553)

การจัดการศึกษา หรือกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ขณะนี้มีการปรับปรุง และ เปลี่ยนแปลงไปมาก เพื่อให้เข้าใจ ดึงดูดผู้ชม และเอื้อให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ไป พร้อมๆกันด้วย โดยที่ไม่รู้ตัว พิพิธภัณฑ์จึงไม่สามารถหยุดนิ่งได้ ต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การจัดนิทรรศการจะต้องหมุนเวียน ที่สำคัญจะต้องมีปฏิสัมพันธ์เพื่อความน่าสนใจ มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้ทันสมัยอยู่เสมอ และ กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้ชม เกิดการเรียนรู้เองที่เป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างยิ่งของเจ้าหน้าที่หรือผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องให้ความสำคัญ และพยายามหาแนวทางให้ได้ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้สำเร็จ และมี ประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากตัวอย่างของ มิวเซียมสยามซึ่งดำเนินการโดย สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.) มิวเซียมสยาม มีบทบาทในการนำเสนอวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของคนไทยที่ ปรากฏในประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต คตินิยมและศิลปะ ผ่านการเรียนรู้ที่รื่นรมย์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการ ต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้ จากนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่า Discovery Museum ซึ่งมีผู้เข้าชม 176,000 คน ในปีงบประมาณ 2552 ทำให้มิวเซียมสยามกลายเป็นแหล่ง การเรียนรู้ที่รื่นรมย์ เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่จะนำมาซึ่งการรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนบ้าน และรู้จักโลก และทำให้เกิดมิติใหม่ของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจ (สำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้, 2552) และเป็นการพลิกโฉม และเป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษาโดยพิพิธภัณฑ์ อย่างแท้จริง

จากจำนวนผู้เข้าชมซึ่งมีจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดแสดง และ กระบวนการจัดการศึกษาของมิวเซียมสยามมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีในประเทศไทย ยังไม่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมโดยทั่วไปมากนัก ยังคงทำ หน้าที่เป็นเพียงสถานที่จัดแสดงเครื่องดนตรีเท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และรายละเอียดในการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ไม่น่าสนใจ รวมทั้งการจัดเก็บและดูแลรักษาเครื่องดนตรี ต่างๆ ที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ดนตรีในประเทศไทย จึงกลายเป็นเพียงสถานที่เก็บเครื่อง ดนตรี หรือห้องแสดงเครื่องดนตรีเท่านั้น ทั้งๆที่ประเทศไทยมีเครื่องดนตรีล้ำค่ามากมาย ที่มีประวัติ

น่าสนใจ และแสดงออกถึงรากเหง้าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ แต่กลับถูกเก็บกองไว้ โดยที่ไม่มีใครสนใจ พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยจึงกลายเป็นเหมือนสุสานเก็บของ ขาดการนำเสนอเนื้อหา และแสดงรายละเอียด เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ตีความกับความเป็นคนตรี และประวัติศาสตร์นั้น ยังมีส่วนที่จะต้องปรับอีกมาก นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานก็ยังไม่มากพอที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ถึงการดำเนินงาน ประโยชน์ และความรู้ที่จะได้รับการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ทำให้พิพิธภัณฑสถานในทุกวันไม่ได้ทำหน้าที่แหล่งเรียนรู้ที่ให้ประชาชนเข้าไปแสวงหาความรู้ ตามความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (อานันท์ นาคคง, สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2553) ทั้งนี้ปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีเข้าไว้ในหลักสูตร การศึกษาทุกระดับชั้นเรียน คือ เริ่มตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียน จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งหวังให้วิชาดนตรีช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เจตคติ และบุคลิกภาพ เพื่อที่จะช่วยให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อีกทั้งดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมลักษณะนิสัยที่สังคมต้องการ เพื่อที่จะนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข (อรนุชา อัญญาวัชร, 2545) และสิ่งที่สำคัญที่สุดยิ่งไปกว่าการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในสาระดนตรีในการจัดการเรียนการสอน คือ การทำให้ผู้เรียนมีการรับรู้ และพัฒนาความซาบซึ้งในสุนทรียรสของคนตรี (ณรุทธ์ สุทธิจิตต์, 2545)

จากรายงานการวิจัยทางการแพทย์ระบุว่าเด็กที่เรียนรู้อาตมศึกษาควบคู่ไปกับวิชาการ ต่างๆนั้นจะมีพัฒนาการทางสมอง ตลอดจนมีความเยือกเย็นนุ่มนวลในพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดีกว่าและมากกว่าเด็กที่ไม่ได้เรียนรู้อาตมศึกษาเป็นอย่างมาก (สุขสันต์ ทองประสิทธิ์, 2552) ทำให้ปัจจุบันพ่อแม่ และผู้ปกครองส่งบุตรหลานเรียนดนตรี รวมทั้งมีผู้สนใจเข้าสมัครเรียนในสาขาวิชาดนตรีกันมากขึ้น ในขณะที่ เป็นยุคของการแข่งขัน ทำให้ทุกคน มุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพทางด้าน IQ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ โดยละเลยการพัฒนาด้านจิตใจ และคุณธรรม หรือ EQ และ MQ เป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย เมื่อเป็นดังนี้แล้ว หลายฝ่ายจึงเริ่มที่จะหันกลับมาให้ความสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้านอื่นๆกันมากขึ้น การใช้ดนตรี จะสามารถพัฒนาบุคคลด้านต่างๆ ดังนี้ พัฒนาด้านอารมณ์ พัฒนาด้านภาษา พัฒนาด้านร่างกาย พัฒนาด้านปัญญา พัฒนาด้านความเป็นเอกบุคลิก พัฒนาด้านสุนทรีย และ การฟังดนตรี สามารถช่วยสร้างจินตนาการ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างไร้ขอบเขต (ณรุทธ์ สุทธิจิตต์, 2544)

พิพิธภัณฑสถานดนตรี จะมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิต สนับสนุนการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่จะช่วยส่งเสริม และ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีและมีความสุขได้

และเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ดนตรีกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถตอบสนองการศึกษาตลอดชีวิต ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เป้าหมาย 3 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยให้ความสำคัญแก่กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางซึ่งนำไปสู่การส่งเสริม และพัฒนาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อจรรโลงสังคม และส่งเสริมให้คนไทยมีสุนทรียรสในดนตรี และที่สำคัญเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่ม ในสังคม สามารถส่งเสริม และพัฒนาความรู้ของบุคคล เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ และส่งเสริมให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และแหล่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และเป็น การศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ ด้านดนตรี และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยศึกษาในประเด็นทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

แหล่งเรียนรู้ด้านดนตรีที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีหุถุกระหม่อม สิริินทร หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ (TK Park)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑสถาน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี จำนวน 12 ท่าน

3. ในการศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากร จะใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ หมายถึง การดำเนินการและปัญหาที่เกิดขึ้น หรือที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ความคาดหวังและความต้องการในการพัฒนาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ บุคคล หรือกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้ ให้ประสบการณ์ต่างๆแก่ประชาชน มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อการศึกษา ช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้

พิพิธภัณฑสถานดนตรี หมายถึง สถาบันที่เก็บรวบรวม และแสดงสิ่งต่างๆที่มีความสำคัญด้านดนตรี และศิลปวัฒนธรรม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ มีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานดนตรี และห้องสมุดดนตรี สามารถเข้าถึงได้ง่าย ให้ความรู้ และมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต ดนตรี และการจัดการพิพิธภัณฑสถาน

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง ข้อเสนอแนะวิธีปฏิบัติในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจุดประกายความคิดผู้ชมสามารถนำไปต่อยอดค้นคว้าหาความรู้ต่อไป โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต กล่าวคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยประกอบด้วยรายละเอียด 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี หมายถึง ความมุ่งหวัง หรือเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของบุคคลในด้านดนตรี

การบริหารจัดการด้านพิพิธภัณฑ์ดนตรี หมายถึง การจัดการหรือการปฏิบัติงานที่มุ่งให้ประโยชน์ด้านการศึกษาดนตรีของบุคคล โดยเฉพาะด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ดนตรีและด้านบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

การจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี หมายถึง การจัดนิทรรศการทั้งถาวร และชั่วคราวที่เกี่ยวกับดนตรี หรือกิจกรรมต่างๆที่มีความหลากหลายตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

การประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี หมายถึง การติดตามประเมินผลจากทุกกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลภายนอก เพื่อนำผลการประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ตลอดจนให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลพิพิธภัณฑ์ดนตรีด้วย

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย หมายถึง การติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งของภาครัฐ และเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ตลอดจนระหว่างประเทศ และพิพิธภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรี รวมทั้งนิทรรศการในการจัดแสดงต่างๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบความคิดเห็นและแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีต่อไป

2. เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี เป็นข้อมูลสำหรับนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สามารถนำไปประยุกต์เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเป็นข้อมูลสำหรับผู้ดูแล ผู้บริหาร พิพิธภัณฑ์ดนตรีเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ดนตรีต่อไป

3. เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา และปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ดนตรีให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองการศึกษาในอนาคต ในสังคมแห่งการเรียนรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

ในการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 8 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 3 แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้

ตอนที่ 5 พิพิธภัณฑ์

ตอนที่ 6 แหล่งเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

ตอนที่ 7 เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ความรู้ที่จากการสั่งสมมาในวันเรียนไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา และใช้ในการดำเนินชีวิตได้ การศึกษาจึงจะเป็นสำหรับบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด ครอบคลุมการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ซึ่งแนวคิดเรื่องนี้ได้รับการพิจารณาเป็นครั้งแรกในการประชุม “The Third International Committee for Facilitating Adult Education” จัดโดย UNESCO ในปี 2507 หลังจากนั้น การศึกษาตลอดชีวิตได้กลายเป็นแนวความคิด และแนวทางที่มีความหมาย และสำคัญอย่างยิ่ง

ต่อการจัดการศึกษาในลักษณะของการผสมผสานสัมพันธ์กับทรัพยากรทางการศึกษาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนจนเป็นหนึ่งเดียว ยังผลให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

1.1 นิยามและความหมาย

ยูเนสโก (UNESCO, 1968) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้พอสรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นได้นำมาใช้ในเชิงของการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ผู้ที่ออกจากโรงเรียนแล้ว หรืออาจจะเรียกว่าผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่เป็นเวลานาน แต่ในปัจจุบันนี้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตจะครอบคลุมกว้างขวางกว่า กล่าวคือจะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นการจัดการศึกษาที่จะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม จะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นทางการต่อเนื่อง การศึกษาสำหรับเด็กต้องมีการทบทวนและปรับปรุงใหม่ การศึกษาจะไม่สิ้นสุดลงที่การสอบและการได้รับประกาศนียบัตรจากสถาบันการศึกษา แต่ควรจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ในทางกลับกันความสามารถของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ในการรับการฝึกอบรมในการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ วัฒนธรรมก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพและขอบเขตของการศึกษาที่ได้รับเมื่อเป็นเด็กหรือวัยรุ่น

Faure (1972) กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตว่า การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะ ทุกรูปแบบ เป็นการศึกษาโดยรวมทั้งหมดไม่ว่าจะมองการศึกษาในส่วนใดๆ หรือการศึกษาในลักษณะล้วนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้เป็นระบบการศึกษาแต่เป็นการจัดการศึกษาซึ่งรวมการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วย ทุกแหล่งไว้ด้วยกันทั้งหมด และเป็นการพัฒนาการศึกษาในทุกส่วน

Dave (1976) กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตมาจากคำ 3 คำ คือ ชีวิต ตลอดชีวิต และการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อชีวิตเริ่มต้นและสิ้นสุดลงเมื่อชีวิตสิ้นสุดลงการศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาและกิจกรรม การเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่การศึกษาในวัยเด็กไปจนถึงการศึกษาโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เมื่อจบจากโรงเรียนไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ก็จะต้องมีการศึกษาต่อไปอีก แต่อาจจะอยู่ในรูปการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการศึกษานอกระบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมและมีความรู้เพียงพอที่เผชิญกับชีวิตกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า หมายถึง ผลรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคล และพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของบุคคล การศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคลเรียนจบจากโรงเรียนหรือสถาบันหนึ่งเท่านั้น การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกวิธีการการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล

สุนทร สุนันท์ชัย (2548) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์จากเกิดจนตาย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน และพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และไม่ใช่วางการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้สรุปความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพ โดยบุคคลจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 กำหนดความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องจากชีวิต

จากนิยามและความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการศึกษตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นกับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้ง 3 ระบบกล่าวคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน และพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการเรียนรู้ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข

1.2 เป้าหมายและแนวคิดสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้กล่าวถึงเป้าหมายและแนวคิดสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

1.2.1 เพื่อให้บุคคลพัฒนาเต็มเต็มตามขีดความสามารถของตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมที่ตนอาศัยอยู่

1.2.2 เป็นการศึกษาทั้งชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย

1.2.3 บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่างๆที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตนเอง

1.2.4 มุ่งพัฒนาให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

1.2.5 การศึกษาที่จัดให้แก่ทุกกลุ่มอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ

1.2.6 การศึกษาที่บริการให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกคนในแต่ละช่วงวัย ตลอดชีวิต

1.2.7 การจัดกิจกรรมการศึกษาที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับชีวิตจริง

1.2.8 การจัดกิจกรรมการศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

1.3 สาเหตุที่ต้องมีการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษานับได้ว่าเป็นกระบวนการสร้าง และสะสมทุนทางปัญญา ความรู้และทักษะ เจตนาธรรมของการศึกษามีอยู่เพื่อพัฒนาคน ดังนั้นในฐานะที่การศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม การศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะการศึกษาจะช่วยให้คนพัฒนาตนเองได้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การศึกษากับการดำเนินชีวิตจึงเป็นกระบวนการอันหนึ่งอันเดียวกัน การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด ครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ และเมื่อนับเนื่องถึงความจำเป็นของการพัฒนาคนดังกล่าวจึงสามารถสรุปถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตได้ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545)

1.3.1 ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของโลกและประเทศต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบอย่างมากต่อความเป็นอยู่ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกประเทศเพราะเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต ในประเทศอุตสาหกรรม เทคโนโลยีในการผลิตและการเพิ่มผลผลิตได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น เพราะฉะนั้นจึงมีความต้องการบุคลากรและคนงานที่มีความรู้มีทักษะที่ก้าวหน้าและทัดเทียมกับความเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมใหม่ๆ นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจอยู่เสมอทำให้เกิดผลกระทบมากมาย การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะทางด้านวิชาการและวิชาชีพเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยังต้องให้ความรู้และทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถเลือกหรือพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและสังคม จึงจำเป็นที่บุคคลต้องเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

1.3.2. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม สังคมมีความเปลี่ยนแปลงทุกยุคทุกสมัยถึงในสภาวะปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ปัญหาของสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นจากสภาพดังกล่าวเป็นเหตุทำให้บุคคลควรได้รับการศึกษา ได้รับความรู้ทุกช่วงชีวิต การได้รับความรู้จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพการณ์ต่างๆ ปัญหาต่างๆ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมในทุกสถานการณ์ และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของตนเอง

1.3.3. ความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ความรู้ วิทยาการและเทคโนโลยีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและรวดเร็วมาก นักวิชาการ นักการศึกษา นักวิทยาศาสตร์ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆอย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้ในทางอุตสาหกรรม สถาปัตยกรรม วิทยาศาสตร์ เกษตร สาธารณสุข การสื่อสาร การคมนาคม ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีดังกล่าวนี้มีพัฒนาการอย่างไม่หยุดยั้งตลอดเวลาและมีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม หลังจากบุคคลจบจากโรงเรียนมาแล้วมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย เพราะฉะนั้นบุคคลจึงต้องเรียนรู้อยู่เสมอทุกช่วงชีวิตของชีวิตเพื่อให้สามารถติดตามได้ทันความก้าวหน้าเหล่านี้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์กับการประกอบอาชีพ การประกอบกิจกรรมต่างๆ ในสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม

1.3.4. การแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ในปัจจุบันนี้มีแหล่งที่เผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่มากมายและข้อมูลข่าวสารนี้สามารถเผยแพร่ด้วยสื่อชนิดต่างๆ ไปยังประชาชนในทุกภูมิภาคของโลกอย่างรวดเร็ว ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ สุขภาพ พลังนามัย อาหาร ครอบครัว ตลอดจนความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะฉะนั้นบุคคลจึงควรจะเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้เหล่านี้ ควรมีทักษะที่จะเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ ต้องเรียนรู้อยู่เสมอเพื่อให้มีความรู้เท่าทันและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่นอกจากนั้น ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อยู่มากมายนั้นมีทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ บุคคลต้องมีความสามารถที่จะวิเคราะห์และเลือกรับข้อมูลสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้

1.3.5. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากร โดยทั่วไปแล้ว โครงสร้างประชากรของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นรูปพีระมิด ฐานกว้าง ยอดแหลม คือมีประชากรวัยเด็กมากที่สุด รองลงมาเป็นวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตามลำดับ และจำนวนประชากรที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือประเทศวัยสูงอายุ แต่ในปัจจุบันนี้โครงสร้างประชากรในหลายประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ จำนวนเด็กแรกเกิดลดลง จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมาก จำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้น เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องขยายออกไปสู่ประชากรวัยแรงงาน วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง และวัยสูงอายุด้วย และนับวันจำนวนผู้สูงอายุจะยิ่งมากขึ้น เพราะฉะนั้นประเทศต่างๆ ต้องให้ความสำคัญแก่การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น นั่นคือการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้จะต้องเป็นการจัดการศึกษาให้แก่คนสูงอายุทุกกลุ่มอายุ ซึ่งก็คือการศึกษาตลอดชีวิตนั่นเอง

1.3.6. ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ปัจจุบันประเทศต่างๆ ในโลก ส่วนใหญ่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนในการปกครองประเทศและมีสิทธิเสรีภาพในการศึกษาหาความรู้ ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาประเทศชาติ เพราะฉะนั้นจึงมุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การศึกษาถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จะพบว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้เริ่มนำแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตมาเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 เป็นต้นมา และในปัจจุบันแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตยิ่งได้รับการยอมรับกว้างขวางมากขึ้นและเป็นหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาของทุกประเทศก็ได้ และจากประสบการณ์ที่หลายประเทศได้นำแนวคอกการศึกษาตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติต่าง

เห็นพ้องกันว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาสำหรับสังคม สำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงดังเช่นปัจจุบัน (Galbraith, 1992)

1.3.7. การศึกษาที่มีอยู่ยังไม่เอื้อให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดทุกช่วงชีวิตการศึกษาที่จัดอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตามยังเน้นที่การศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นการศึกษาเพียงช่วงต้นของชีวิตเท่านั้น แต่ละประเทศจะทุ่มเทงบประมาณบุคลากรและทรัพยากรอย่างมากมายเพื่อปรับปรุงพัฒนาการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยเน้นว่าการศึกษาสำหรับคนวัยต่างๆ ที่พ้นจากวัยเรียนมาแล้วก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน แต่เท่าที่เป็นอยู่ การศึกษาหลังวัยเรียนในประเทศต่างๆ จัดอยู่ไม่ว่าจะเป็นการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยก็ตามยังทำได้น้อยและไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร

นอกจากนั้นการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ยังให้โอกาสแก่ประชาชนอย่างไม่เท่าเทียมกัน ผู้ที่ยากจน ผู้ที่อยู่ห่างไกล ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยกว่ายังได้รับโอกาสน้อยกว่า ในหลายประเทศ สิ่งที่ทำให้เรารู้ยังมีความสัมพันธ์กับชีวิตไม่มากยังไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตหลังวัยเรียนได้อย่างเต็มที่ ทำให้บุคคลต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอ การศึกษาที่เป็นอยู่เน้นการให้เนื้อหาความรู้มากกว่าการให้ทักษะวิธีการในการแสวงหาความรู้

จากข้อจำกัดต่างๆ ของการศึกษาที่เป็นอยู่นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลต้องได้รับการศึกษาที่กว้างขวางขึ้น และได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.4 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต

ในการจัดการศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามรวมทั้งแนวคิดของการศึกษาของชีวิต จะพิจารณาถึงองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการคือ คน ความรู้หรือวิชาการที่ได้สะสมมาแต่อดีต และ สภาพแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นแหล่งวิชาการ ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะสัมพันธ์กัน การศึกษาตลอดชีวิตได้พิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการข้างต้นมาประสานเข้าด้วยกันโดยมุ่งให้คนได้บังเกิดสิ่งเหล่านี้คือ (ปฐุม นิคมานนท์, 2528)

1. เพื่อช่วยให้บุคคลได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกๆ ด้านต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต
2. เพื่อให้บุคคลได้มีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาสังคมตามความสามารถและความรับผิดชอบของแต่ละคน

3. เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย นั้นคือได้ร่วมอาศัย ร่วมเรียนและแบ่งปันความเจริญในสังคมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้เสนอหลักการจัดการศึกษาที่เป็นการยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีวัฒนธรรมการเรียนรู้
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลาตลอดช่วงอายุของผู้เรียน
3. คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนและการเรียนรู้มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มีความสุข
5. ผู้เรียนมีโอกาสและมีทางเลือกในการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน
6. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
7. ทุกแห่งในสังคมคือแหล่งการเรียนรู้ของคนทุกคน
8. ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน
9. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน

10. คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขณะเดียวกัน สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้สังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านและสรุปหลักการของการศึกษาดลอดชีวิตได้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ การศึกษามีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิต ไม่ว่าจะบุคคลจะอยู่ในวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ หรือวัยสูงอายุก็ตาม

เพราะสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร วิทยาการและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในทุกช่วงชีวิตของคุณ คุณอาจต้องเผชิญกับสถานการณ์กับสภาพปัญหาที่แตกต่างไปในแต่ละช่วงชีวิต การศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คุณพัฒนาตนเอง สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆเหล่านี้ได้

2. คุณมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ความสามารถในการเรียนรู้ในการรับการศึกษาของคุณนั้นไม่ได้จำกัดเพียงแค่ว่าเมื่อคุณอยู่ในวัยเรียนคือ ช่วงวัยเด็ก วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเท่านั้น คุณที่อยู่ในวัยอื่นๆก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้เพียงแต่ว่าผู้จัดกิจกรรมการศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพัฒนาการตามวัยของเขา

3. การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อคุณจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป มักจะเป็นที่เข้าใจว่าการศึกษาลึกลงเมื่อคุณเรียนจบการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งแล้วได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรแล้ว ถือว่าเป็นการสิ้นสุดการศึกษา ซึ่งนับเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้อง การศึกษาจากสถาบันการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาทั้งชีวิตของคุณ เป็นช่วงเวลาที่สูงมาก หลังจากนั้นคุณจะต้องออกมาเผชิญกับโลกของชีวิตจริงภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นเวลายาวนานหลายเท่ากันในช่วงหลังของชีวิต ความรู้ที่ได้รับมาจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาก็อาจนำมาใช้เป็นพื้นฐานแต่ยังไม่เพียงพอ คุณยังต้องเรียนรู้ ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่เข้ามาในทุกช่วงชีวิต

4. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ

5. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน กล่าวคือ การสัมพันธ์กันในแนวตั้ง หมายถึง การพิจารณาถึงช่วงชีวิตของคุณตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะฉะนั้นคุณจึงควรได้รับการศึกษาโดยตลอดและการศึกษาที่จัดให้แต่ละช่วงอายุควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกัน การสัมพันธ์กันในแนวนอน หมายถึง การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกันดังนั้นในช่วงวัยหนึ่งๆ คุณควรจะได้รับการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และทัศนคติ เพื่อจะช่วยให้คุณพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการศึกษาที่ควรจัดให้ควรเป็นการศึกษาทุกประเภทหรือทุกรูปแบบจากทุกแหล่งความรู้ ผสมผสานกัน

6. การศึกษาตลอดชีวิตเน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา การที่จะให้บุคคลได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้นั้น หน่วยงานผู้รับผิดชอบจะต้องหามาตรการที่จะช่วยให้ทุกคนได้รับโอกาสอย่างเสมอภาคกันในทุกกลุ่มเป้าหมาย

7. การศึกษาตลอดชีวิตควรมีความยืดหยุ่นหลากหลาย

8. การศึกษามีความเป็นประชาธิปไตยและให้อิสระแก่ผู้เรียน เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกได้ตัดสินใจตามความพร้อม ความสามารถ ตามความสนใจ ตามความสะดวกของเขาเอง

9. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นมีความจำเป็นมากที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้ เพราะถึงแม้จะมีบริการทางการศึกษามากมายหลากหลายและเข้าถึงตัวกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายอาจไม่สนใจ การสร้างแรงจูงใจนี้ต้องเริ่มที่การให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง การชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาที่มีต่อบุคคลในทุกช่วงชีวิต การสร้างแรงจูงใจอาจต้องใช้หลากหลายวิธีการ

10. ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ บุคคลจะศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตได้จะต้องรู้วิธีแสวงหาความรู้หรืออีกนัยหนึ่งคือมีเครื่องมือในการหาความรู้ต้องให้เรียนรู้วิธีเรียน

11. ให้ศึกษาเรียนรู้เรื่องของชีวิตแลสภาพปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตจริงเนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กลุ่มเป้าหมายให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ดังนั้นสิ่งที่จะจัดให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ควรเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ควรเป็นสภาพการณ์และปัญหาที่เขาจะต้องเผชิญในชีวิตจริงอีกครั้ง

12. บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิต และเป็นแหล่งที่จะให้ความรู้แก่บุคคลสืบเนื่องต่อไปทุกช่วงอายุตลอดชีวิตของเขา

13. ชุมชนมีบทบาทสำคัญ แหล่งที่จะให้ความรู้แก่บุคคลถัดจากบ้านคือชุมชนหรือสังคม

14. ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย การจัดการศึกษาจะจัดเพียงลำพังอีกต่อไปไม่ได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

15. การศึกษาตลอดชีวิตเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลพึ่งตนเองได้ มนุษย์ต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการที่ผสมผสานประสบการณ์ในการดำรงชีวิตและการศึกษาให้สอดคล้องกัน โดยเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในทุกสถานการณ์ และในทุกช่วงเวลาของชีวิตตามความต้องการของตน การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้บุคคลได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในแนวตั้งและแนวนอนที่มุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลนั่นเอง

1.5 ลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบการเรียนรู้ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ทุกคนนับตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตได้ (Dave, 1973) ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาของทุกคนตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจากเด็กถึงวัยชราโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในช่วงต่างๆของชีวิต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้ทุกคนต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆเพื่อปรับตนเองให้ก้าวทันยุคความเปลี่ยนแปลง

2. กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) นั่นคือ เรียนรู้จากครอบครัว จนมาถึงจากสถาบันการศึกษา

3. ทุกหน่วยงานในสังคม จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วัด สถานประกอบการ ที่ทำงาน ชุมชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา องค์กร ต่างๆ อาสาสมัคร ฯลฯ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการศึกษาของแต่ละสถาบันมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตลอดจนสนองความต้องการเรียนรู้ของบุคคลวัยต่าง

4. รูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ต้องยึดหลักแห่งความเสมอภาคยืดหยุ่น หลากหลาย ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ความเหมาะสมและสามารถสนองความต้องการของ

ผู้เรียนทุกระดับ ยุทธศาสตร์ในการจัดกิจกรรมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี หรือผสมผสานบูรณาการ โดยใช้สื่อประเภทต่างๆหรือสื่อประสม ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลนั้นๆ

5. ระบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จะต้องดำเนินการตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาคและระดับท้องถิ่น โดยมีกรอบแนวคิดและโครงสร้างในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน ตั้งแต่ นโยบาย จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการจัด การวางแผน โครงสร้างการจัดองค์กร การบริหารงานและการจัดการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ หลักสูตรยุทธศาสตร์การเรียนรู้ สื่อ การวัดผล ประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

สุนทร สุนันท์ชัย (2532) ได้เสนอลักษณะของกระบวนการที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไว้ดังนี้

1. เป็นการดำเนินการตลอดชีวิตของบุคคล
2. เป็นการวัดที่มีการวางแผน ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติอันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุด ทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ
3. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ให้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกประเภทในการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และไม่เป็นทางการหรือตามอัธยาศัย

สนอง โลหิตวิเศษ (2547) ได้นำเสนอลักษณะการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนจะต้องไม่สิ้นสุดเพียงเมื่ออยู่ในโรงเรียนแต่จะต้องจัดให้บุคคลเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วสามารถเข้ามาเรียนได้อีก กล่าวคือ โรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เตรียมความพร้อมด้านความรู้ความสามารถ และปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตแก่นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถมีทัศนคติ แรงจูงใจที่จะใฝ่รู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว

2. ทุกหน่วยงานในสังคมมีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สโมสร ศาลาประชาคม วัด ที่ทำงาน เป็นต้น อันเป็นการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของ

สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ควรจะจัดหลักสูตรในลักษณะของการบูรณาการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อ เสริมทักษะ ความรู้ และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยให้ถือการงาน หรือ ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

4. หลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องครอบคลุมบทบาทของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัว การงาน การพักผ่อน สังคมการเมือง เศรษฐกิจ ฉะนั้นจะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่จะเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งวิทยาการ มีแรงจูงใจที่จะคิดศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต

5. การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยจะต้องเกื้อกูลกัน สังคมจะต้องส่งเสริมให้มีแหล่งวิชาที่ทุกคนมีโอกาสใช้สื่อทุกประเภท และศึกษา หาความรู้จากแหล่งต่างๆ อาทิ ห้องสมุด วิทยุ โทรทัศน์ พิพิธภัณฑฯ ฯลฯ

จากลักษณะการจัดการศึกษาตลอดชีวิตดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีลักษณะการจัดโดยจัดการศึกษาตลอดช่วงอายุของบุคคลในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้จะต้องปรับโครงสร้างขององค์กรที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย หลักการศึกษาตลอดชีวิตโดยยึดการบูรณาการ ความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตย และความสอดคล้องกับวิถีชีวิต

1.6 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้เสนอรูปแบบของการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

1. การศึกษาวิชาสามัญ ซึ่งครอบคลุมการสอนอ่านเขียนเพื่อการอ่านออกเขียนได้ การศึกษาที่เทียบเท่าระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

2. การศึกษาด้านวิชาชีพ ซึ่งมีการจัดอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวในหลายสาขาอาชีพแบบมีประกาศนียบัตร และไม่มีประกาศนียบัตร

3. การให้ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยการอบรม โดยวิทยากร และโดยสื่อต่างๆ

การจัดกิจกรรมจะมีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎ ระเบียบต่างๆ โดยรับผู้เรียนไม่จำกัด เพศ อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน สถานที่เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ มุ่งสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละชุมชนและสังคม การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสถานศึกษา ไม่จำกัดเวลา โดยมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและ พัฒนาการของผู้เรียน

จากรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยการจัดการศึกษาใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) หมายถึง การจัดกิจกรรม การศึกษาที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอน และมีลำดับ มีการแบ่งชั้นเรียนตามอายุ จัดการเรียนการสอนตามลำดับชั้น ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ มีหลักสูตร เวลาเรียนที่แน่นอน มีการจำกัดอายุผู้เรียน มีการลงทะเบียนเรียน และมีการวัดผล การประเมินผลเพื่อรับใบประกาศนียบัตร การเรียนเน้นเรื่องอนาคตส่วนใหญ่มีสถานที่แน่นอนในการเรียน

2. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน (Non-formal Education) หมายถึง การจัด กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเป็นประชาชน อยู่นอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ มีหลักสูตร เวลาเรียน มีการลงทะเบียนเรียน มีการประเมินเพื่อรับประกาศนียบัตร ไม่จำกัดอายุ เป็นการเรียนนอกโรงเรียน เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่ง ความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียนเรียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มี หรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียน

ส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยของชีวิต

การศึกษาทั้งสามรูปแบบ คือการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนได้ โดยความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆและ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็น ผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งจะสอดคล้องตามความต้องการของบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

1.7 การจัดการศึกษาตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบการศึกษาของประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต แต่เรื่องการศึกษาตลอดชีวิตก็ยังเป็นเรื่องใหม่ของระบบการศึกษา ทั้งนี้ เพราะการแยกการศึกษาระบบต่างๆออกจากกัน ขาดความเชื่อมโยง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทยจึงยังมีปัญหาอย่างหลากหลาย แนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาล่าช้านี้ได้ คือ ให้ความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน และสถานประกอบการ เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมกันบูรณาการการเรียนรู้เข้าไปกับทุกหน่วยงาน ทุกสถานการณ์ ทุกเวลา และสถานที่ ตลอดจนกระจายแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน องค์กรภายนอกได้มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) จึงได้เสนอ ยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

1. ให้ความรู้ความเข้าใจ ในความหมายของการศึกษา และการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต มิใช่ให้ความสำคัญเพียงการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. กำหนดนโยบายให้องค์กรนำในชุมชน เช่นโรงเรียน/สถานศึกษาและองค์กรทางศาสนา ยึดหลักการจัดการจัดการศึกษา ที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิต และยกย่องการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครอบครัวและชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี
3. เปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาตลอดชีวิตตาม ความต้องการที่แท้จริงของครอบครัวและชุมชน โดยสนับสนุนในแง่ความรู้และวิชาการ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสถานประกอบการในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนสำรวจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างความพร้อมในการให้การศึกษาตลอดชีวิต

5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการศึกษาดูตลอดชีวิต เพื่อการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ตอนที่ 2 แนวคิดการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 นิยามและความหมาย ของการศึกษาตามอัธยาศัย

ฟิลิปส์ เอช คูมบ์ส (อ้างถึงใน ก่อ สวัสดิ์พานิชย์, 2538) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ล่วงหน้าแล้วว่า การศึกษาที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในอนาคตอันใกล้ อาจเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งหมายถึง การเรียนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนตามประสบการณ์ที่ตนได้พบเห็น แต่สิ่งทีบุคคลจะเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับว่าสภาพแวดล้อมนั้นมีคุณภาพทางการศึกษามากแค่ไหน

Evan (1981) ได้ให้ความหมายการศึกษาตามอัธยาศัยว่า หมายถึง ผลของการเรียนรู้อันเกิดจากสถานการณ์ที่ผู้เรียนหรือแหล่งความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่งมีเจตจำนงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แต่ไม่ใช่ทั้งสองปัจจัยเกิดตรงกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง พ.ศ.2542 ในมาตรา 15 ระบุว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ตามศักยภาพความพร้อม และโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอก โรงเรียน ให้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2544)

จากความหมายและคำจำกัดความดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าการศึกษาตามอัธยาศัยให้ความสำคัญกับการจัดให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าที่จะมีการสอนโดยตรง การศึกษาตาม

อธยาศัยจึงมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการไม่มีการกำหนดและแบบแผนที่ชัดเจนเหมือนการศึกษาในระบบและนอกระบบ รูปแบบการศึกษาตามอธยาศัยจึงมีได้หลากหลาย

2.2 แนวคิดของการศึกษาตามอธยาศัย

Veronica McGivney ได้เสนอแนวคิดเรื่องการศึกษาตามอธยาศัยไว้ (วิศนี ศีลตระกูลและอมรา ปฐภิญโญบุรณ, 2544) กล่าวคือ

1. การศึกษาตามอธยาศัยทำให้มีกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นภายนอกสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ถูกรัดไว้และการเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมและความสนใจของบุคคลและกลุ่มต่างๆซึ่งอาจไม่ได้ยอมรับว่าเป็นการเรียนรู้ก็ได้

2. การศึกษาตามอธยาศัยอยู่ในรูปของกิจกรรมที่ไม่จัดเป็นรายวิชาอาจได้แก่ การอภิปราย การถกเถียงปัญหา การพูดคุย การนำเสนอเรื่องราวหรือข้อมูลต่างๆ ให้คำแนะนำ และการแนะแนวซึ่งอาจเป็นไปเพื่อการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลโดยองค์กรหรือบุคคลเช่นเรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การดูแลผู้สูงอายุ เรื่องของความปลอดภัย การจ้างแรงงาน เป็นต้นซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา

3. การศึกษาตามอธยาศัยที่มีการวางแผนและมีโครงสร้างอยู่แล้วเช่นหลักสูตรระยะสั้นที่จัดขึ้นเพื่อสนองตอบความสนใจและความจำเป็นที่ได้สำรวจมาแล้ว แต่มีวิธีการจัดที่ยืดหยุ่นและด้วยวิธีการจัดที่ยืดหยุ่นและด้วยวิธีการเรียนรู้ตามอธยาศัยเช่น การอบรมทำอาหารทางรายการทีวีที่เป็นเกมส์ คือ จุดประสงค์ของรายการเพื่อการบันเทิงสอดแทรกสาระแก่ผู้ชมเรื่องการประกอบอาหาร ซึ่งผู้ชมอาจรับทราบหรือลงมือนำไปทดลองทำเองภายหลังซึ่งต่างจากรายการสอนทำอาหารที่จัดว่าเป็นการให้การศึกษาในนอกระบบระดับหนึ่ง

จากความเชื่อที่ว่าคนเราทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและเป็นการเรียนรู้แบบเป็นระบบ และไม่เป็นระบบ การศึกษาตามอธยาศัยอาจเป็นการเรียนรู้ที่เกิดในการดำเนินชีวิต ในทุกขณะของการดำเนินชีวิต การศึกษาตามอธยาศัยจึงเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ ขณะเดียวกัน การศึกษาตามอธยาศัยก็เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลตอบสนองสถานการณ์ใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาที่หมายถึงกระบวนการภายในที่ปรุงแต่งให้บุคคลได้รับการศึกษา ให้บุคคลได้รับรู้รับทราบและได้ตอบสนองการณ่นั้นๆ การศึกษาตามนัยนี้เป็นการศึกษาตามอธยาศัยที่เป็นการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้รวมถึงการเลือกวิธีการที่จะรับรู้และเรียนรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นโครงการการเรียนรู้ที่เป็นปัจเจกภายนอกด้วย

การศึกษาตามอัธยาศัยอีกลักษณะหนึ่งคือ การปฏิบัติในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ที่อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและ/หรืออาจมีวัตถุประสงค์อื่นก็ได้ ส่วนมากผู้เรียนเข้าไป ร่วมงานกับผู้ที่มีประสบการณ์ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีปัจจัยอื่นเสริมทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นการลงมือ ปฏิบัติและผู้เรียนเกิดกระบวนการภายในเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยอีกเช่นกัน

การศึกษาตามอัธยาศัยไม่ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบในการจัดและ อำนวยความสะดวกในการเรียนเช่นองค์ความรู้ วิธีการเรียนการสอนหลักสูตร การประเมินผลและ การนำไปใช้ แต่การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นที่พัฒนาความสามารถในการนำศักยภาพของบุคคล ออกมาเพื่อสร้างและตอบสนองความต้องการแสวงหา ค้นคว้าหาคำตอบ และก่อให้เกิดความคิด สร้างสรรค์และจินตนาการซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระบบ

2.3 ลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งนี้ก็โดยอาศัย การเทียบเคียงกับการศึกษาในระบบและนอกระบบ ดังนี้ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, 2544)

1. การศึกษาตามอัธยาศัยมีรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบที่อธิบายได้ชัดเจน เป็นส่วน หนึ่งของดำรงชีวิต เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ
2. การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมมี หลายสถานการณ์จึงมีหลายวัตถุประสงค์และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษาเท่านั้น
3. การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบและใช้วิธีการที่ไม่ เป็นทางการต่างๆได้ไม่จำกัด
4. การศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีหลักสูตรไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอนไม่จำกัดอายุไม่มี การลงทะเบียนและไม่มีการสอน ไม่มีการรับประกาศนียบัตร ไม่มีสถานที่ เรียนที่ไหนก็ได้ ส่วน ใหญ่เรียนเพื่อความรู้และนันทนาการและไม่จำกัดเวลาเรียน
5. การศึกษาตามอัธยาศัยมีเรื่องกำหนดเวลาที่เป็นตัวแปรและควบคุมได้น้อย มาก เพราะการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการปล่อยอิสระตามอัธยาศัย การประเมินผลจึงอยู่ที่ผู้เรียน เช่นกัน

6. การศึกษาตามอัธยาศัยต้องสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต
7. การศึกษาตามอัธยาศัยมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ (Specific) อาจเกิดซ้ำแต่อาจไม่เกิดซ้ำที่มีผลเหมือนเดิมทุกประการ
8. การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการอุบัตินั้นอาจเป็นจงใจหรือไม่จงใจ ไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ไม่สามารถระบุลักษณะบ่งชี้ถึงผลการเรียนที่เหมือนกันได้ทุกส่วน
9. การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้
10. การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะของการอาสาสมัครร่วมกิจกรรมเป็นการไม่ผูกพันแต่เต็มใจที่จะเรียนรู้
11. การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเรียนได้ตลอดเวลา
12. การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่นๆอย่างแยกไม่ออกให้ชัดเจนได้
13. การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยต่อเนื่องไปตลอดชีวิตเพราะเป็นการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการดำเนินชีวิต บุคคลทุกคนจึงสามารถเข้าออกและสัมผัสการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตลอดชั่วชีวิตดังที่มีคำกล่าวว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการจากการอุบัติของชีวิตจนสิ้นอายุขัย

ลักษณะของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่น่าสงสัยว่าเป็นการศึกษาได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ดีควรเข้าใจถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรตระหนักว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ควรไปกำหนดกฎเกณฑ์อะไรเกินไป มิเช่นนั้น จะกลายเป็นการศึกษานอกระบบไป เพราะความไม่ชัดเจนโดยสิ้นเชิงของการศึกษาทั้งสองระบบดังกล่าว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นควรทำความเข้าใจให้แน่ชัดกับการศึกษาตามอัธยาศัยภายใต้นิยามว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อมสถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนโดยเฉพาะสื่อ แหล่งความรู้และบุคคลเพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตาม ความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัวชุมชน และสังคม ซึ่งหากชัดเจนในเรื่องนี้ก็จะเห็นได้ว่าการศึกษาตามอัธยาศัยได้ให้ความสำคัญกับการจัดให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าที่จะมีการสอนโดยตรง

2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัย

ชัยยศ อิมสุวรรณ์ (2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัยไว้ดังนี้

การจัดการศึกษาตามอัยาศัยมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการไม่มีการกำหนดและแบบแผนที่ชัดเจนเหมือนการศึกษาในระบบ การศึกษาตามอัยาศัยจึงมีได้หลายรูปแบบ บางรูปแบบเป็นเพียงกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้น บางรูปแบบเป็นสถานการณ์ปรากฏการณ์ที่อาจมีขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือโดยการสร้างขึ้นของสิ่งมีชีวิตหรือแม้กระทั่งสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมตามปกติโดยมิได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาใดๆ บางประเภทเป็นเพียงปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามอัยาศัย เช่น การพูดคุย การถกเถียงปัญหา การหาหรือ การสืบค้น รวมทั้งแหล่งความรู้ต่างๆตลอดจนสื่อ สื่อสารนิเทศ สื่อสารมวลชนที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาโดยตรงล้วนเป็นรูปแบบของการศึกษาตามอัยาศัยทั้งสิ้น

นอกจากนี้การศึกษาตามอัยาศัยอาจมีรูปแบบที่เน้นวิธีการเรียนที่แตกต่าง ทั้งแบบผู้เรียนมีส่วนร่วม มีส่วนจัดและการร่วมอยู่ในสถานการณ์ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตามสถานการณ์ ซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องความสัมพันธ์กับชุมชน และการเกี่ยวข้องกับผู้รู้เพื่อพัฒนาและยกระดับประสบการณ์ระหว่างการเรียนรู้แลปฏิบัติงานในสถานการณ์นั้นๆซึ่งเป็นมากกว่าการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัยาศัยในปัจจุบันที่จะต้องส่งเสริมให้จัดมากขึ้น ได้แก่ ครอบครัว ผู้รู้ในชุมชน วัด พระสงฆ์ รวมทั้งการศึกษาตามอัยาศัยที่เกิดขึ้นในวงสนทนาของชุมชน อาจใช้ลานวัด บ้านผู้นำ ร้านค้า ศาลากลางหมู่บ้าน ศูนย์ประชาคม นอกจากนี้สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชน ที่อื่นหนังสือประจำหมู่บ้านและห้องสมุดประชาชนตลอดจนการจัดการศึกษาตามอัยาศัย เป็นต้น

ทั้งนี้ การศึกษาตามอัยาศัยโดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนก็มีการดำเนินการอยู่ควบคู่ไปกับการศึกษานอกสถานที่ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น ขณะเดียวกันกับที่แนวคิดในการพัฒนาประเทศในปัจจุบันเน้นไปสู่การมุ่งพัฒนาท้องถิ่น และชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีความหมายให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการบริหารและจัดการชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ การจัดการศึกษาตามอัยาศัยจึงควรมุ่งเน้นพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับชุมชนและสภาวการณ์มากยิ่งขึ้น รูปแบบ

การเรียนรู้ควรมีเทคนิควิธีการที่ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมากขึ้นเช่น กระบวนการเรียนรู้แบบเวทีประชาคม ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน และอนาคตจึงควรมีแนวโน้มที่เป็นการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน เชื่อมโยงไปสู่ชุมชน และสังคม ซึ่งนอกจากให้ผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว จะต้องประกอบด้วยบริบทของวัฒนธรรม ชุมชน และจุดมุ่งหมายของชุมชนนั้น

โดยสรุป รูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยจึงเป็นการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม เป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองของความต้องการของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย มีเทคนิควิธีที่ดึงดูดความสนใจให้บุคคลอยากที่จะเข้ามาเรียนรู้ ในขณะที่การจัดนั้นบุคคล หรือชุมชนอาจมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยด้วยก็ได้

2.5 การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย

เนื่องจากการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้ง กลุ่มเป้าหมาย และรูปแบบ ดังนั้นการดำเนินการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้เกิดความครอบคลุม นั้นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้ทันต่อความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อให้บุคคลได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งนี้โดยมีความร่วมมือในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของแต่ละหน่วยงานกล่าวคือ 1. ต้องมีความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชน องค์กรท้องถิ่น และชุมชน 2. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชน และประชาชนด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีรายละเอียดคือ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, 2544)

1. หน่วยงานภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อ พัฒนากลุ่มบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานในการยกระดับการทำงานและคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาของหน่วยงานภาครัฐมีจุดเด่น คือ แต่ละหน่วยงานมีบุคลากรงบประมาณและทรัพยากรที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

2. องค์กรเอกชน ในรูปแบบของสมาคม ชมรม องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ ดำเนินงานการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสที่หลากหลายและ ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายที่มีความซับซ้อนของปัญหา

3. สถานศึกษา วิทยาลัย สถานศึกษาและโรงเรียนทุกระดับ สังกัดภาครัฐและเอกชนในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนให้จัดการศึกษาตามอัธยาศัย

4. องค์กรชุมชน สถาบันชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรเหล่านี้จะมีบทบาทในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนมากขึ้น เพราะองค์กรชุมชนเหล่านี้มีความใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ สภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนย่อมสามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนได้มากที่สุด

5. ธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะสถานประกอบการทุกประเภท ทุกขนาด ทั้งด้านธุรกิจบริการ โรงงานในภาคอุตสาหกรรม และธุรกิจการเกษตร

6. สื่อมวลชน สื่อมวลชนทั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ นับเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มประชาชนในทุกพื้นที่ และกลุ่มอายุอย่างกว้างขวางที่สุดในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์มหาศาลในการให้การศึกษสำหรับประชาชนในยุคปัจจุบัน

7. ผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นวิธีการจัดชั้นพื้นฐานและเก่าแก่ที่สุดของวัฒนธรรม

8. สถาบันครอบครัว สังคมโลกให้การยอมรับว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นับตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสถาบันที่สามารถจัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบและวิธีการ

การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดการเพื่อให้เกิดองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีประเด็นสำคัญๆได้แก่การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย การพัฒนาบุคคลผู้จัดการศึกษาตามอัธยาศัยและ การพัฒนาทักษะวิธีการในการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดจนการสร้างเสริมวัฒนธรรมในการเรียนรู้ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ตอนที่ 3 แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1 ความหมายแหล่งการเรียนรู้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำจำกัดความว่า แหล่ง หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิดแห่ง การเรียนรู้ หมายถึง เข้ารับความรู้จากผู้สอน รับการศึกษาดูงานเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ หรือความชำนาญ ฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจจนเป็นความชำนาญ และ รู้ หมายถึง แฉ่ง เข้าใจ ทราบ

ดังนั้น แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ถิ่น ที่อยู่บริเวณ บ่อเกิดแห่ง ที่ หรือ ศูนย์ที่ รวบรวมความที่ไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ แหล่งการเรียนรู้ อาจ เรียกว่าแหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิชาการในชุมชน แหล่งทรัพยากรในชุมชน หรือแหล่งวิทยาการ ในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีความหมายอื่นๆ ที่นักการศึกษาทั้งหลายได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (2542) ให้ความหมายว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึงบุคคล กิจกรรม ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งให้ประสบการณ์แก่ประชาชนได้ ดังนั้น แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน อาจเป็นศาสนสถาน โรงเรียน พิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี ศูนย์ การศึกษาในชุมชน ห้องสมุด สถานประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

กรมวิชาการ (2549) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ ว่าหมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) ให้ความหมายแหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณีหรือการดำรงชีวิตในชุมชน ในท้องถิ่นที่มี คุณค่า และมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากความหมายของแหล่งการเรียนรู้ข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง หรือที่รวมที่อาจเป็นสถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน

เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

3.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิวัติ อรรถบलयุค (2536) กล่าวไว้ว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญคือเป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำ มีการบริจาคทรัพย์สินร่วมมือเสียสละกำลังกาย ในการจัดอาคารสถานที่ สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลแก่ประชาชน โดยมีสื่อสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ของจำลอง การแสดง การสาธิตต่างๆไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการ และเอกชน สื่อบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาส ฝึก อ่าน เขียน ได้ปรึกษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กรมสามัญศึกษา (2544) ให้ความเห็นว่า แหล่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถ ที่ช่วยให้บุคคลแต่ละคน สามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างอิสระเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความเป็นจริงแห่งตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2548) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ว่าเป็น “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” อาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน มีการประเมินและการวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินในชั้นเรียน หรือห้องเรียน

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548) กล่าวว่า ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการสาขาต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดเพียง การศึกษาภาคบังคับไม่ได้ทุกคนต้องศึกษาต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้น แหล่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อม

นฤมล ดันธสุรเศรษฐ์ (2549) กล่าวว่าไว้ว่า แหล่งความรู้ หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญคือ

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เนื้อหาความรู้ต่างๆได้ด้วยตนเองตลอดเวลา ไม่จำกัดเพศ และวัย

2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ

3. เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์เนื้อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่างๆถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในป่า เป็นต้น

4. เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ

5. เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆที่มีการคิดค้นขึ้นและได้ของจริง เช่น การศึกษาประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งวิทยาการประเภทนี้จะเป็นสื่อที่มีความสำคัญในหลายด้าน คือ

5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสาร เปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วงยกระดับความมุ่งมั่นโดยการเสนอภาพในอุดมคติ เสนอผลสำเร็จและความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่างๆ

5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แนวคิดใหม่ เกิดมุมมองใหม่ขึ้น

5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ให้ความรู้ ก่อให้เกิดทักษะช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทั้งนี้เพราะ เป็นแหล่ง หรือที่รวม ความรู้เพื่อให้บุคคลสามารถค้นคว้าหาความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3.3 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งการเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ในชุมชน หรือแหล่งวิชาการในชุมชน มีความหมายที่กว้างขวาง นักการศึกษาจำแนกประเภทไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2532) แบ่งประเภทของทรัพยากร หรือแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภท

1 ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น แสงแดด น้ำ อากาศ แผ่นดิน ที่ดิน สัตว์ พืช ป่า ภูเขา แร่ธาตุ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นนั้น

2 ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ประชาชน หรือบุคคลประเภทต่างๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะ บุคคลจากท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมเยือน หรือผู้ที่รับเชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในบางโอกาส เช่น พระ เจ้าหน้าทีการเกษตร เจ้าหน้าทีอนามัย ผู้ทรงคุณวุฒิ พ่อค้า เจ้าของโรงเรียน อุตสาหกรรม เป็นต้น

3 ทรัพยากรในลักษณะที่เป็นสถาบันในท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรต่างๆ เช่น วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีอนามัย ศาลาประชาคม เทศบาล กลุ่มการเมือง เป็นต้น

4 ทรัพยากรทางเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่างๆ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ช่วยเด็กให้เกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์

5 ทรัพยากรของท้องถิ่น เป็นกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี การปฏิบัติงานของสถานที่ราชการ หรือหน่วยงาน กิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหา และปรับปรุงสภาพต่างๆในท้องถิ่น โรงเรียน อาจน่านักเรียนไปศึกษา หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ เช่น รณรงค์เพื่อรักษาความสะอาด ส่งเสริมสนับสนุนการออกเสียงเลือกตั้ง และกระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น ปรับปรุงแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นต้น

6 ทรัพยากรด้านการเงิน หมายถึง ทรัพยากรการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผู้มีฐานะดี จากผู้ที่ต้องการจะเสียสละทรัพย์สินโดยตรง

สุรจิตร์ ทีบัว (2538) จำแนกประเภทของแหล่งวิชาการในชุมชนที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดังนี้

1. แหล่งวิชาการภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ ต้นไม้ แมลง สวนครัว ครู นักเรียน

2. บุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร

3. แหล่งวิชาการภายในชุมชนและนอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น สถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ ปุชนีย์สถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา

4. กิจกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ผลงานทางด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณคดี ประเพณีพื้นบ้าน

กรมวิชาการ (2545) จำแนกแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องหมวดวิชา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน Resource Centre สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ ฯลฯ

2. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา วัด ครอบครัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรของรัฐ

รัชนีกร ทองสุขดี (2545) ได้จำแนกแหล่งวิทยากรท้องถิ่น ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้สนใจต้องการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะความสามารถในอาชีพต่างๆ

2. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติให้ประโยชน์ต่อมนุษย์

3. ทรัพยากรวัตถุและสถานที่ หมายถึง อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น ที่ประชาชนศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ

4. ทรัพยากรประเภทสื่อ หมายถึงบุคคลหรือสื่อที่ติดต่อถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะและเจตคติ ด้วยการส่งผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 แหล่งวิทยาการประเภทสื่อนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ทางมนุษยชาติสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง และที่สำคัญที่สุดคือ สามารถกระจายความรู้ไปสู่ทุกพื้นที่โลกอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

5. ทรัพยากรประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น สิ่งที่มีมนุษย์ทำการปรับปรุง

6. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติด้านประเพณีและวัฒนธรรม ต่างๆ การปฏิบัติของหน่วยราชการตลอดจนความเคลื่อนไหวในการแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาสภาพต่างๆ ในท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม

สุมาลี สังข์สี (2548) ได้สรุปประเภทของแหล่งการเรียนรู้ได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ภูมิปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติให้แก่ผู้สนใจ และต้องการเรียนรู้

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่หรือวัตถุสิ่งก่อสร้างต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 สถานที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่า ภูเขา สัตว์ พืช แร่ธาตุ

2.2 สถานที่ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ตลาด โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อเป็นตัวกลาง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา ใบปลิว จุลสาร ฯลฯ

3.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ให้ภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง ทั้งให้ภาพ และเสียง เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ สไลด์ รูปภาพ ฯลฯ

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม เทคนิค วิธีการ เช่น นวัตกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ สิ่งประดิษฐ์ คิดค้นใหม่ วิธีการสอนแบบต่างๆ เทคนิคกระบวนการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆในห้องเรียน

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

4.1 ความหมายของการเรียนรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้นิยามความหมายของ “การเรียนรู้” ไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ดังนี้

วรรณิ ลิ้มอักษร (2541) ได้นำเสนอความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ถาวรอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ หรือการได้ปฏิบัติฝึกฝน

ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ (2549) สรุปความหมายของการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองบ่อยครั้งเข้าจนกลายเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นมาอย่างถาวร และลักษณะการเรียนรู้นี้เป็นลักษณะที่เกิดจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนอันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย โดยมีสมอง หรือประสาทสัมผัสของมนุษย์เป็นจักรกลที่สำคัญ สมองจะสั่งสมประสบการณ์ต่างๆไว้ในร่างของสมอง เมื่อบุคคลเผชิญกับปัญหา หรือประสบการณ์ใดๆสมองมนุษย์จะดึงเอาสิ่งเร้าที่ตนเคยได้เก็บสะสมไว้ในสมองมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยอัตโนมัติ ด้วยวิธีการแสดงออกอันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ นั่นเอง

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2549) ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑศาสตร์กล่าวว่า การเรียนรู้คือการรับแนวความคิดในการรับรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ หรือทำหยาต่อ ค่านิยม ทักษะคิด และความเชื่อ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนทำความเข้าใจกับโลกรอบๆตัวโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ใหม่ๆ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

นอกจากนี้ ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง ได้เสนอประเภทของการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑศาสตร์ และพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของคน 7 ลักษณะ

4.2 ประเภทของการเรียนรู้

4.2.1. ความรู้ความเข้าใจ โดยการสะสมข้อมูล และรูปแบบ เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง และใช้องค์ความรู้โดยผ่านการทดลองและการแก้ปัญหา เป็นลักษณะแบบการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

4.2.2. ความรู้สึก คือ การมีทัศนคติที่ท้าทาย ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้นและเกิดการหยั่งรู้ในแง่อื่นๆ

4.2.3. การเรียนรู้ทางสังคม คือ การพัฒนาทักษะการสร้างความร่วมมือ การสื่อสารกับผู้อื่น รวมทั้งช่วยให้ผู้อื่นได้เรียนรู้มากขึ้น

4.2.4. ทักษะ คือ การพัฒนาทางกายภาพควบคู่ไปกับการสั่งงานโดยสมอง และเซาว์ปัญญา เช่น ความสามารถทางงานฝีมือ เป็นต้น

4.3 รูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

4.3.1. Formal Learning หรือการเรียนรู้ตามระบบเป็นการเรียนแบบในโรงเรียน มีครู หรือเจ้าหน้าที่ เป็นผู้ให้ความรู้ เป็นการเรียนรู้แบบทางเดียวอาจใช้เอกสารประกอบ และอาจมีการทดสอบ/ประเมินผลความรู้

4.3.2. Self Directed การเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดจากความสนใจของผู้เรียน ซึ่งอาจมีที่มาจากแรงจูงใจต่างๆ เช่น ได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน ความสนใจในการนำไปประกอบอาชีพ

4.3.3. Informal Learning หรือ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นรูปแบบทั่วไปที่พบในการเรียนรู้จากองค์กรทางวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า และเป็นไปตามธรรมชาติ โดยผู้เรียนจะไปพบสิ่งใหม่ ความคิดใหม่ๆ และวงสนทนาใหม่ๆ

4.4 พฤติกรรมการเรียนรู้ของคน 7 ลักษณะ คือ

4.4.1. กลุ่มที่เรียนรู้จากการดู (Visual Learner) ชอบดู ภาพถ่าย ภาพยนตร์ ภาพวาด งานออกแบบ และงานสร้างสรรค์ เรียนรู้ได้ดี โดยสื่อภาพ สี สัน ภาพถ่าย รูปทรง

4.4.2. กลุ่มที่เรียนรู้จากการอ่าน (Linguistic Learner) ชอบ การอ่าน การเขียน และการเล่าเรื่องเรียนรู้ได้ดี จากการพูด การฟังเสียงพูด และอ่านคำบรรยาย และการสนทนา

4.4.3. กลุ่มที่เรียนรู้จากหลักการ เหตุผล และการคำนวณ (Logical/Mathematical Learner) ชอบการทดลอง ถ้ามคำถาม การค้นหาแบบแผน ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เรียนได้ดีจากการจำแนก แยกแยะ การจัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ และการวาดแผนผัง

4.4.4. กลุ่มที่เรียนรู้โดยผ่านทางดนตรี (Musical Learner) ชอบร้องเพลง ฮัมเพลง ฟังดนตรี และเล่นเครื่องดนตรี เรียนรู้ได้ดีจากท่วงทำนอง จังหวะ และดนตรี

4.4.5. กลุ่มที่เรียนรู้โดยการเคลื่อนไหว (Kinetic Learner) ชอบ เคลื่อนไหวไปรอบๆ จับต้องสิ่งของ และพูดคุย เรียนรู้ได้ดี จากการจับต้อง เคลื่อนไหว การเรียนรู้จากท่าทาง

4.4.6. กลุ่มที่เรียนรู้เป็นกลุ่ม (Social Learner) ชอบอยู่กับเพื่อน พูดคุยกับผู้คน ชอบไปเป็นกลุ่ม เรียนรู้ได้ดีจากการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์ระหว่างกัน กิจกรรมที่มีความร่วมมือ การสัมภาษณ์ การเปรียบเทียบ

4.4.7. กลุ่มที่ชอบเรียนรู้ตามลำพัง (Solitary Learner) ชอบทำงานคนเดียว หมกมุ่นอยู่แต่ความสนใจของตัวเอง เรียนรู้ได้ดี จากกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนเดียว ตามจังหวะ และศักยภาพของตน

สุภาวดี หาญเมธี และสุจิตรา วุฒิดำรง (2548) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กขึ้นอยู่กับพื้นฐานและปัจจัยหลากหลาย เช่น ภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรม การศึกษาฯลฯ ดังนั้นรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กลงมือปฏิบัติจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าใจในพัฒนาการของเด็กทำหน้าที่แยกเด็กแต่ละวัยเพื่อค้นหาลักษณะเด่นรวมทั้งแยกแยะพฤติกรรมด้านบวก และลบของเด็กแต่ละช่วงวัยด้วย ผู้ทำงานด้านพิพธิภณที่มีความเข้าใจจิตวิทยาของเด็กจะสามารถสร้างกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ หลักจิตวิทยาพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กสำหรับผู้ทำงานด้านพิพธิภณที่ควรทราบมีดังนี้

1. เด็กมักตั้งคำถาม เด็กเป็นวัยที่ช่างซักช่างถาม บางครั้งผู้ใหญ่อาจเกิดความรำคาญ และตัดปัญหาด้วยการซึ่งตอบก่อนที่เด็กจะตั้งคำถามต่อไป หรือห้ามไม่ให้เด็กถามต่อ ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้เป็นการขัดขวางจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

2. การเรียนรู้ของเด็กจะเป็นไปอย่างราบรื่นเมื่อเด็กมีความสุข สภาวะทางอารมณ์ ในขณะที่เรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญ และเป็นสากลสำหรับมนุษย์ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ จะมีประสิทธิภาพเมื่อมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะอารมณ์สุข หรือทุกข์ บางครั้งผู้ใหญ่ก็มักบีบบังคับให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ในระยะเวลาที่ตนกำหนดขึ้น ทำให้เด็กไม่มีเวลาซึมซับความรู้สึกกับกิจกรรมที่กำลังทำและไม่มีความประทับใจ จนอาจหมดความสนใจที่กำลังจะเรียนรู้ ดังนั้น เราจึงควรใจเย็นและเรียนรู้ที่จะให้เวลาเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

3. กรอบและกฎข้อบังคับเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้โดยไม่มีการใช้อำนาจมาบังคับ บัญญัติห้ามต่างๆ ซึ่งติดไว้ตามพิพิธภัณฑ์บางครั้งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก

4. เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าเมื่อได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by Doing) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การสัมผัส และการลิ้มรสชาติ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการสำรวจ การสังเกต การแสวงหา และการสังสมอีกด้วย เด็กได้เรียนรู้แนวคิด และกระบวนการของกิจกรรมนั้นๆ ทำให้เกิดความประทับใจ และเรียนรู้ว่าหากอยากได้อะไรต้องปฏิบัติ

ตอนที่ 5 พิพิธภัณฑ์

5.1 ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์สถาน (Museum) เป็นคำที่ใช้เป็นครั้งแรกที่เมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ เมื่อประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล หมายถึง สถานที่แห่งหนึ่งสำหรับใช้เป็นศูนย์กลางของห้องสมุด และศูนย์กลางทางการศึกษาค้นคว้าวิจัยของนักปราชญ์ ต่อมาเรียกว่า The Museum of Alexandria จัดตั้งขึ้นโดย Ptolemy Philadelphus (Ptolemy Soter) ภายในประกอบด้วย สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ ห้องสำหรับศึกษาวิชากายวิภาคศาสตร์ ดาราศาสตร์ นอกจากนี้ มีงานศิลปกรรมของปโตเลมีด้วย

คำว่า “พิพิธภัณฑสถาน” ในประเทศไทยเป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบัญญัติขึ้นหลังจากที่พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถาน” ในพระบรมมหาราชวัง สถานที่แห่งนี้ถือเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกของประเทศไทยที่ใช้เก็บรวบรวมศิลปปะโบราณ โบราณวัตถุ และใช้สำหรับเกิดให้แขกบ้านแขกเมืองได้ชมเป็นครั้งคราว

นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของ “พิพิธภัณฑสถาน” ว่า หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ส่วนคำว่า “พิพิธภัณฑสถาน” หมายถึง สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวม และแสดงสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรม หรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ

กิจการพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยเริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงสนพระทัยวิชาประวัติศาสตร์ และโบราณคดีเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ทรงผนวชอยู่นั้น พระองค์มีความสนพระทัยในการเก็บรวบรวมสิ่งของโบราณ ซึ่งทรงพบระหว่างที่เสด็จจุดธูปตามสถานที่ต่างๆ โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำมาเก็บรักษาไว้ในพระบรมมหาราชวัง ภายใน “พระที่นั่งราชฤดี” ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2398 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เซอร์จอห์น เบาว์ริง อัครราชทูตอังกฤษที่เดินทางมาติดต่อทำสัญญาค้าขายกับไทย เข้าเฝ้าฯ เป็นการส่วนพระองค์ที่พระที่นั่งราชฤดีนี้ ซึ่ง เซอร์จอห์น เบาว์ริง ได้เขียนบันทึกในครั้งนั้นไว้ว่า

“มีเครื่องประดับทุกชนิด หลายชนิดเกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นต้นว่า นอแรดรูปร่างประหลาด งาช้าง ปะติมากรรมหลายชิ้นจากทวีปยุโรป แจกันกระเบื้องถ้วยจากประเทศจีน เครื่องทรงสมัยโบราณของพระมหากษัตริย์ที่ล่วงลับไปแล้ว งาช้างและไม้จำหลักอย่างงดงาม เครื่องประดับทองและเงินพร้อมเครื่องเพชรนิลจินดาเป็นจำนวนมาก พระพุทธรูปหลายองค์ และองค์หนึ่งก็เป็นทองแท้ทั้งองค์”

ในปี พ.ศ. 2399 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “พระอภิเนาวนิเวศน์” หลังพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ทางด้านตะวันออกของพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถานสำหรับรวบรวมโบราณวัตถุที่พระองค์ได้รวบรวมไว้ อาทิ ศิลปะจากตึกพอลุนรามคำแหง ศิลปะจารึกวัดป่ามะม่วง พระแท่นมณีศิลบาตร อันเป็นโบราณวัตถุที่ทรงย้ายมาจากเมืองเก่าสุโขทัย ในคราวเสด็จจุดธูปถวายเป็นพุทธบูชาเมื่อ พ.ศ. 2376 เมื่อสร้างพระที่นั่งราชฤดีทั้งหมดมาแล้วที่พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถาน

ด้วยเหตุนี้ ภายในพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถานจึงมีสิ่งของที่จัดแสดงหลายประเภท ทั้งโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องประดับ นอกจากนี้ มีสิ่งของต่างๆที่ชาวต่างประเทศ ทูลเกล้าฯ ถวาย และเมื่อมีแขกเมืองมาเข้าเฝ้าฯ พระองค์จะทรงนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เสมอ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวนโยบายเปิดประเทศให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างรากฐานทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศต่อจากรัชกาลที่ผ่านมา ซึ่งจากความเจริญของบ้านเมืองที่พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปนั้น ทรงนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศด้วยพระปรีชาสามารถในรัชสมัยของพระองค์นี้กิจการพิพิธภัณฑสถานเริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในหมู่ของประชาชนทั่วไป ข้าราชการขุนนางมีโอกาสดูได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมกันมากขึ้น นอกจากนี้ พระองค์มีแนวทางที่จะพัฒนากิจการของพิพิธภัณฑสถานให้แพร่หลายไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น จากพิพิธภัณฑสถานส่วนพระองค์ในรัชกาลที่ 4 ได้พัฒนามาเป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับประชาชน ซึ่งถึงว่า เป็นรากฐานอันมั่นคงของพิพิธภัณฑสถานไทยในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2413 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสชวา ซึ่งเป็นครั้งแรกของพระองค์ที่ได้เสด็จชมพิพิธภัณฑสถานในต่างประเทศ

จดหมายเหตุเสด็จประพาสต่างประเทศในรัชกาลที่ 5 ได้กล่าวไว้ว่า

“เมื่อวันศุกร์ เดือน 5 ขึ้น 11 ค่ำ เวลาบ่าย 4 โมง เสด็จทอดพระเนตรตึกมิวเซียม (เมืองปัตตาเวีย เกาะชวา) ที่ไว้ของโบราณซึ่งมีในแผ่นดินชวาและประเทศต่างๆ”

หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับ พระองค์ได้ทรงนำแบบอย่างหอประชุมของทหารที่เมืองปัตตาเวียมาสร้างอาคารหลังใหม่ชื่อว่า “หอคองคองเตีย” สำหรับเป็นที่ประชุมทหารมหาดเล็ก โดยสร้างเป็นตึกใหญ่ชั้นเดียว มีห้องกว้างแบ่งออกเป็น 3 ตอน สร้างเสร็จใน พ.ศ. 2415

ต่อมาในปี พ.ศ. 2417 พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑสถานทรุดโทรมลงจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ดังเดิม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายศิลปวัตถุ โบราณวัตถุมาจัดแสดงในมิวเซียมที่โปรดให้จัดตั้งขึ้น ณ หอคองคองเตีย (อาคารสหทัยสมาคมในปัจจุบัน) สถานที่ดังกล่าวนิยมเรียกทับศัพท์กันว่า “หอมิวเซียม” และได้ยกหน้าที่ในการดูแลให้กรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์เป็นผู้ดูแลและจัดการ หอมิวเซียมแห่งนี้ได้รวบรวมเอาวัตถุหลายประเภท เช่น วัตถุทางธรรมชาติ ได้แก่ สัตว์ สตัฟฟ์ โครงกระดูก หินแร่ และวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ เป็นต้น

หอคลองคอคอดเคียว เปิดให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้น้อยกษัตริย์ต่างประเทศ ตลอดจนประชาชนทั่วไปได้เข้าชมเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2417 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 21 พรรษาซึ่งได้จัดเฉลิมฉลองเป็นการพิเศษ และถือเป็นครั้งแรกที่ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้

ในเวลาต่อมา กรมศิลปากรได้ถือเอาวันนี้เป็นวันสถาปนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในประเทศไทย พิพิธภัณฑ์สถานหอคลองคอคอดเคียวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ทั่วไป มีการแสดงโบราณวัตถุต่างๆ เรียกว่า “ตั้งมิวเซียม” โดยมีพระยาภาสกรวงศ์ (พรุนนาค) นายทหารในกรมทหารมหาดเล็ก เป็นหัวหน้าฝ่ายไทย และ นายเฮนรี อาลาบาสเตอร์ เป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานหอคลองคอคอดเคียว ให้เป็นแบบอย่างสากล การจัดแสดงในหอคลองคอคอดเคียว แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

ห้องที่ 1 จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุของไทย

ห้องที่ 2 จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุส่วนพระมหากษัตริย์

ห้องที่ 3 จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ นายเฮนรีเป็นผู้ริเริ่มจัดทำแค็ตตาล็อกกับัญชีภาษาอังกฤษและภาษาไทย ส่วนเจ้าหน้าที่กูเรเตอร์หรือภัณฑารักษ์คนแรกของมิวเซียมคอคอดเคียว คือ สิบลอกทัตแห่งกรมทหารช่างมหาดเล็กรักษาพระองค์ ซึ่งต่อมาได้เลื่อนยศเป็นพลโทพระยาสมเฒ่าสารสรรพการ (ทัต ศิริสัมพันธ์) การตั้งมิวเซียมหรือการจัดแสดงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีขึ้นทุกปีในวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ พระภิกษุและราษฎร นำสิ่งของต่างๆมาจัดแสดงที่หอมิวเซียมแห่งนี้

การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ครั้งสำคัญเกิดขึ้นในรัชกาลนี้ คือ งานเนื่องในวันสมโภชพระนครครบ 100 ปี พ.ศ. 2425 ซึ่งจัดขึ้น ณ ห้องสนามหลวงผู้จัดงาน คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชินวราลงไพศาลโสภณ ผู้บัญชาการ กรมอาลักษณ์ การจัดงานครั้งนี้เรียกกันว่า “เอ็กซิบิชั่น” (Exhibition)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีกันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทรงพระราชทานพื้นที่ทั้งหมดของพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้า ให้เป็นพิพิธภัณฑ์สำหรับพระนครถือเป็นรากฐานของงานพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน โดยได้

จัดการให้หอพระสมุดฯพระนคร มีบทบาทหลายอย่าง คือ ต้องมีหน้าที่อำนวยความสะดวกคือสโมสร จัดตรวจรักษาของโบราณในพระราชอาณาเขต และเพิ่มหน้าที่ในการจัดพิพิธภัณฑ์สถาน และการบำรุงวิชาช่างอย่างประณีตที่ได้ยกมาจากกรมศิลปากรรวมทั้งได้พระราชทานหมู่พระที่นั่งในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคลทั้งหมดให้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ และศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ได้ปรับเปลี่ยนพิพิธภัณฑ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้จัดตั้งเป็น “พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร” พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2469 ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร โดยได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พุทธศักราช 2469 เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาสิ่งของในพิพิธภัณฑ์สถาน และเพื่อเป็นการจัดระเบียบการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไป พระราชบัญญัติดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยการใช้พระราชบัญญัติ

หมวดที่ 2 ว่าด้วยการปกครองพิพิธภัณฑ์สถาน

หมวดที่ 3 ว่าด้วยสิ่งของในพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

หมวดที่ 4 ว่าด้วยการเปิดพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

นอกจากนี้ พระองค์ทรงออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งออกโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศ เพื่อปกป้องมิให้มีการนำโบราณวัตถุและศิลปะออกนอกประเทศ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พุทธศักราช 2469

พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ตราขึ้นเพื่อการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สถาน และได้กลายมาเป็นรากฐานให้กับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิพิธภัณฑ์ในสมัยต่อมา

5.2 ความหมายของพิพิธภัณฑ์

สภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM, 2007) ได้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ไว้ว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันถาวรที่สร้างขึ้นโดยไม่หวังผลประโยชน์หากำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการรับใช้สังคม และเพื่อการพัฒนาสังคม และเปิดให้สาธารณชนทั่วไปเข้าชมเพื่อประโยชน์ในทางส่งเสริมการ

อนุรักษ์ การค้นคว้าวิจัย การสื่อสารความรู้ความเข้าใจและจัดแสดงเผยแพร่ มรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เรา ทั้งที่มีรูปร่าง และไม่มีรูปร่าง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการเล่าเรียนและเพื่อความเพลิดเพลินใจ

สมาคมการพิพิธภัณฑ์ของอเมริกา (The American Association of Museum, 2000) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถาบันที่มีความถาวร โดยจัดตั้งขึ้นแบบไม่หวังผลกำไร มีเป้าหมายแรกเพื่อการแสดงนิทรรศการชั่วคราวเท่านั้น ได้รับการยกเว้นภาษีรายปี เปิดบริการและบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่อนุรักษ์ สงวนรักษา ศึกษา วิเคราะห์ รวบรวม และจัดแสดงเพื่ออำนวยความสะดวก และความปลอดภัยแก่สาธารณชนเกี่ยวกับวัตถุที่มีคุณค่าทางวิชาการ และวัฒนธรรม รวมทั้งด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ (สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต) ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยี ดังนั้นคำว่าพิพิธภัณฑ์สถาน จึงควรหมายความรวมถึง สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ท้องฟ้าจำลอง ชุมชนประวัติศาสตร์ รวมทั้งอาคาร และแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะการดำเนินงาน และเป้าหมายดังที่กล่าวข้างต้น

สมาคมการพิพิธภัณฑ์ (The Museum Association, 2002) ประเทศอังกฤษ กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่รวบรวม สะสม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย สงวนรักษา จัดแสดง และนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของหลักฐาน วัตถุ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน พิพิธภัณฑ์เปิดให้ประชาชนสามารถสำรวจวัตถุที่รวบรวมไว้ตามความต้องการ เพื่อการเรียนรู้ และเป็นแหล่งที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นสถาบันที่เก็บรวบรวม สงวนรักษา สร้างวัตถุ และตัวอย่างต่างๆ ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายเพื่อเป็นประโยชน์ของสาธารณชน

นิคม มุสิกคามะ และคณะ (2521) ได้สรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานว่าเป็น สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุที่มีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า และความเพลิดเพลิน ตามคำจำกัดความนี้ได้รวมความหมายถึงหอศิลปะ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ พฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ และสถานที่อื่น

นิเชต สุนทรพิทักษ์ (2522 อ้างถึงใน จิรา จงกล, 2532) ได้สรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์ว่า พิพิธภัณฑ์ประเภทต่างๆ นั้นเป็นเสมือนสถานศึกษาเปิดเฉพาะวิชาที่จัดกิจกรรมและเรื่องราวที่น่าสนใจ น่ารู้ น่าศึกษา ให้ผู้สนใจทั้งหลายได้เข้าศึกษาหาความรู้ตามใจปรารถนา

ลักษณะของพิพิธภัณฑ์นั้นต้องจัดว่าเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสอันเท่าเทียมกันอย่างยิ่งให้แก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิตโดยอิสระ

นอกจากนี้ยังมีคำในภาษาอังกฤษ ที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าพิพิธภัณฑ์อีกหลายคำ เช่น Cabinet, Closet, Villa, Gallery, Collection เป็นต้น (ประชุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2530)

ความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย คำว่า พิพิธภัณฑ์ เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงเป็นผู้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้นใช้ เนื่องจากพระองค์ได้ติดต่อกับสมาคม และศึกษาวิชาการต่างๆกับชาวยุโรป จึงได้นำความรู้ใหม่ๆมาพัฒนาบ้านเมือง ตลอดจนเป็นเหตุให้พระองค์สร้างพิพิธภัณฑ์ส่วนพระองค์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย พระองค์ทรงสร้างพระที่นั่งขึ้นองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวัง เรียกว่า “พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์” ทรงบริเวณพระที่นั่งวิมลเมฆปราสาทในปัจจุบัน ใช้เป็นที่รวบรวมโบราณศิลปวัตถุ และเปิดให้แขกบ้านแขกเมืองได้ชมเป็นครั้งคราว เช่น เซอร์จอห์น บราวริง เป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

คำว่า พิพิธภัณฑ์ อาจแยกตามรูปคำและความหมายได้ดังนี้

พิพิธ เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ต่างๆกัน

ภัณฑ์ แปลว่า สิ่งของ เครื่องใช้

พิพิธภัณฑ์ แปลความได้ว่า สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ นานาที่เก็บรวบรวมไว้เพื่อการชื่นชม และการศึกษาหาความรู้ เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น

สถาน หมายถึง สถานที่ แหล่ง ที่ตั้ง ปรากฏ เป็นคำเติมท้ายสถานที่สำคัญ เช่น พระที่นั่งอัมพรสถาน ราชบัณฑิตยสถาน ทณฑสถาน รวมทั้งพิพิธภัณฑ์สถานเป็นการเฉพาะแห่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ไว้ว่าสิ่งต่างๆที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ส่วนคำว่าพิพิธภัณฑ์สถาน หมายถึง สถาบันถาวรที่เก็บรวบรวม และแสดงสิ่งต่างๆที่มีความสำคัญด้านศิลปะวัฒนธรรม หรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน และก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

ศิริอร เพชรภิรมย์ (2552) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ทั้งคำว่า “พิพิธภัณฑน์” และ “พิพิธภัณฑสถาน” ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 จนกระทั่งได้มีการปรับปรุงและจัดพิมพ์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ออกมาเผยแพร่ ซึ่งทั้งคำว่า “พิพิธภัณฑน์” และ “พิพิธภัณฑสถาน” ที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับนี้ ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือความหมายเดิมของคำว่า “พิพิธภัณฑสถาน” เท่านั้น

ทั้งนี้ คงจะเป็นการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของภาษาในปัจจุบัน เนื่องจากในสองทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อมีการกล่าวถึง “พิพิธภัณฑสถาน” มักนิยมเรียกย่อๆว่า “พิพิธภัณฑน์” ในภาษาพูด จนคำที่ถูกตัดคือคำว่า “พิพิธภัณฑสถาน” นั้นกลายเป็นคำที่ไม่ติดปาก ประกอบกับในระยะแรก กิจการพิพิธภัณฑสถาน จำกัดอยู่แต่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเท่านั้น คำว่า “พิพิธภัณฑสถาน” จึงถูกมองว่าเป็นเสมือนชื่อเฉพาะของสถาบันประเภทนี้ ที่เป็นของกรมศิลปากร เมื่อกิจการได้แพร่หลายมากขึ้นในเวลาต่อมา มีหน่วยงานต่างๆทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานอื่นๆ และของเอกชน ได้จัดตั้งสถาบันประเภทนี้มากขึ้น ทุกหน่วยงานจึงหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำเรียกที่เหมือนกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และไปยึดคำที่ใช้ในภาษาพูด คือคำว่า “พิพิธภัณฑน์” มาเรียกหน่วยงานของตนแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่า “พิพิธภัณฑน์” อ่านง่ายกว่า และหากแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ ก็อาจเรียกความสนใจได้มากกว่าในแง่ของการตลาด ทั้งนี้เพราะภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นภาพที่มีแต่ของเก่าๆมารวบรวมไว้ในขณะที่หลายแห่งมิได้มีแต่ของเก่าเท่านั้น

จิรา จงกล (2532) อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานว่า การศึกษาในความหมายปัจจุบันไม่ใช่เพียงคำสอนหรือ การถ่ายทอดวิชาจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการให้ความรู้แต่เป็นการพัฒนาคนเป็นการปลูกฝัง ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดสติปัญญาไม่เฉพาะเพียงให้ความรู้ ดังนั้นการศึกษาจึงไม่ได้อยู่เพียงเฉพาะที่ แต่อยู่ที่สิ่งแวดล้อมทุกแห่งสถาบันที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่ง คือ พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งสามารถพัฒนาการศึกษาในเรื่องความคิด ความเข้าใจ คุณค่าทัศนคติได้อย่างกว้างขวาง

จากการประชุมทางวิชาการเรื่อง แนวทางพัฒนาการพิพิธภัณฑน์เพื่อการศึกษา ด้วยตัวเองในระดับอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) ได้ให้คำจำกัดความ หรือความหมายของพิพิธภัณฑสถานว่าเป็นแหล่งรวบรวม อนุรักษ์ และจัดแสดงวัตถุต่างๆที่มีคุณค่าควรแก่การเก็บรักษาและมีค่าต่อการศึกษาซึ่งวัตถุต่างๆที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานนั้นนอกจาก

จะสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมแล้วยังแสดงให้เห็นถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ตั้งแต่อดีต ความเปลี่ยนแปลงของวัตถุที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกัน ซึ่งให้เห็นถึงวิวัฒนาการและพัฒนาการจากสติปัญญาของมนุษย์ จึงนับได้ว่าวัตถุที่แสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นการส่งเสริมการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) โดยเฉพาะเป็นการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของนิสิต และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ธนิต อยู่โพธิ์ (2518 อ้างถึงใน จิรา จงกล,2532) อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ผู้บุกเบิกพัฒนากิจการพิพิธภัณฑ์สถานของไทยได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า พิพิธภัณฑ์สถานโดยทั่วไปถือกันว่าเป็นสถานที่จัดตั้งแสดงศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุและเป็นที่เก็บรวบรวมสมบัติทางสติปัญญา (Intellectual Property) ทั้งเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อเป็นหลักฐานที่บรรดาผู้มีสติปัญญาใช้เป็นสถานค้นคว้า และเป็นพยานอ้างอิงความรู้ตามศิลปวิทยาการในแขนงต่างๆ ตั้งแต่ความรู้ต่ำจนถึงขั้นสูงสุด พิพิธภัณฑ์สถานจึงมิใช่สมบัติเฉพาะของประชาชน และประเทศชาติแต่ประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่เป็นสมบัติส่วนรวมของโลก

ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์ (2530) กล่าวถึงการสรุปคำจำกัดความของ Museum ทั่วโลกว่า มีผู้กล่าวถึงไว้มากแต่ใจความส่วนใหญ่คล้ายๆกัน เพียงแต่จำกัดขอบเขตความมุ่งหมายกว้างหรือแคบอย่างไรเท่านั้น

1. พิพิธภัณฑ์ หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นอย่างถาวร มิได้มุ่งหวังการค้าหากำไร มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์แก่ทางการศึกษาเล่าเรียน และสุนทรียภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่งเป็นสถานที่ดำเนินงานโดยคณะบุคคลมีอาชีพ ซึ่งทำหน้าที่แสดง หารวัตถุสิ่งของเข้ามาเป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ ทำหน้าที่ดูแล และบำรุงรักษา อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย หารายละเอียดยวัตถุสิ่งของเหล่านั้น และจัดแสดงเผยแพร่แก่สาธารณชนเป็นปกติวิสัย

2. คำว่าพิพิธภัณฑ์ในความหมาย และตามความเข้าใจที่ง่ายที่สุด คือ สถานที่ซึ่งเป็นอาคารอันเป็นที่เก็บรวบรวม จัดแสดงวัตถุต่างๆ เพื่อการตรวจพินิจ (Inspection) เพื่อการศึกษาหาความรู้ (Study) และเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน (Enjoyment)

3. พิพิธภัณฑ์เป็นห้องสมุดของวัตถุตัวอย่าง วัตถุตัวอย่างนี้ต้องได้รับการสงวนรักษาเพื่อการจัดแสดงในระยะยาว

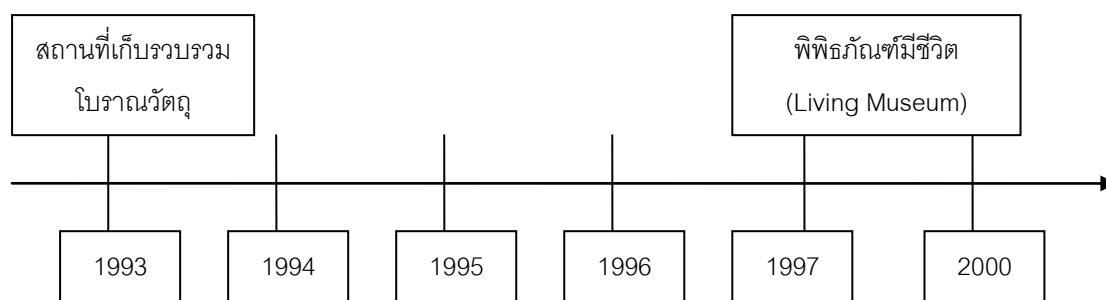
4. จุดเริ่มต้นของคำว่าพิพิธภัณฑ์ คือ วัด

5. พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่ให้การศึกษ

6. คำว่าพิพิธภัณฑ์หมายความว่า มวลสรรพสิ่งเพื่อมวลชน

McKenzie (1997) พิพิธภัณฑ์ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่สถานที่ จัดแสดง เท่านั้นพิพิธภัณฑ์จะต้องมีบทบาททางการศึกษา ให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์นันทนาการ เกิดการเรียนรู้แบบใหม่ พิพิธภัณฑ์เช่นนี้มีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น Discovery Museum, Exploratorium หรือ Hands-on Museum

จากนิยามความหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวิวัฒนาการในแต่ละช่วงเวลา จึงสามารถสรุปและเสนอในรูปแบบภูมิเทียบได้ดังนี้ (อารี อิมสมบัติ, 2550)

แผนภาพที่ 2.1 แสดงพัฒนาการความหมายของพิพิธภัณฑ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของพิพิธภัณฑ์ว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันถาวรที่สังคมจัดขึ้น โดยไม่หวังผลกำไร ทำหน้าที่รวบรวม สะสม สงวน รักษา ศึกษา ค้นคว้าวิจัย หารายละเอียดวัตถุสิ่งของต่างๆที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม นำมาเผยแพร่ และจัดแสดง เพื่อเปิดบริการให้แก่สาธารณชน โดยให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับนันทนาการมีบทบาทในการเป็นแหล่งให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเล่าเรียน และสุนทรีย์ภาพ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจแก่สาธารณชน

5.3 ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ประเภทต่างนั้นเป็นเสมือนสถานศึกษาเปิดเฉพาะวิชา ที่จัดกิจกรรม และเรื่องราวที่น่าสนใจ น่ารู้ น่าศึกษา ไว้ให้ผู้สนใจทั้งหลาย ได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ตามความต้องการ ลักษณะของพิพิธภัณฑ์นั้นต้องจัดว่าเป็นสถานศึกษาที่เปิดโอกาสอันเท่าเทียมกันอย่างยิ่ง ให้แก่ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิตโดยอิสระ (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสภาการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ อ้างถึงในอารีย์ อัครอนุภาพ, 2532) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

1. เป็นสถาบัน ซึ่งอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมทุกประการของชาติไว้ ไม่ให้เสื่อมสูญและจัดแสดงให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้
2. เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารได้ทุกสาขาของศิลปวิทยา เช่น โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติชาติพันธุ์วิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นต้น แหล่งข้อมูลข่าวสารนี้ สามารถบริการการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง
3. เป็นแหล่งของการศึกษานอกระบบสำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนและเป็นแหล่งที่มาของการจัดสื่อการเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการของสถานศึกษา หรือนักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้เข้ามาใช้สื่อเหล่านั้นอย่างทัดเทียมกัน ทั้งยังสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมวิทยาศาสตร์นอกระบบโรงเรียน กิจกรรมต่างๆทางวิชาการ เพื่อฝึกฝนความมีวินัย ความสามัคคี ความรักสภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรและการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล เป็นต้น
4. สามารถจัดเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ของประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้อย่างเหมาะสมโดยจัดสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ จัดสวนและสภาพแวดล้อมให้สวยงามร่มรื่น และให้บริการเพื่อการพักผ่อนตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับสวนสาธารณะทั่วไป
5. สามารถจัดเป็นแหล่งส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมให้เข้ามาชื่นชมกับมรดกวัฒนธรรมและทรัพยากรของประเทศไทยไม่ด้อยไปกว่าสถานเริงรมย์ต่างๆซึ่งภาคเอกชนได้จัดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่แล้วนั้น

5.4 อภิธานศัพท์พิพิธภัณฑ์

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์ต่างๆของพิพิธภัณฑ์ ตามรายละเอียดดังนี้

1. Museography หรือ วิชาการพิพิธภัณฑ์นิยมใช้กันมากในยุโรป เป็นวิชาที่ว่าด้วยเทคนิค และการปฏิบัติการในพิพิธภัณฑ์ (นิคม มุสิกะคามะ, 2538)

2. Museology หรือพิพิธภัณฑ์วิทยา นิยมใช้กันมาทางอเมริกา เป็นวิชาที่ว่าด้วยทฤษฎี ปรัชญา และหลักการของพิพิธภัณฑ์ (นิคม มุสิกะคามะ, 2538)

สรุปได้ว่า ทางยุโรปมุ่งเน้นทางเทคนิคโครงสร้าง แต่ทางอเมริกาเปิดกว้าง มุ่งที่จะให้เป็นวิชาส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ทั้งในรูปองค์กรและความมุ่งหมาย

นอกจากนี้ ยังมีคำในภาษาอังกฤษซึ่งปรากฏใช้บ่อยในวิชาพิพิธภัณฑ์วิทยาอันหมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุ และเป็นคำที่มีความหมาย และประวัติความเป็นมายาวนาน และบางคำใช้บ่อยจนเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน สมควรนำมากล่าวไว้ดังนี้

1. Cabinet คือ ห้องขนาดเล็ก ชั้น หรือหิ้งสมัยโบราณนิยมใช้เรียก เป็นสถานที่เก็บสะสมโบราณวัตถุของชาวยุโรป

2. Closet คือ ห้องขนาดเล็ก นิยมใช้เก็บสะสมโบราณวัตถุสิ่งของในสมัยโบราณ เป็นห้องเก็บศิลปวัตถุส่วนบุคคลในยุคก่อนที่จะเกิดพิพิธภัณฑ์

3. Villa คือ คฤหาสน์ ตำหนัก ในสมัยโรมัน เป็นสถานที่เก็บรวบรวมงานศิลปะไม่เหมือนกับสมัยกรีก คือ นอกจากตามปราสาทราชวังแล้ว Villa จะเป็นสถานที่สำคัญในการตั้งแสดงและเก็บรักษางานศิลปะ

4. Gallery คือ เฉลียง หรือห้อง หรือสถานที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุในสมัยโบราณของยุโรป ต่อมาเมื่อผู้นิยมใช้พูดใช้เรียกกันมาก บทบาทหน้าที่ก็เปลี่ยนไปตามกาลสมัย บางครั้งก็หมายถึงหอประกวดภาพ บางครั้งก็หมายถึงพิพิธภัณฑ์หรือห้องจัดแสดง หรืออาคารจัดแสดงส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันนิยมใช้ในความหมายพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ และเน้นทางด้านจิตรกรรม (ภาพเขียน) แต่ก็มีส่วนประติมากรรมด้วย อาทิ Art Gallery (หอศิลป์) National Gallery (หอศิลปะแห่งชาติ)

5. Collection ใช้กันมาแต่โบราณ เป็นสถานที่เก็บรวบรวมมาจัดแสดงโบราณศิลปวัตถุสิ่งของต่างๆ มีความหมายกว้างขวางมาก บางครั้งก็หมายถึงพิพิธภัณฑ์ บางครั้งก็หมายถึงคลังใหญ่ (Collection Storage) บางครั้งก็หมายถึง ศิลปวัตถุโบราณ สิ่งของต่างๆ อันเป็นหัวใจพิพิธภัณฑ์ (The heart of the museum is its collections) แต่โดยทั่วไป คำว่า Collection หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของต่างๆ ซึ่งเก็บรักษาไว้ เพื่อการสงวนรักษา อนุรักษ์ ความสนุกเพลิดเพลิน การศึกษาเล่าเรียน เป็นอุปกรณ์ตัวอย่าง การวิจัย ความนิยมชมชอบตามรสนิยม ความสวยงาม เป็นมรดกตกทอดเป็นคุณประโยชน์ในกิจการใดๆ ตามวัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามแหล่งกำเนิด โดยอาจจะเปิดให้คนทั่วไปเข้าชมก็ได้ ไม่ให้เข้าชม ข้อควรเข้าใจอย่างหนึ่งสำหรับ Collection คือ อาจจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ และยังไม่ได้จัดรูปแบบองค์กร และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมากนัก มักมีขนาดเล็กกว่า Museum Collection โดยมากเกิดจากงานสมัครเล่น และมักเป็นของเอกชน

6. Private Collection หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่างๆ กันเป็นสมบัติของเอกชน ตลอดจนของวัดของวัง สถาบันการศึกษาและอื่นๆ ปัจจุบันมี Private Collection มาก และมีวัตถุสิ่งของนานาชาติอันเป็นมาจากการเจริญทางคมนาคม การศึกษา การท่องเที่ยวและแสดงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

7. Public Museum หรือ Public Art หรือ Public Library เป็นคำที่แสดงความหมายให้รู้ว่าสถานที่แห่งนั้นได้เปิดบริการให้สาธารณชนสามารถเข้าไปชมหรือใช้ประโยชน์ได้ มิใช่เป็นของเอกชนหรือของส่วนบุคคล หรือจำกัดการบริการ ผู้สนใจสามารถจะเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ คือ เท่าที่ฝ่ายสถาบันนั้นๆ จะสามารถอำนวยความสะดวกให้ได้

The Museum Association (2002) แยกความหมายของแต่ละคำที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

1. สถาบัน หมายถึง การจัดตั้งอย่างมีแบบแผนและถาวร
2. การรวบรวมสะสม หมายถึง การได้มาในทุกรูปแบบ ซึ่งหลักฐาน
3. วิเคราะห์ วิจัย เน้นความต้องการที่จะคงรักษาไว้ซึ่งประวัติข้อมูล
4. สงวนรักษา คือ มาตรการทุกรูปแบบที่ให้ความคุ้มครองปลอดภัยต่อวัตถุ

5. จัดแสดง เป็นการประกันต่อผู้เข้าชมว่าจะต้องได้ชมวัตถุที่รวบรวมไว้อย่างน้อยก็จำนวนหนึ่งที่คัดเลือกมาแสดง
6. นำเสนอ คือ การเสนอเรื่องราวด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น เทคนิคการจัดแสดง การศึกษาการวิจัย และการตีพิมพ์
7. วัตถุ หมายถึง สิ่งของที่จับต้องได้
8. หลักฐาน หมายถึง การประกันว่าวัตถุนั้นเป็นของจริง
9. ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง คือ ความรู้ที่ป้องกันมิให้วัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานเป็นเพียงของแปลกประหลาด แต่จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัตถุนั้นๆ เช่น ประวัติที่ผ่านมา การประดิษฐ์หรือที่มาและการใช้งาน
10. เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์สถานรับใช้สังคม

5.5 ชนิดของพิพิธภัณฑ์

ในระยะแรกพิพิธภัณฑ์มิได้ถูกจัดตั้งเพื่อวัตถุประสงค์ประการใดประการหนึ่งโดยเฉพาะ นอกจากเพียงเพื่อรวบรวมวัตถุที่น่าสนใจไว้เท่านั้น ต่อมาระบบและแนววิถีแห่งการบริหารและการศึกษา ได้พัฒนาจนเกิดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และสามารถแบ่งแยกชนิดของพิพิธภัณฑ์ได้ โดยสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ได้จำแนกชนิดของพิพิธภัณฑ์ออกเป็นสาขาต่างๆตามหัวข้อแห่งการอธิบายของนักการพิพิธภัณฑ์ต่างๆทั่วโลกเป็นสาขาดังนี้ (นิคม มุสิกคามะ และคณะ, 2521)

1. พิพิธภัณฑ์ทางมนุษยวิทยา และชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and ethnology)
2. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological Mueum)
3. พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นเมือง (Folk Art Museum)
4. พิพิธภัณฑ์ศิลปะแบบเปิด (Open Art Museum)

5. พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology)

6. พิพิธภัณฑ์ภูมิศาสตร์ (Museum of Archaeology)

7. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ (Museum of History)

8. พิพิธภัณฑ์พื้นที่ (Site Museum)

9. พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ (Museum of Arts)

10. พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย (Gallery of contemporary Arts)

11. พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum or City Museum)

12. พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum)

13. พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ และเครื่องจักรกล (Museum of Science and Technology)

14. พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ (Specialized Museum)

15. พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษา (University Museum)

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (The International Council of Museum) แบ่งพิพิธภัณฑ์ออกเป็น 12 ประเภท ได้แก่

1. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museum of Science and Technology)

2. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา (Museum of Natural History)

3. พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Ethnology)

4. พิพิธภัณฑ์โบราณคดี และประวัติศาสตร์ (Museum of Archaeology and History)

5. พิพิธภัณฑ์ศิลปะประยุกต์ (Museum of Applied Art)
6. พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art)
7. พิพิธภัณฑ์ส่วนภูมิภาค หรือท้องถิ่น (Regional Museum)
8. พิพิธภัณฑ์วรรณคดี (Literature Museum)
9. พิพิธภัณฑ์เครื่องแก้ว (Museum and Collections of Glass)
10. พิพิธภัณฑ์เครื่องแต่งกาย (Museum of Costumes)
11. พิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรี (Museum Musical Instruments)
12. พิพิธภัณฑ์อื่นๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ยานพาหนะ (Transport Museum)
พิพิธภัณฑ์ภาพยนตร์ (Cinema Museum)

จากการสรุปหลักการของกรมศิลปากร และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดกลุ่มประเภทของพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็น 10 ประเภท (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

1. พิพิธภัณฑ์มนุษยวิทยา และชาติพันธุ์วิทยา
2. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ โบราณคดี
3. อนุสรณ์สถาน
4. พิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่อง
5. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
6. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา และสิ่งแวดล้อม
7. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์
8. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
9. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ และประวัติศาสตร์

10. เมืองโบราณ

5.6 หน้าที่ บทบาทของพิพิธภัณฑ์

จากความหมาย พิพิธภัณฑ์ ของสมาพันธ์พิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (2007) นั้น ได้ระบุหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ไว้อย่างชัดเจน คือ เป็นสถาบันถาวรที่ตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลประโยชน์หากำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการรับใช้สังคมและเพื่อการพัฒนาสังคม และเปิดให้สาธารณชนทั่วไปเข้าชมเพื่อประโยชน์ในทางส่งเสริมการอนุรักษ์ การค้นคว้าวิจัย การสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจและจัดแสดงเผยแพร่ มรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษยชาติ ทั้งที่มีรูปร่าง และไม่มีรูปร่าง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการเล่าเรียนและเพื่อความเพลิดเพลินใจ

การเก็บรวบรวมมรดกต่างๆ และจัดแสดงวัตถุเหล่านั้นแก่คนทั่วไปนั้น ไม่จำกัดอายุ และภูมิหลัง เป้าหมายที่แท้จริงของพิพิธภัณฑ์ก็เพื่อบริการสังคม และให้การศึกษาแก่สังคม พิพิธภัณฑ์ จะส่งเสริมให้เกิดคุณค่ามากขึ้นแก่การศึกษาในระบบ และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกระบบด้วย พิพิธภัณฑ์จะขยายการศึกษาในระบบให้กว้างขึ้น และเสนอทางเลือกในการเรียนรู้ ความเพลิดเพลิน และการอภิปราย รวมทั้งการศึกษาต่อเนื่องสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ สามารถมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเพื่อการเรียนรู้ของตนเอง หรือเพื่อพบปะผู้คน จะเห็นได้ว่า การศึกษาถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑ์ และควรได้รับความสำคัญในเชิงนโยบายด้วย (Running a Museum, 2004)

อารีย์ อิศวนุภาพ (2532) จำแนกหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน ไว้ดังนี้

1. การวางแผนนโยบาย กำหนดขอบเขต การวางแผน การวางบทบาท และปรัชญา การวางแผนนโยบาย การวางแผนต่างๆ ตลอดจนการกำหนดบทบาทและปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ มีการพัฒนาการมาเรื่อยๆ พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งจึงต้องมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายของตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกับสังคมโลกด้วย ส่วนการจะกำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างหลายกาลเทศะ ประเภทของพิพิธภัณฑ์ ความต้องการของสังคม งบประมาณ ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางปัญญา

2. การรวบรวมวัตถุ เป็นหน้าที่ที่สำคัญงานหนึ่ง เพราะถ้าปราศจากงานชิ้นนี้แล้ว พิพิธภัณฑ์สถานจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยเด็ดขาด การรวบรวมวัตถุสิ่งของต่างๆเกิดจาก สาเหตุหลายประการ เช่น ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ความเพลิดเพลิน ความจำเป็นความเสียหาย เห็น

คุณค่า เป็นต้น วิธีการเก็บรวบรวมนี้มีการผสมหลายวิธี ได้แก่ การรับบริจาค การแสวงหาเก็บมาเอง จัดซื้อ การขุดค้นทางโบราณคดี การแลกเปลี่ยน การประดิษฐ์ การจำลองขึ้นมาใหม่ เป็นต้น

3. การจำแนกประเภทวัตถุ เมื่อพิพิธภัณฑสถานเก็บรวบรวมวัตถุเข้ามา จะต้องตรวจสอบ จำแนก แยกประเภทวัตถุขึ้นนั้น ซึ่งจะทำให้รู้เรื่องราวต่างๆของตัวอย่างของวัตถุอื่นๆ ได้มาก และทราบคุณค่าของวัตถุขึ้นนั้น

4. การทำบันทึกหลักฐาน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุทุกชิ้น ที่จะรวบรวมเก็บรักษาไว้ใน พิพิธภัณฑสถาน มีความสำคัญ คือ เป็นหลักฐานไม่ให้เกิดสูญหายหรือทุจริตจากเจ้าหน้าที่ทั้งยังเป็นหลักฐานทางวิชาการ เพราะทะเบียนประวัติ หลักฐานแน่นอนในเรื่องที่มาของวัตถุ การตรวจสอบ จำแนกแยกแยะประเภท กำหนดอายุสมัย ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการศึกษาค้นคว้า มีคุณค่าทางวิชาการ สามารถใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานได้

5. การจัดแสดงและนิทรรศการ เป็นการให้ความรู้ความสนใจ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและเพื่อสร้างความบันเทิงสนุกเพลิดเพลินให้แก่ผู้ชม การจัดนิทรรศการมี 3 ประเภท

5.1 การจัดนิทรรศการถาวร (Permanent Exhibition) เป็นการจัดแสดงไว้เป็นประจำถาวรสำหรับผู้ชม การจัดตั้งชนิดนี้เพื่อไม่ให้ผู้ชมเบื่อหน่าย จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและใช้เทคนิคใหม่เป็นครั้งคราว แต่ละห้องจัดแสดงนานหลายปี จึงต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ครั้งหนึ่ง

5.2 การจัดนิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition) หรือการจัดแสดงหมุนเวียน (Changing Exhibition) เป็นการจัดแสดงที่ใช้ระยะเวลาสั้นๆเพื่อชักจูงความสนใจให้ประชาชนมาชมนิทรรศการถาวรที่พิพิธภัณฑสถานมีอยู่

5.3 การจัดนิทรรศการแบบเคลื่อนที่ (Travelling Exhibition) เป็นการขยายบริการความรู้แก่ชุมชนที่อยู่ห่างไกล โดยนำสิ่งของจัดนิทรรศการภายในยานพาหนะไปจัดแสดงในศูนย์กลางชุมชนต่างๆ

6. การศึกษา พิพิธภัณฑสถานเป็นสถาบันการศึกษารูปแบบหนึ่งที่ทำให้การศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถใช้บริการหรือมาศึกษาหาความรู้ได้โดยเท่าเทียมกัน และเป็นอุปกรณ์เครื่องมือช่วยในการส่งเสริมความรู้ต่อการศึกษาในระบบด้วย

พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์สื่อการศึกษา การสอน ซึ่งไม่ควรเป็นแค่ผู้รักษาการสืบทอดทางวัฒนธรรม แต่ควรอยู่ในฐานะสถาบันที่เชื่อมต่อระหว่างอดีต และอนาคต ให้เข้ากับปัจจุบันซึ่งพิพิธภัณฑ์สามารถจัดบริการการศึกษาได้หลายรูปแบบ เช่น

- 6.1 การจัดนิทรรศการ
- 6.2 การบริการนำชมพิพิธภัณฑ์
- 6.3 การบริการนำเที่ยวโบราณสถาน หรือสถานที่น่าสนใจ
- 6.4 การจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนา
- 6.5 จัดตั้งศูนย์เฝ้าทัศนศึกษา ควบคุมดูแล ดำเนินการ และรับผิดชอบห้องบรรยาย การควบคุมบริการอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ การผลิตสื่อเผยแพร่ความรู้
- 6.6 ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร บริการความรู้แก่ประชาชน และรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อเป็นสมบัติของชาติ และใช้จัดแสดงกิจกรรมเพื่อการศึกษาแก่ประชาชน
- 6.7 พิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ
- 6.8 จัดรายการเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์
- 6.9 จัดสอนพิเศษ อบรมวิชาเฉพาะ
- 6.10 บริการยืมศิลปวัตถุ หรือสื่อการสอนแก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานองค์กรต่างๆ
- 6.11 ให้บริการบรรยายพิเศษต่างๆ โดยจัดวิทยากรให้
- 6.12 ร่วมร่างหลักสูตรการเรียน จำทำบทเรียนเฉพาะเรื่อง

7. การสงวนรักษา เป็นการป้องกันวัตถุต่างๆ มิให้ถูกทำลายทางฟิสิกส์ หรือการเสื่อมทางเคมี หรือการคุกคามโดยพวกอินทรีย์สาร เช่น เห็ด รา หรือการรบกวนจากพวกแมลง การทำลายเหล่านี้ย่อมแตกต่างกันไปตามธรรมชาติ และองค์ประกอบของวัตถุต่างๆ และสภาพภูมิอากาศของท้องถิ่นนั้นๆ

8. การรักษาความปลอดภัย พิพิธภัณฑสถานทุกแห่งจะต้องมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ทันสมัย ที่จะปกป้องคุ้มครองวัตถุที่รวบรวมไว้ให้ปลอดภัย

9. ความสัมพันธ์กับชุมชน พิพิธภัณฑสถานที่ไม่อาจตั้งอยู่ได้ถ้าขาดความสัมพันธ์กับชุมชนในสังคม หรือต่อสาธารณชนทั่วไป เพราะพิพิธภัณฑสถานเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พิพิธภัณฑสถานจะเจริญก้าวหน้าได้ ต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ คือ เมืองหรือท้องถิ่นที่พิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่นั้น

นิคม มูสิกะคามะ (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานไว้เป็นหมวดใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมวัตถุ การรวบรวมเป็นหน้าประการหนึ่งในจำนวนงานใหญ่ๆ ในพิพิธภัณฑสถานเพราะถ้าปราศจากงานชิ้นนี้แล้ว พิพิธภัณฑสถานจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยเด็ดขาด การรวบรวมเรื่องราวต่างๆ สามารถให้ความรู้อย่างกว้างขวางแก่ผู้ที่เข้ามาชม การรวบรวมสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่และการเก็บรักษา และวัตถุที่เก็บรวบรวมในระยะแรกมักเกี่ยวกับจำพวกงานทางศิลปะและหลักฐานทางโบราณคดีเพื่อสนับสนุนอารยธรรมเบื้องต้น

2. การจำแนกประเภทและศึกษาวิจัย คือการจำแนกประเภทวัตถุให้ถูกต้องและแน่นอน ตามลักษณะทางกายภาพ อายุ รูปแบบ สมัยที่มา แหล่งกำเนิด หากไม่สามารถตรวจสอบได้ อาจทำการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม โดยวิธีเปรียบเทียบและทดลองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้กับวัตถุนั้นได้ศึกษาตัวอย่างของวัตถุแต่ละชิ้นที่ได้รับ นอกจากนี้พิพิธภัณฑสถาน ยังจะต้องให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องการตรวจสอบวัตถุและข้อเท็จจริงทางวิชาการอีกด้วยรวมทั้งเจ้าหน้าที่และนักวิชาการในพิพิธภัณฑสถานจะต้องศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในเรื่องที่ตนสนใจ เพื่อยกระดับพิพิธภัณฑสถานของตนให้เสมือนสถาบันการศึกษา สถาบันหนึ่งที่สร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นที่ยึดถือแก่ประชาชนทั่วไป

3. การทำบันทึกหลักฐาน การจัดรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานวัตถุที่รวบรวมไว้แล้วจดลงในป้ายหรือสลากใส่ลงบนวัตถุ ตู้ใส่วัตถุ และจำเป็นจะต้องบันทึกหลักฐานไว้ในทะเบียนใหญ่ ซึ่งจะแสดงถึงสิ่งรวบรวมมานั้นทั้งหมด ตามลำดับวันเดือนปีหรือบันทึกในเล่มสมุดเป็นชุดๆ เช่นเดียวกับเรื่องราวที่ได้ลงทะเบียนไว้และลงตามลำดับวันเดือนปีเช่นเดียวกันและ

จะได้รับความสะดวก เมื่อมีสารบัญที่บันทึกตัวอย่างแต่ละชิ้นลงบนบัตรซึ่งมีเรื่องราวต่างๆของวัตถุในบัตรนั้นซึ่งมีการนำไปเก็บไว้ที่ปลอดภัย

4. การสงวนรักษา การเก็บรักษาวัตถุต่างๆต่อการทำลายทางฟิสิกส์หรือการเสื่อมทางเคมีหรือการคุกคามโดยพวกอินทรีย์สาร ซึ่งจะมีวิธีการเก็บรักษาวัตถุต่างๆตามแต่ลักษณะของวัตถุนั้นๆ รวมทั้งการซ่อมแซมเมื่อเกิดการชำรุดเสียหาย

5. การรักษาความปลอดภัย การสงวนรักษาให้ปลอดภัยจากการเสื่อมชำรุดตามกาลเวลาและคุ้มครองความปลอดภัยจากโจรและอัคคีภัย โดยระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับ ประเภทของพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งรวมไปถึงการบรรจุ การขนส่งวัตถุและการควบคุมจำนวนวัตถุให้เหมาะสมกับสถานที่ที่จัดแสดง

6. การจัดแสดง การจัดแสดงเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความสนใจให้แก่ผู้ชม ให้เกิดการคิดเปรียบเทียบกันระหว่างสิ่งใกล้เคียงและสร้างความนึกคิดของคนทั้งกลุ่ม การจัดนั้นจะต้องทำให้สะดุดตาของผู้ชมและผู้ผ่านไปมา รวมทั้งก่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาพิจารณาอย่างใกล้ชิดๆ การจัดแสดงต้องใช้ความรู้ทางธรรมชาติและใช้จิตวิทยาในการออกแบบตลอดจนความชำนาญในการจัดวัตถุชนิดต่างๆ จุดมุ่งหมายของการจัดแสดงต้องใช้เทคนิคในการจัดห้องแสดง การใช้สีทางศิลปะประกอบด้วยเครื่องประดับและเครื่องตกแต่ง สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้

การจัดนิทรรศการ ต้องมีวัตถุประสงค์ของการจัดแสดง คำนึงถึงเนื้อหา กิจกรรมทางการศึกษาและอาจใช้สื่อต่างๆมาประกอบการจัดแสดงได้ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ เอกสาร หุ่นหรือโมเดลและคำบรรยาย

7. การบริการทางการศึกษา สิ่งที่ผู้จัดแสดงจะต้องกระทำในการจัดแสดงงานต่างๆคือ การเร้าความรู้สึกของผู้ชมให้เกิดความอยากเห็นต่อสิ่งที่จัดแสดง และความอยากรู้อยากเห็นนี้จะทำให้ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพึงพอใจ ความอยากรู้อยากเห็นไม่ควรจำกัดเฉพาะตัวอย่างชิ้นเดียวต่อหน้าท่านผู้ชม แต่ควรจะมีมากกว่านั้น ซึ่งการสร้างความรู้ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้ถึงปัญหาการรับรู้ของคนตามความรู้สึกในทางศิลปะ ความนึกคิด และอุดมคติ การจัดแสดงตัวอย่างวัตถุเป็นกลุ่มและมีคำอธิบายประกอบ เป็นการสอบผู้ชมถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาทางวิทยาศาสตร์และศิลปะ และนี่เป็นจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ที่จะให้ความรู้อย่างกว้างขวางแก่ผู้ชมจนถึงที่สุด

8. การประชาสัมพันธ์ การบริการที่ทำให้เกิดความสะดวกสบายและความพึงพอใจแก่ผู้ชมรวมทั้งการสร้างภาพพจน์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวพิพิธภัณฑ์กับประชาชนถือว่าการประชาสัมพันธ์ทั้งสิ้น ซึ่งงานประชาสัมพันธ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆหลายประการ เช่น การจัดทำสมาชิกหรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม บริการให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ชม ร้านค้า การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ฯลฯ โดยเฉพาะ การโฆษณาประชาสัมพันธ์จะทำได้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปโทรทัศน์ การแสดงต่างๆและการสารสนเทศเพื่อเข้าถึงผู้ชมทุกระดับได้ง่ายยิ่งขึ้น

9. การประเมินผล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ จำเป็นต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ รวมทั้งสามารถตรวจสอบได้ โดยการประกันคุณภาพภายในและในฐานะที่พิพิธภัณฑ์ก็ถือเป็นสถาบันการศึกษานอกระบบอย่างหนึ่ง จึงควรมีการนำระบบการประเมินผลมาใช้เพื่อพัฒนาความพร้อมของบุคลากร การบริหาร การปฏิบัติงาน งานวิชาการ และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ในการรวบรวมวัตถุ จำแนกประเภทและศึกษาวิจัย ทำบันทึกหลักฐาน สงวนรักษา รักษาความปลอดภัย จัดแสดง บริการการศึกษา ประชาสัมพันธ์และประเมินผล ล้วนเป็นบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันการศึกษานอกระบบ ที่ตอบสนองของความต้องการของประชาชนทุกระดับชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พิพิธภัณฑ์ในอนาคตจึงถือเป็นเสมือนแหล่งการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปลูกฝังการใช้พิพิธภัณฑ์อย่างถูกต้องด้วยการให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนอย่างถูกวิธี จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งช่วยพัฒนาศักยภาพและทักษะด้านต่างๆของเยาวชนให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้

นักการพิพิธภัณฑ์ได้กำหนดมาตรฐานไว้ว่าพิพิธภัณฑ์ที่ดีนั้นน่าจะได้ทำหน้าที่ในบทบาท 6 ประการคือ (The American Association of Museum, 2002)

1. รวบรวมวัตถุไว้ได้ดีมีคุณค่า
2. สามารถสร้างเนื้อหาทางวิชาการ
3. มีรายบัญชีสารสนเทศที่ใช้ได้อย่างมีระบบ

4. จัดแสดงได้ยอดเยี่ยม สามารถสนองได้ทั้งสุนทรียศาสตร์ โรแมนติก และปัญญา
5. ให้การศึกษาแก่คนในท้องถิ่นดี
6. ให้ความปลอดภัยแก่วัตถุ จากโจรผู้ร้าย สงคราม อัคคีภัย

คุณค่าของความหมายของพิพิธภัณฑ์นี้ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมด้วยแก่นของหลักการพิพิธภัณฑ์ 10 ประการ ดังนี้ (The Museum Association, 2002)

1. เก็บรวบรวมวัตถุที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. เน้นที่การบริการสาธารณะ
3. ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาสำรวจตามความต้องการ เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อความเพลิดเพลิน
4. ให้คำปรึกษาและเข้าถึงสังคม ผู้ชมและผู้สนับสนุน
5. การได้มาของสิ่งของต้องได้มาอย่างซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ
6. สงวนรักษาวัตถุที่สะสมไว้ที่เป็นที่สนใจของสาธารณะในระยะยาว
7. พึ่งเห็นคุณค่าและสนใจผู้ที่สร้าง ผู้ที่ใช้ เจ้าของ วัตถุ หรือบริจาควัตถุแก่พิพิธภัณฑ์
8. สนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์
9. วิจัย แบ่งปัน และบอกกล่าวข้อมูลสารสนเทศของวัตถุที่รวบรวมไว้ สะท้อนความคิดออกมาในมุมมองที่หลากหลาย
10. ทบทวน และพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตนั้นจะต้องประกอบไปด้วย การรวบรวมของสะสม (Collections) การสื่อสารความรู้จากของสะสมให้ผู้ชมเข้าใจได้ (Interpretation) และจะต้องส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนด้วย (Education)

5.7 พิพิธภัณฑสถานเพื่อการศึกษา

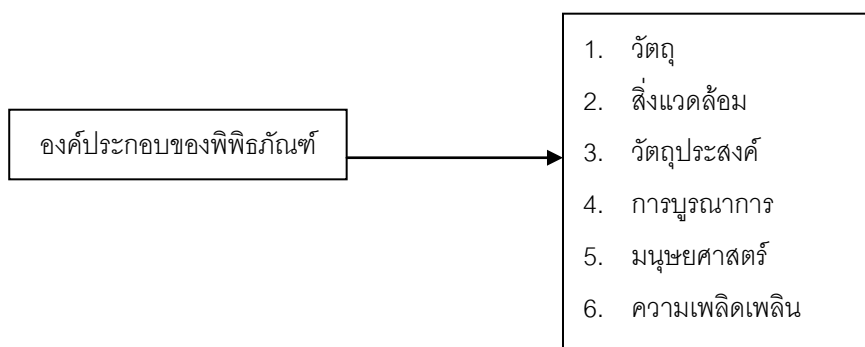
5.7.1 องค์ประกอบของพิพิธภัณฑสถาน

Hooper-Greenhill (1994) กล่าวว่าบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชนของพิพิธภัณฑสถานในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นการให้ความรู้โดยผ่านวัตถุแสดงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ เพราะในอดีตพิพิธภัณฑสถานใช้วัตถุเป็นตัวนำและเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน (Collection driven) คนมาพิพิธภัณฑสถานเพื่อมาชมวัตถุ งานวิจัยในพิพิธภัณฑสถานก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัตถุ เป็นรายชิ้นสิ่งพิมพ์ก็เป็นเรื่องวัตถุ บุคลากรที่ทำงานในพิพิธภัณฑสถานก็มักจะมีเพียงกลุ่มเดียว คือผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการศึกษาวัตถุ ฉะนั้นความรู้ที่ผู้เข้าชมได้รับ จึงมักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุนั่นเอง แม้แต่การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็ยังมีบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Object lesson)

แต่ในปัจจุบันนี้ พิพิธภัณฑสถานได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ โดยใช้ผู้เข้าชมเป็นแกนกลางในการดำเนินงานแทนวัตถุ ในการดำเนินงาน โดยวิธีใหม่นี้ พิพิธภัณฑสถานทุ่มเทเวลาและงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาว่า กลุ่มผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานคือใคร เมื่อทราบกลุ่มเป้าหมายแล้วจึงจัดนิทรรศการและกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุก็ยังคงเป็นงานหลักของพิพิธภัณฑสถาน แต่มีข้อแตกต่างคือ ใน การศึกษานั้นได้เน้นความเชื่อมโยงวัตถุกับเรื่องราวต่างๆในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน ทั้งนี้เพื่อสามารถสร้างความเข้าใจที่ครบถ้วนถ่องแท้เพื่อให้ความรู้และกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เข้าชม

วัตถุที่พิพิธภัณฑสถานได้รวบรวมอนุรักษ์และจัดแสดงนั้นเป็นหลักฐานสำคัญที่เชื่อมโยงไปถึงคนและบริบททางสังคมรวมทั้งสิ่งแวดล้อมหลากหลายที่รายล้อมอยู่โดยรอบ ไม่ว่าจะ เป็นศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ หรือวัตถุพื้นบ้าน เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับ วัตถุธรรมชาติก็ต้องมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและโลก ซึ่งเป็นภารกิจหลักของพิพิธภัณฑสถานที่จะต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับองค์ประกอบหรือบริบทรอบตัวให้ได้ จึงจะสามารถ ให้ความรู้ ความบันเทิง หรือความรู้สึกอื่นๆ ให้แก่ผู้เข้าชมได้อย่างถูกต้อง

Edson and Dean (1994) นักวิชาการพิพิธภัณฑสถาน เสนอว่า หลักในการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และให้การศึกษาแก่ ผู้เข้าชมจะสัมฤทธิ์ผลได้ต่อเมื่อผู้จัดทำ ความเข้าใจว่าองค์ประกอบของพิพิธภัณฑสถานไม่ใช่มีแต่วัตถุอันมีค่าแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีหลาย ส่วนประกอบด้วยกัน ดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 แสดงองค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์

1. วัตถุ (Object) หมายถึง วัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ อดีตที่ผ่านมา พิพิธภัณฑ์ใช้วัตถุเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน แต่ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์ได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ โดยใช้ผู้เข้าชมเป็นแกนกลางแทนวัตถุ

2. สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อม หรือบริบททางสังคม การจัดแสดงวัตถุในปัจจุบัน ควรเข้าใจวัตถุอย่างถ่องแท้และเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมที่ประกอบวัตถุให้ได้เพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาขององค์ความรู้

3. วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์อันจะเป็นแนวทางด้านการศึกษาของ พิพิธภัณฑ์ โดยคำนึงการเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือผู้เข้าชม

4. การบูรณาการ (Interdisciplinary) หมายถึงการบูรณาการ หรือสหวิทยาการ ที่ต้องดำเนินไปในพิพิธภัณฑ์ โดยการผสมผสานองค์ความรู้ต่างๆกับแนวคิดทางการศึกษาให้เกิดขึ้นและเผยแพร่ออกไปในรูปแบบที่เหมาะสม

5. มนุษยศาสตร์ (Humanistic) หมายถึง ความสัมพันธ์กับมนุษย์นั่นคือ วัตถุหรือสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ได้รวบรวมอนุรักษ์และจัดแสดงไว้เป็นหลักฐานสำคัญที่เชื่อมโยงไปถึงคนและบริบททางสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอยู่โดยรอบ ไม่ว่าจะเป็น ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ หรือวัสดุพื้นบ้าน เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งสิ้น

6. ความสนุกเพลิดเพลิน (Enjoyable) หมายถึง ความเพลิดเพลินเป็นสิ่งที่จะต้องตระหนัก เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่เน้นให้ความสำคัญที่วัตถุ เป็นการให้ผู้เข้าชมเป็นศูนย์กลางจึงต้องคำนึงถึงความสนุกสนานเพลิดเพลินของผู้เข้าชมจากการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

กล่าวโดยสรุปก็คือ พิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องศึกษาวัตถุจนเข้าใจอย่างถ่องแท้และเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมที่ประกอบวัตถุให้ได้ เพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาขององค์ความรู้ซึ่งนับเป็นความสำคัญอันดับแรกที่ต้องดำเนินการ ลำดับต่อไปคือต้องพิจารณาหาแนวความคิดทางการศึกษา ลำดับสุดท้ายคือการหากลยุทธ์ผสมผสานองค์ความรู้กับแนวคิดทางการศึกษาและเผยแพร่ออกมาในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

รูปแบบของการเผยแพร่องค์ความรู้ที่พิพิธภัณฑ์ต่างๆปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆคือ (อภิญา บัวสงวณ, 2539)

1. การจัดนิทรรศการ แบบถาวรและแบบชั่วคราว
2. การจัดกิจกรรมเสริม

5.7.2 การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์

5.7.2.1 ความหมายของนิทรรศการ

พยุงค์ดี ประจุศิลปะ (2531) ให้ความหมายของคำว่า “นิทรรศการ” ว่านิทรรศการ คือการแสดง การให้การศึกษาอย่างหนึ่งด้วยการแสดงงานให้ชม อาจจะมีผู้บรรยายให้ฟัง หรือไม่ต้องมีก็ได้ การแสดงอาจจะแสดงนอกอาคาร หรือในอาคารก็ได้ ซึ่งประกอบด้วยของจริง สิ่งจำลอง ภาพถ่าย และแผนภูมิสิ่งของต่างๆที่นำออกมาแสดง แต่ในการจัดเตรียมจะต้องจัดอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย ดูง่าย และคำนึงถึงความแจ่มชัด รวมทั้งก่อให้เกิดความรู้ช่วยให้ผู้ดูมีความเข้าใจข้อมูล (Information) โดยใช้ข้อความสั้นๆอธิบายประกอบ ซึ่งควรจะมีที่น่าดูชมด้วย

วัฒน์ จูฑะวิภาต(2542) ให้ความหมายของนิทรรศการว่า นิทรรศการ (Exhibition) โดยทั่วไป คือการจัดนำเอาภาพถ่าย ภาพเขียน สถิติ แผนภูมิ หรือวัสดุกราฟฟิกอื่นๆ ได้แก่ ของจริง หุ่นจำลอง โสตทัศนอุปกรณ์บางประเภท เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง (Slide) มาจัดแสดงพร้อมคำบรรยายประกอบ การอธิบายและการสาธิตในเรื่องต่างๆ น่าสนใจหรือกำลังอยู่ในความสนใจของกลุ่มประชาชนที่เลือกมาเป็นเป้าหมาย

กชพร หัสติน (2550) กล่าวว่า นิทรรศการทำหน้าที่ในฐานะที่เป็น “สื่อ” ในพิพิธภัณฑ์ โดยเป็นสื่อที่มีความหมายใกล้เคียงกับหนังสือ และภาพยนตร์ มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้รับทั้งสาระและความบันเทิงไปในเวลาเดียวกัน ความสนุกสนานเพลิดเพลินระหว่างการเข้าชม ถือเป็นประสบการณ์สำคัญที่ผู้ชมควรจะได้รับ ในขณะที่เดียวกัน การถ่ายทอดเนื้อหาทางวิชาการก็ควรได้รับการนำเสนออย่างเหมาะสมด้วย นิทรรศการไม่ใช่สื่อประเภทหนังสือเรียน หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้เน้นในด้านการให้ความบันเทิง แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นส่วนผสมของทั้งสองสิ่งในปริมาณที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้ชม

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2542, อ้างถึงใน เชิดชาติ หิรัญโร, 2546) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับนิทรรศการไว้ว่า นิทรรศการ หมายถึง การวางแผนถ่ายทอดการเรียนรู้โดยใช้สื่อทัศนวัสดุ เครื่องมือสื่อทัศนศึกษา และกิจกรรมสื่อทัศนศึกษา อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือผสมผสานกันอย่างมีระบบเพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมุ่งชักจูงความคิดความสนใจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้จัดกำหนดไว้

เอ็ดการ์ เดล (1986, อ้างถึงใน ราตรี บัวประดิษฐ์, 2542) ได้ให้ความหมายของนิทรรศการว่าเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้ประสบการณ์รูปธรรมในชั้นที่ 6 ของทฤษฎีประสบการณ์ ทั้งนี้ต้องเป็นนิทรรศการที่จัดแสดงอย่างมีความหมาย อาจจัดเป็นชุดของรูปถ่าย หรือรูปถ่ายผสมผสานกับแผนภูมิ และภาพโฆษณา บางครั้งอาจจะมีการสาธิต หรือภาพยนตร์ประกอบ แต่อย่างไรก็ตามทุกนิทรรศการมีลักษณะหนึ่งที่เหมือนกัน คือ นิทรรศการเป็นบางสิ่งๆที่จัดเสนอให้ผู้ชมได้ชมเพื่อขยายการเรียนรู้ให้มีความหมายมากยิ่งขึ้น สรุปได้ว่านิทรรศการเป็นการขมวดความสนใจของผู้ชมให้พุ่งไปยังวัสดุอุปกรณ์โดยการควบคุมเงื่อนไขอย่างที่เรียกว่าเป็นปฏิบัติการของมนุษย์นั่นเอง

5.7.2.2 ประเภทของนิทรรศการ

พยุงค์ศักดิ์ ประจุศิลป์ (2531) แบ่งเป็นนิทรรศการ เป็น 3 ประเภท คือ

1. นิทรรศการถาวร (permanent exhibition) เป็นการจัดนิทรรศการเรื่องราวที่เกิดขึ้นแน่นอนแล้ว เช่น เรื่องราว รูปภาพต่างๆในประวัติศาสตร์ การตั้งแสดงนี้จะจัดแสดงให้ประชาชนชมเป็นเวลานาน ผู้ชมอาจมาชมและศึกษาได้ตลอดไปดังเช่น ภาพเขียนที่

แสดงในหอศิลป์แห่งชาติ ศิลปะโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สัตว์ทะเล ที่บางแสน ฯลฯ

2. นิทรรศการชั่วคราว (temporary exhibition) เป็นการจัดแสดงที่ทำชั่วคราวราว 2 อาทิตย์ ถึง 1 เดือน อาจจัดตั้งแสดงภายในสถานที่ที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ดังเช่น มีศิลปินสำคัญ ทางพิพิธภัณฑ์อาจจัดสถานที่แสดงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศที่ให้ความรู้และน่าสนใจให้ประชาชนได้รับทราบ

3. นิทรรศการหมุนเวียน (travelling exhibition) เป็นนิทรรศการที่จัดแสดงหมุนเวียนเปลี่ยนสถานที่ที่จะแสดงดังเช่น ผลงานศิลปะที่นักศึกษาในกรุงเทพฯ นำไปจัดแสดงที่เชียงใหม่ สงขลา หรือภาคอีสานหมุนเวียนสลับกันไป เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทัศนะและเผยแพร่ให้ผู้ชมในท้องถิ่นได้รู้ได้เห็นเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

ในขณะที่ วัฒนธรรม จุฑะวิภาต (2542) ได้แบ่งประเภทของนิทรรศการได้หลายวิธีคือ

1. แบ่งตามสถานที่

1.1 นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibition) เป็นนิทรรศการที่มีขนาดใหญ่ มีผู้ร่วมแสดงหรือขอถ่ายภาพงานแสดงกว้างขวาง ใช้เวลาการแสดงผลยาวนาน มุ่งให้กลุ่มประชาชน เป้าหมายจำนวนมากได้ชม จึงต้องจัดแสดงกลางแจ้ง อาจจัดสร้างเป็นศาลา ปะรำ หรือใช้เต็นท์ผ้าใบ คลุมอย่างง่ายและประหยัดก็ได้ นิยมยกพื้นสูงเหนือระดับพื้นดินเล็กน้อย

1.2 นิทรรศการในร่ม (indoor exhibition) เป็นนิทรรศการขนาดย่อม ความมุ่งหมายแคบลงมามุ่งกลุ่มเป้าหมายจำนวนจำกัด ระยะเวลาเวลาการแสดงผลสั้นกว่านิทรรศการกลางแจ้ง ส่วนมากมักอาศัยห้องโถงหรือห้องประชุมในอาคารเป็นที่จัด ถ้าจำเป็นก็อาจใช้ห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้าธรรมดาทั่วไปก็ได้

2. แบ่งตามลักษณะความคงทน

2.1 นิทรรศการถาวร (permanent exhibition) จัดแสดงเรื่องราวสาระที่เกิดขึ้นแน่นอนแล้ว เช่น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสิ่งต่างๆซึ่ง

การแสดงดังกล่าวต้องใช้เวลานาน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ชมหรือกลุ่มประชาชนที่เลือกเป็นเป้าหมาย เข้าศึกษาได้ตลอดเวลา

2.2 นิทรรศการชั่วคราว (temporary exhibition) จัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น แรงด่วน แผนงาน หรือความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์

2.3 นิทรรศการหมุนเวียน (travelling exhibition) เป็นนิทรรศการที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงในที่หลายๆแห่งหมุนเวียนกันไป โดยมุ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ชมหรือประชาชน เพราะว่าหากจัดแสดงไว้ในที่แห่งเดียวแล้ว ผู้ชมจะไม่สามารถเดินทางไปชมทั่วถึง ซึ่งขบวนการในการจัดทำนิทรรศการประเภทนี้ยุ่งยากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยขณะขนย้ายและค่าขนส่ง ติดตั้งด้วย

3. แบ่งตามจุดมุ่งหมาย

3.1 นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าการจัดนิทรรศการนั้นก็คือขบวนการสื่อความหมายจากผู้จัดหรือสถาบันไปสู่ประชาชนเป้าหมายผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ ประเภทต่างๆที่เหมาะสม สนับสนุนซึ่งกันและกัน นิทรรศการที่ดีจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่กลุ่มประชาชนเป้าหมายจะได้รับ ไม่ใช่สิ่งที่ตัวผู้จัดจะได้รับแต่เพียงฝ่ายเดียว กล่าวคือ จะต้องตั้งเป้าหมายแน่นอนว่าต้องการให้ผู้ชมหรือกลุ่มประชาชนเป้าหมายได้รับอะไรจากการมาชม นิทรรศการบ้าง ซึ่งโดยมากก็จะแฝงความรู้ไว้ไม่มากนัก

3.2 นิทรรศการเพื่อการศึกษา การจัดนิทรรศการเพื่อการศึกษาให้ความรู้แก่นักเรียนสามารถจัดได้ในห้องเรียน ภายนอกอาคาร ในอาคารหรือในมหาวิทยาลัยก็ได้

3.3 นิทรรศการเพื่อการส่งเสริมการขาย การจัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมการขายของบริษัทหรือร้านค้า มักนิยมจัดในโรงแรม เพราะสะดวก มีสถานที่กว้างและเป็นที่รู้จักดีของคนทั่วไป

Velarde (2001) กล่าวถึงประเภทต่างๆของนิทรรศการของเขาไว้ดังนี้

1. Trade fair เป็นงานแสดงสินค้าที่หลากหลายและกว้างขวางที่สุด งานนิทรรศการประเภทนี้ก่อตั้งขึ้นสำหรับผู้ผลิต และแบ่งได้หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ อาหาร คอมพิวเตอร์ หรือ พิพิธภัณฑ์ ล้วนแต่มีการจัด Trade fair ด้วยกันทั้งนั้น

2. World Fair เป็นนิทรรศการที่พิเศษและมีขนาดเล็กลงมา มีระดับ ระเบียบและมีลักษณะเฉพาะ การจัดนิทรรศการแบบ World Fair นี้ก่อตั้งโดยองค์การสหประชาชาติในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

3. Public trade show มักจัดเป็นงานประจำปี และมีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมากระยะเวลาของการจัดงานส่วนมากจะอยู่ที่ ๓-๕ วัน ตัวอย่างเช่น นิทรรศการ 3-2 การบ้านในฝัน เครื่องยนต์หรือรถยนต์ งานแสดงนิทรรศการประเภทนี้มักมุ่งเน้นไปที่ของตกแต่งของงานมากกว่าที่จะเน้นไปที่สินค้าที่นำมาแสดง เช่น งานมอเตอร์โชว์ที่ความสนใจของคุณสุภาพบุรุษทั้งหลายก็จะมุ่งเน้นไปที่ pretty หรือ coyote มากกว่าที่จะสนใจคุณภาพของรถยนต์จริงๆ การจัดนิทรรศการแบบนี้เหล่านักออกแบบนิทรรศการไม่ค่อยได้แสดงทักษะทางการออกแบบนิทรรศการเท่าใดนัก

4. Science centres, heritage and eco-centres ช่วงต้นศตวรรษ 1960 บริษัทอุตสาหกรรมของฟิลลิปส์ ได้จัดตั้งศูนย์กลางการใช้ข้อมูลและความรู้ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์แก่สาธารณชน และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นต้นแบบศูนย์กลางการให้ความรู้ขึ้น เพื่อเป็นการบอกถึงความสำคัญหรือความเป็นมาของสิ่งนั้นๆ และในบางครั้งก็เพื่อเป็นการหารายได้เพื่อมาทำนุบำรุงศูนย์นิทรรศการนั้นๆเอง หากศูนย์กลางการให้ความรู้เหล่านี้ตั้งอยู่ในเมือง เราเรียกสถานที่นี้ว่า heritage centres และหากตั้งอยู่ในแถบชนบทจะเรียกว่า eco-centres หรือ ecology centres นั่นเอง

5. Museum ในความคิดของคนทั่วไปมักมองว่าพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับอดีตเท่านั้น จนกระทั่งปลายศตวรรษ 1960 คำว่า “เซย” ก็หายไปเมื่อกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ โดยการออกแบบนิทรรศการจาก James Gradner ได้ปลุกกระแสคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ โดยการจัดนิทรรศการที่ชื่อว่า Britain Can Make it ในพิพิธภัณฑ์ London's Victoria and Albert Museum นอกจากนี้ยังมีนิทรรศการ Tutankhamun ผลงานจาก Margaret Hall ที่เปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ไปตั้งแต่นั้นมาจึงเกิดแนวคิดที่จะแทรกเรื่องสนุกสนานไปในการจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์

6. Art galleries ใน Galleries ต่างๆทักษะในการจัดนิทรรศการ เป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างเช่น Art galleries เป็นต้น เพราะนอกจากรูปภาพที่จัดแสดง แล้ว การจัดวางป้าย แสงไฟ และการจัดองค์ประกอบต่างๆจะช่วยส่งเสริมให้ภาพศิลปะดูโดดเด่น ขึ้นแต่เป็นเรื่องน่าเศร้าที่คนชมงานศิลปะส่วนมากไม่ค่อยสังเกตเห็นถึงสิ่งนี้

7. Experiences เป็นคำที่ปรากฏขึ้นในแวดวงการจัดนิทรรศการ เมื่อ 13 ปีที่ผ่านมาคำว่า Experiences ใช้ในการอธิบายถึงลักษณะการจัดนิทรรศการที่ไม่มีคำเรียกเฉพาะการจัดนิทรรศการแบบนี้ นักออกแบบต้องมีความคิดอยู่ในหัวถึงภาพรวมทั้งหมดของ นิทรรศการก่อนจะลงมือทำจริง ทั้งนี้ยังต้องอาศัยผู้นำที่เก่งเรื่องการจัดวางคน นักออกแบบ นิทรรศการ สถาปนิก กลุ่มนักสำรวจที่มีคุณภาพ วิศวกร และผู้เชี่ยวชาญทางการตลาด จึงจะสามารถจัดนิทรรศการประเภทนี้ได้สำเร็จ

8. Travelling exhibitions การจัดนิทรรศการประเภทนี้เน้น รวมทั้งการเคลื่อนที่ด้วยพาหนะที่มีล้อไม่ว่าจะเป็นรถตู้ รถไฟ หรือรถพ่วง และพาหนะที่ไม่มีล้อ เช่น เรือ ความท้าทายของการจัดนิทรรศการประเภทนี้อยู่ที่การจัดวาง และกำลังคน

9. Portable exhibitions เป็นการจัดนิทรรศการที่สามารถ เคลื่อนย้ายได้เช่นกัน แต่ในความสำเร็จไม่ได้อยู่ที่การจัดวาง หรือ รื้อถอนซ้ำอีกเท่านั้น งานจัด นิทรรศการประเภทนี้ยังรวมไปถึงองค์ประกอบของหีบห่อ และบรรจุภัณฑ์ที่ต้องสอดคล้องกับ ผลิตภัณฑ์อีกด้วย

การแบ่งประเภทของนิทรรศการของ Velarde ซึ่งเป็นนัก ออกแบบนิทรรศการชาวต่างประเทศ ทำให้เห็นว่ายังคงมีการจัดนิทรรศการอีกหลากหลายแบบ การจัดแสดงต่างๆที่กล่าวไปข้างต้นล้วนเกี่ยวข้องกับขบวนการออกแบบนิทรรศการทั้งสิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดนิทรรศการนั้นว่าต้องการจัดเพื่ออะไรให้ใช้เข้าชม นอกจากนี้ยังคงต้อง คำนึงถึงพื้นที่ในการจัดอีกด้วย

Hooper-Greenhill (1994) วิเคราะห์ถึงความล้มเหลวในการ ดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ สมัยก่อน ว่าอาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก บุคลากรที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ ไม่มีความรู้ทางการสื่อสารเท่าที่ควร เพราะเมื่อนำทฤษฎีการสื่อสารมาช่วยวิเคราะห์แล้ว จะ เห็นว่า การสื่อสารนั้นมีทั้งการสื่อสารกับคนหมู่มากและการสื่อสารระหว่างบุคคล

นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารกับคนหมู่มาก ซึ่งคนมากนั้นมีขนาดใหญ่ประกอบด้วย คนต่างเพศ ต่างวัย มีระดับการศึกษาต่างๆ มีความสนใจที่หลากหลายและมีประสบการณ์แตกต่างกันไป การเข้าชมนิทรรศการที่จัดขึ้นเพื่อให้คนหมู่มากดูนั้น ผู้เข้าชมจึงมักได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและความสนใจแตกต่างกันตามระดับที่แตกต่างกันดังกล่าว นิทรรศการที่จัดขึ้นโดยขาดความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มนั้น จึงอาจจะดึงดูดคนแต่เพียงบางกลุ่ม อีกทั้งการจัดนิทรรศการเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวอีกด้วย จึงมีโอกาสที่ประสบการณ์ล้มเหลวได้โดยง่าย

ส่วนการจัดกิจกรรมนั้นเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนและจัดกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจของแต่ละกลุ่ม ก็สามารถเสริมความรู้ความเข้าใจรวมทั้งสร้างความสนุกสนานให้แก่กลุ่มได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินงานให้ความรู้แก่บุคคลต่างๆที่เข้ามาชมนิทรรศการ จึงต้องใช้ทักษะหลายด้านมาประกอบกัน เช่น ทักษะทางการศึกษา และทักษะทางการสื่อสาร ตามที่กล่าวมาแล้วหรือการสร้างทีมงานที่มีทักษะที่หลากหลายก็จะช่วยให้การให้ความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การศึกษา คือ ภารกิจหลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ การจะทำให้ภารกิจทางการศึกษาหรือการให้ความรู้ของพิพิธภัณฑ์สำเร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายได้ จะต้องอาศัยความตั้งใจจริงที่จะเปลี่ยนความคิดจากเดิมที่พิพิธภัณฑ์เป็นเพียงแหล่งรวบรวม และตั้งแสดงวัตถุเป็นความคิดใหม่ที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวัตถุกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทัศนคติเทคโนโลยี ฯลฯ หรือเชื่อมโยงกับความหลากหลายทางธรรมชาติของโลก และกลยุทธ์ในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่คนในสังคมในทุกรูปแบบ ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของตัวอย่างความคิดที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคม นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ยังควรหาความร่วมมือจากบุคคลหรือองค์กรอื่นๆเพื่อร่วมสร้างให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีค่าของสังคมสืบไป

5.7.3 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในพิพิธภัณฑ์

Paris และ Hapgood (2002) เขียนบทความเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการไว้ดังนี้

หากพิจารณาเจตนาในเบื้องลึกของทฤษฎี กระบวนการศึกษามุ่งความสนใจไปที่พัฒนาการของเด็ก เรียกได้ว่าเป็นการสร้างทิศทางใหม่ให้แก่การวิจัยพื้นฐาน การสร้างทฤษฎี การใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา และนโยบายทางสังคม งานวิจัยใหม่ที่เกิดขึ้นในบริบทชุมชนที่นอกเหนือไปจากบ้านและโรงเรียน เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานประวัติศาสตร์ และสวนสาธารณะ เพราะประสบการณ์เมื่อเด็กเข้าไปสัมผัสกันในลักษณะต่างๆ มีนัยสำคัญต่อชีวิตของเด็ก มีผู้คนมากกว่า 500 ล้านคน ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในสหรัฐอเมริกาต่อปี พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์กว่า 300 แห่งในสหรัฐอเมริกา และกว่าครึ่งของผู้ชมเป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อก้าวถึงพิพิธภัณฑ์ที่เน้นการทดลองทำ (hands-on museum) จำนวน 265 แห่ง ที่สร้างขึ้นด้วยหลักพื้นฐานที่มองว่า “หากลงมือทำ ก็คือความคิดที่เกิดขึ้นตามด้วยเช่นกัน” (hands-on = minds on) ปรวิษญาดังกล่าวสัมพันธ์กับนักทฤษฎีหลายท่าน เช่น John Dewey, Maria Montessori, Jean Piaget, Eleanor Duckworth และ Howard Gardner พิพิธภัณฑ์เองก็ได้รับการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กๆ เช่นเดียวกับอาคารจัดแสดงศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และอื่นๆ สถานที่ที่แยกตัวอย่างมีนี้อาจเรียกรวมๆว่า “สภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Learning Environment – ILE) ซึ่งหมายถึง สถานที่ที่มีลักษณะเป็นชุมชน ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนสัตว์น้ำสวนสาธารณะ และสวนพฤกษศาสตร์ ILE อาจรวมไปถึงห้องสมุด โบสถ์ และศูนย์รวมของชุมชน หรือแม้แต่งานของชุมชน เทศกาลดนตรีและวัฒนธรรม และกลุ่มจากการรวมตัวบางประเภท เช่น ลูกเสือ เพราะเปล่านั้นเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนนอกบริบทของบ้าน และโรงเรียน เพื่อการสร้างประสบการณ์ร่วมกัน ข้อคิดสองประการที่ควรกล่าวถึงเกี่ยวกับ ILE ประการแรก ความยุ่งยากในการใช้ “การเรียนรู้” ในบริบทการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เพราะจุดประสงค์ไม่ได้อยู่ที่การได้ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเสมอไป บางครั้งผู้ชมต้องการเล่น พักผ่อน และสนุก หรือ การได้ออกมาพบปะผู้คน บางครั้งผลต่อเนื่องของประสบการณ์ไม่ได้เห็นอย่างเด่นชัด การเรียนรู้มักมีลักษณะการจัดการอย่างเป็นลำดับโดยครู ผู้รู้ หรือครอบครัว ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ (ในความหมายทั่วไป) จะเกิดขึ้น หรือไม่เกิดก็ได้ และการเรียนรู้ในความหมายเช่นนั้น ไม่ใช่เป้าหมายของการอยู่ในบริบทการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ประการที่สอง ILE ไม่จำเป็นต้องเป็นสถานที่ที่มีการจัดเตรียมหรือเป็นองค์ประกอบถาวร เพราะอาจเพียงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเช่น ผู้สอนมุสลิมที่สอนให้เด็กชายจดจำบางตอนจากคัมภีร์อัลกุรอาน หรือแม่ที่ช่วยลูกของเธอในการทำอาหาร หรืองาน บรรยายภาคเช่นนั้นมีลักษณะเป็นบริบทการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการด้วย ฉะนั้น ILE จึงมีธรรมชาติของกิจกรรมทางสังคม หรือการเรียนรู้มีสถานภาพที่มากไปกว่าสถานที่เฉพาะ เราอาจสรุปว่าข้อคิดแรก คือสิ่งที่เรียกว่าการเรียนรู้ และข้อคิดที่สอง คือสิ่งที่เรียกว่าสภาพแวดล้อม หรือบริบท และเป็นเรื่องยากที่จะกล่าว ถึง

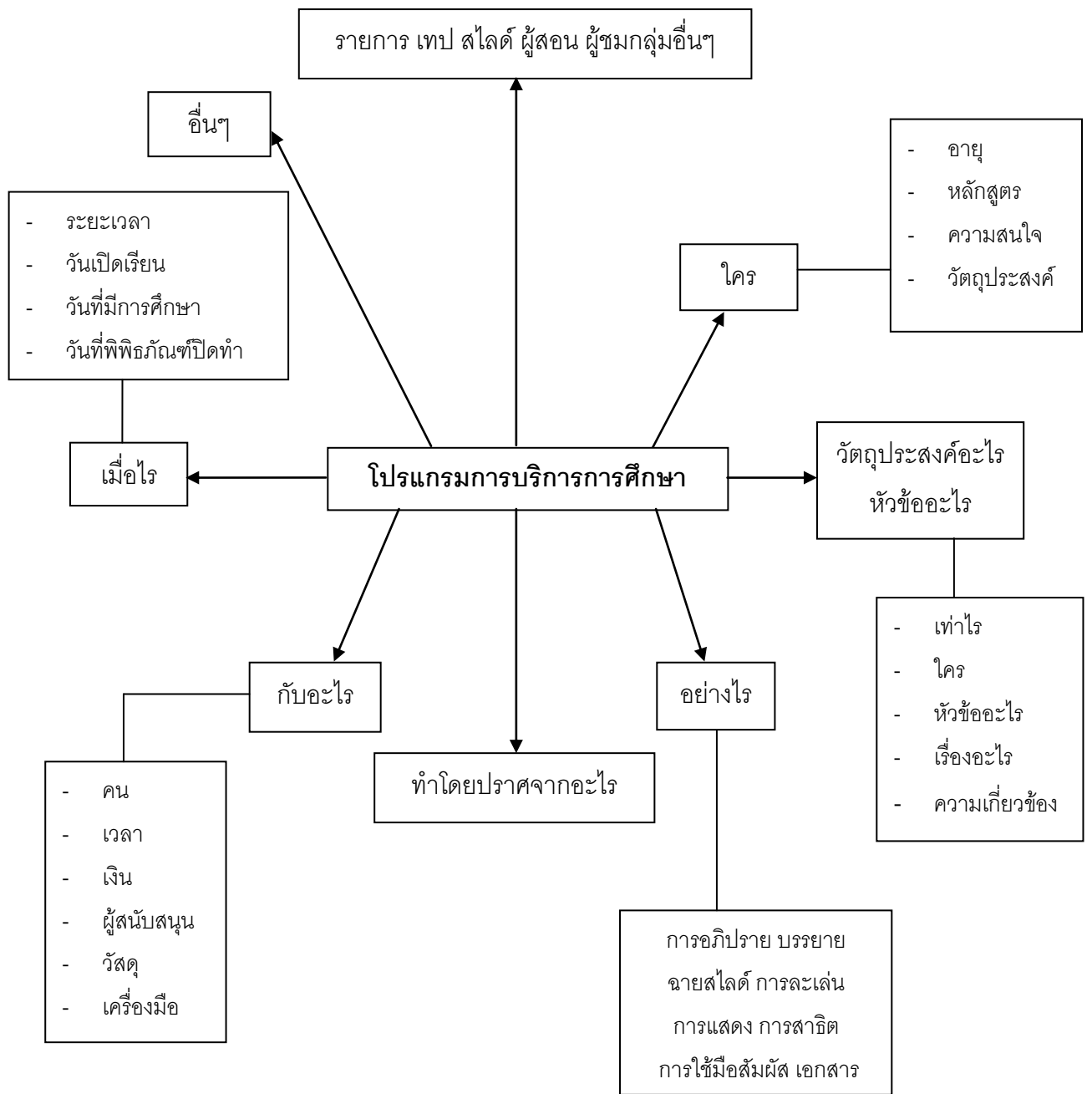
ความหมายของ ILE ได้อย่างชัดเจนแต่ความหมายจะต้องมากไปกว่าพิพิธภัณฑสถานที่ที่เข้าใจกันทั่วไป

ลักษณะสำคัญ 2 ประการที่จะบ่งบอกถึงความเป็น ILE คือ ประการแรก ILE จะเปิดช่องทางให้ผู้เยี่ยมชมเกิดสัมพันธภาพทางสังคม วัตถุในพิพิธภัณฑที่ได้รับ การคัดเลือกในฐานะที่เป็นวัตถุที่มีคุณค่าในวัฒนธรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะวัตถุจะเกี่ยวข้องกับความเป็น ศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันวัตถุเหล่านั้นย่อมสัมพันธ์กับบริบททางการเมือง และ สังคม ซึ่งสะท้อนออกมาจากวัตถุ ทั้งความเป็นท้องถิ่น และความเป็นชาติ นอกจากนี้ ILE ยังใ้มนำให้ผู้ชมเข้าไปสู่ความรู้สึกถึงสำนึกทางตัวตน และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และค่านิยมเฉพาะ กลุ่ม ประการที่สอง ILE เป็นสถานที่กระตุ้นให้เกิดการสำรวจและการค้นหาความรู้ การเรียนรู้ด้วย ตนเอง และการเลือกที่จะปฏิบัติสิ่งใด หรือไม่นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน แต่บ่อยครั้งนักเรียนไม่ มีโอกาสเลือก ในขณะที่พิพิธภัณฑผู้ชมมีโอกาสที่จะเลือกเส้นทางเดินชมของตนเอง เลือกระยะเวลา ของการเข้าไปมีส่วนร่วม หรือกระทั่งกลุ่มสังคมที่จะเข้าไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ ดังนั้น การเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑมีอิสระมากกว่า และมีการบังคับน้อยกว่าอีกด้วย

วัตถุในพิพิธภัณฑหาได้ยาก และผิดแปลกไปจากชีวิตประจำวัน จึงทำให้วัตถุเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งสะสม และทำให้พิพิธภัณฑได้รับการขนานนามว่า “โถงแห่ง ความอยากรู้อยากเห็น” คนโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ILE เป็นสถานที่ที่น่าสนใจเพราะที่เหล่านี้เก็บ รักษาวัตถุที่มาจากความอยากรู้อยากเห็น และการสำรวจ คำถามที่เกิดขึ้นกับผู้ชมเป็นหลักฐานที่ยืนยันได้ดี เช่น อเวจี คืออะไร, นั้นศิลปะจริงๆหรือ, ทำไมสัตว์ถึงทำอย่างนั้น คำถามเผยให้เห็นว่าวัตถุเข้าไป กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และกลายเป็นช่องทางให้ ILE ใช้ความอยากรู้อยากเห็นดังกล่าว ในการแนะ แนวการเรียนรู้ หากกล่าวให้ถึงที่สุด พื้นฐานของการเรียนรู้เชิงแนะแนว คือการผลักดันให้เด็ก ค้นหาความรู้ บางครั้งเด็กตั้งคำถาม แต่สิ่งที่เด็กได้อาจตกผลึกอยู่ภายในหรือเพิ่มมุมมองเชิง วิเคราะห์ การนำคำถามของเด็กมาเปิดประเด็น และสนทนาเกี่ยวกับวัตถุจะช่วยให้การอธิบายมี ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.7.4 บทบาทและความสำคัญของพิพิธภัณฑที่มีต่อ การศึกษา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการบริการการศึกษาใน พิพิธภัณฑโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน (Hooper-Greenhill, 1991) ดังนี้

แผนภาพที่ 2.3 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

การบริการการศึกษา มีความมุ่งหมายในการให้ความสนับสนุน การเรียนการสอนในระบบทั้งส่วนที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จิรา จงกล (2532) ได้ชี้ให้เห็น ถึงวัตถุประสงค์ของการบริการการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ไว้ ดังนี้

1. ให้ความรู้จากวัตถุของจริงที่จัดแสดงไว้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักฐาน เรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุในพิพิธภัณฑ์
2. เพื่อสร้างความสนใจให้เกิดความคิด เกิดแรงบันดาลใจ ความอยากรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การค้นคว้าภายหลัง
3. เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ และสร้างความประทับใจ ให้เกิด ความรู้สึกชื่นชม เห็นคุณค่าของวัตถุในพิพิธภัณฑ์
4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิด และเหตุผลจากการดูวัตถุ ภายใพิพิธภัณฑ์
5. เพื่อเปิดกว้างทางความคิด สร้างทัศนคติที่ดี และสร้าง ความรู้สึกเห็นคุณค่า และชื่นชมยินดีแก่ผู้ชมที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ และวัตถุในพิพิธภัณฑ์
6. เพื่อศึกษาทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการค้นคว้าศึกษา
7. เพื่อฝึกนิสัยให้มีเหตุมีผล มีความคิดพิจารณารอบคอบ
8. เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
9. เพื่อสร้างนิสัยให้ตื่นตัวในการศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา เพราะถือว่าพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (ปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ตลอด ชีวิต)
10. เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้รสนิยมสูง

5.7.5 วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้นสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา แต่การศึกษาในพิพิธภัณฑ์เป็นการศึกษาจากวัตถุของจริง ไม่ใช่

การศึกษาจากหนังสือ ตำรา วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปจึงมีดังนี้ (จิราจกมล, 2536)

1. ให้ความรู้ โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆจากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ ให้เรื่องราวของวัตถุที่จัดแสดงไว้ เพื่อให้ความรู้จากวัตถุของจริงที่รวบรวมจัดแสดงไว้

2. ให้ความคิด การทำให้คนคิด ใช้ความคิด และเกิดความคิด เกิดปัญญา นั้นหมายความว่า วัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์จะต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ไม่เคยสนใจ หรือเอาใจใส่มาก่อน

3. การจูงใจ และสร้างความประทับใจ ให้เกิดรู้สึกชื่นชม เห็นคุณค่าของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์ได้รวบรวมรักษาไว้ จะเป็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม หรือทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีก็ตาม จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงนั้น

4. สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม

การศึกษาเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์ และสิ่งที่จะให้การศึกษแก่ผู้ชมของพิพิธภัณฑ์ได้ ก็คือการจัดแสดง การจัดแสดงที่ดี มีความทันสมัย และดึงดูดความสนใจ เป็นการจัดแสดงที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุ และก่อให้เกิดความชื่นชมเห็นคุณค่า พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันจึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดแสดงกันอยู่ทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงเพื่อ “การศึกษา และความเพลิดเพลิน” หมายความว่าผู้ชมจะได้ชมอย่างเพลิดเพลิน และได้ประโยชน์ทางการศึกษาด้วย

การจัดแสดงเพื่อการศึกษานั้น จะต้องคำนึงถึงการให้ความรู้ให้ ความหมายของวัตถุ (interpretation) สมัยก่อนพิพิธภัณฑ์จัดแสดงของเป็นหมวดหมู่โดยไม่คำนึงถึงความงาม และไม่มีป้ายบรรยาย มีแต่ป้ายบอกที่มาของวัตถุ ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คนทั่วไปเลย ในปัจจุบันการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ได้พัฒนาขึ้นมา อาจก่อให้เกิดความ ตื่นเต้น ความประทับใจ เป็นการจัดแสดงที่น่าสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ชมทุกประเภท ดังนั้น การจัดแสดงที่ดีจึงเป็นนโยบายการศึกษาที่สำคัญยิ่งของพิพิธภัณฑ์ กล่าวคือ การจัดแสดง นั้นเป็นส่วนหนึ่งของบริการการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ เพราะมีอิทธิพลอย่างมากแก่ผู้ชม นอกจากนั้น

การจัดกิจกรรมการศึกษาที่จำเป็นจะต้องอาศัยการจัดแสดงที่ดี ช่วยอำนวยความสะดวกที่จะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ

5.8 ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของพิพิธภัณฑ์

บทบาทของการเป็นแหล่งเรียนรู้ปัจจุบันยังคงอยู่กับพิพิธภัณฑ์ แนวทางการให้ความรู้ได้เปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของเวลา บทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชน โดยแต่เดิมในช่วงก่อนศตวรรษที่ 20 เป็นการให้ความรู้โดยใช้วัตถุเป็นศูนย์กลาง (Collection Driven) กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์จะนำวัตถุมาจัดแสดงและให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุในแต่ละชิ้นนั้น หากยังดำเนินการตามแนวเดิม พิพิธภัณฑ์จะไม่สามารถสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและดึงดูดความสนใจของคนในสังคมได้ ดังนั้น การหันมาให้ความสำคัญแก่ผู้เข้าชมจึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์

แนวคิดดังกล่าวได้รับการขานรับอย่างกว้างขวาง พิพิธภัณฑ์จำนวนมากทั่วโลกจึงได้หันมาศึกษาว่า ใครคือกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะเข้ามาใช้บริการพิพิธภัณฑ์ จากนั้นจึงจัดนิทรรศการและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนดังกล่าว แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า วัตถุที่จัดแสดงจะหมดความสำคัญลงไป การศึกษาวัตถุยังคงเป็นงานหลักของพิพิธภัณฑ์ แต่เพื่อให้พิพิธภัณฑ์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัด 2 ประการคือ

1. การให้ความรู้ที่เปลี่ยนจากการเน้นอธิบายวัตถุ มาเน้นความเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่างๆในสังคม โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์
2. ผู้ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ต้องหันมาใส่ใจกับการสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เป็นเพียงสถานที่จัดแสดงวัตถุล้ำค่าเท่านั้น Edson and Dean (1994) ได้นำเสนอไว้ใน The Handbook for Museums ว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มีอยู่ 6 ประการ คือ วัตถุ (Object) สภาพแวดล้อม (Environment) จุดประสงค์ (Purpose) ความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) การศึกษาธรรมชาติและพฤติกรรมมนุษย์ (Humanistic) และความสนุกสนาน (Enjoyable) ซึ่งผู้ดำเนินงานพิพิธภัณฑ์จะต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบทั้ง 6 ให้ได้ จึงจะทำให้การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

พิพิธภัณฑ์จะเปิดให้ผู้มาเยือนได้ชมวัตถุที่จัดแสดงไว้ โดยวัตถุดังกล่าวต้องมีข้อมูลเพื่อการศึกษาที่ละเอียดแม่นยำ สามารถให้ความรู้กับผู้ชมได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้จะต้องทำให้วัตถุที่จัดแสดงเป็นเครื่องมือโยงไปถึงสภาพแวดล้อมในอดีตที่วัตถุนั้นคงอยู่ได้ การเข้าใจวัตถุและสภาพแวดล้อมในเวลาที่วัตถุนั้นคงอยู่เท่านั้นจึงจะทำให้พิพิธภัณฑ์สามารถกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ ความรู้ที่ได้จากพิพิธภัณฑ์จะต้องมีความเป็นสหวิทยาการไม่ใช่เพียงความรู้เฉพาะตัววัตถุหรือด้านใดด้านหนึ่งแต่อย่างใด และเพื่อให้สามารถดึงดูดใจผู้มาเยือนได้ พิพิธภัณฑ์จะต้องหาวิธีนำเสนอความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ เพราะจะทำให้ผู้เข้าชมรู้ว่าความรู้ดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัวของตนเอง ซึ่งมีเทคนิคที่สำคัญคือ ต้องให้ผู้เข้าชมได้รับความสนุกสนานในระหว่างที่รับความรู้จากพิพิธภัณฑ์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ต้องคิดรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายและน่าติดตาม

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยมีแนวโน้มในการจัดพิพิธภัณฑ์มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ช่วยในการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่องานพิพิธภัณฑ์ เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์มีดังนี้ประโยชน์

- 1.สามารถกระตุ้นประสาท การรับรู้พร้อมๆกันนั้นการดูและการฟัง
- 2.สามารถให้ข้อมูล จำนวนมากให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ
- 3.สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และเกิดมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทำให้ผู้ใช้รู้สึกมีส่วนร่วม
- 4.การรับรู้ทั้งทางตาและหู ประกอบกับการมีปฏิสัมพันธ์ ทำให้เกิดประสบการณ์ต่อผู้ใช้เป็นผลให้สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างดีเยี่ยม
- 5.การผลิตและพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย มีความยืดหยุ่นสูงสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาข้อมูลได้หลายครั้งโดยไม่เสียเวลา และค่าใช้จ่ายมาก ทำให้สามารถพัฒนาได้ทุกเมื่อ เพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพดีขึ้น
- 6.ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และสร้างประสบการณ์ที่ดีทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้ ประโยชน์จากสื่อมัลติมีเดียเพื่อการนำเสนอ

การนำเทคโนโลยีมัลติมีเดียมาประยุกต์ใช้ในการจัดรูปแบบการนำเสนอในพิพิธภัณฑ์นั้น เป็นเครื่องช่วยให้การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจจากชนรุ่นก่อนสู่รุ่นปัจจุบันนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดียสามารถนำเสนอเนื้อหาได้รวดเร็วทันสมัยพร้อมทั้งเสนอสื่อได้หลายประเภทในคราวเดียวกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารและผู้มีอำนาจทั้งหลายควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดียเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบในการนำเสนอเพื่อพิพิธภัณฑ์ เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

5.9 แนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศ

กัลยานี ปฎิมาพรเทพ (2542) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติพิพิธภัณฑ์สถาน การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศต่างๆ จะต้องมีพระราชบัญญัติรองรับ ไม่ว่าจะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชน และเนื้อหาสาระของกฎหมายที่รองรับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานจะแบ่งเป็นหมวดหมู่ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น

1.1 ลักษณะของพิพิธภัณฑ์

1.2 องค์การ

1.3 การจัดการ

1.4 ทุนดำเนินงาน

1.5 การควบคุมส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนดำเนินงาน

2. ด้านนโยบาย การดำเนินงานพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานของแต่ละประเทศจะดำเนินการได้ก้าวหน้ามากน้อยแค่ไหน จะขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐกับกฎหมายที่รัฐออกมา

3. สถานภาพขององค์การ (Museum Organization) องค์การพิพิธภัณฑ์สถานในยุโรปและสหรัฐอเมริกา นั้น แบ่งออกมาเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 องค์กรกลาง (Central Museum Organization) ซึ่งมีฐานะโดยทั่วไปเป็นกรม มีอธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบ

3.2 การจัดองค์ภายในพิพิธภัณฑ์สถาน (Inter Museum Organization) เป็นการจัดในลักษณะภาควิชาต่างๆ เรียกว่า Department

4. มาตรฐานงานพิพิธภัณฑ์ (Museum Standard)

4.1 หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานในนานาประเทศสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 ปฏิบัติงานในหน้าที่หลักทั้ง 6 ประการ ได้แก่ รวบรวมวัตถุไว้ได้ดี คุณค่า สามารถสร้างเนื้อหาทางวิชาการ มีรายบัญชีสารสนเทศที่ใช้ได้อย่างเป็นระบบ ได้แสดงได้ยอดเยี่ยม ให้ปลอดภัยแก่วัตถุจากโจรผู้ร้าย สงคราม อัคคีภัย ให้การศึกษาแก่คนในท้องถิ่นได้ดี

4.1.2 ให้พิพิธภัณฑ์มีบทบาทในการช่วยเหลือการศึกษาของชุมชน

4.1.3 ให้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนและสภาพแวดล้อม

4.1.4 ยกกระดับมาตรฐานทางเทคนิคและวิชาการให้ทันกับพัฒนาการของโลก

4.2 มาตรฐานขอกระบวนการจัดการในพิพิธภัณฑ์สถาน การบริหารพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นอยู่กับผู้ทำงานเกี่ยวข้องในพิพิธภัณฑ์สถาน

5. คุณภาพของบุคลากร การพัฒนางานพิพิธภัณฑ์สถานที่ดีต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ วิชาการพิพิธภัณฑ์ กลายเป็นวิชาชีพสาขาหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถานที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาเอกในหลายมหาวิทยาลัย

5.10 แนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ได้ทำวิจัยในหัวข้อ การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้: พิพิธภัณฑ์ ซึ่งได้เสนอแนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีประเด็นหลัก 10 ประการ ดังนี้ จุดมุ่งหมายและนโยบายพิพิธภัณฑ์ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ บุคลากร กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิธีการจัดให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมของประชาชน การให้บริการ การประสานงานกับหน่วยงานและการสร้างเครือข่าย การประเมินผล และความต้องการสนับสนุนจากรัฐบาล

โดยมีรายละเอียดในแนวทาง หรือรูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายและนโยบายของพิพิธภัณฑ์

1.1 เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ความรู้ด้านต่างๆตามประเภทของพิพิธภัณฑ์ เช่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ

1.2 เป็นการธำรงและสืบทอดคุณค่าเอกลักษณ์และมรดกของชาติ

1.3 เป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือของชาติในภาพรวม

1.4 เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและวิจัยเฉพาะทาง

1.5 เป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

1.6 เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

1.7 เป็นสถานที่ให้การศึกษาตามอัธยาศัย

1.8 เป็นแหล่งสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.9 เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

2.1 โครงสร้างของการบริหารคือไม่มุ่งกำไร เป้าหมายหรือทิศทางของการบริหารคือ การให้บริการ มุ่งให้ประโยชน์ต่อประชาชน โดยมีเป้าหมายเป็นตัวตั้ง การบริหารพิพิธภัณฑ์ควรมีการจัดแบ่งงานเป็นกลุ่ม โดยมีกลุ่มงานหลักประกอบด้วย

2.1.1 กลุ่มงานบริหาร รับผิดชอบในเรื่อง การบริหารงานบุคคล งานธุรการและเอกสาร งานการเงิน

2.1.2 กลุ่มงานวิชาการ รับผิดชอบในเรื่อง การค้นคว้า ศึกษาวิจัย รวบรวมข้อมูล ผลิตสื่อ เผยแพร่ความรู้ บรรยายให้ความรู้ การ ให้ข้อมูลเพื่อจัดนิทรรศการ

2.1.3 กลุ่มงานผลิต รับผิดชอบในเรื่อง การออกแบบ และดำเนินการจัดแสดง การสาธิต การจัดนิทรรศการทั้งภายในและภายนอก

2.1.4 กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และการตลาด รับผิดชอบในเรื่อง การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐ และเอกชน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตั้งแต่ระดับภูมิภาค ท้องถิ่น และระดับประเทศ

2.1.5 กลุ่มงานอาคารสถานที่ รับผิดชอบในเรื่อง การดูแลบำรุงรักษาวัตถุที่จัดแสดง การจัดการอาคารสถานที่ จัดภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น สวยงาม และจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัย

2.1.6 กลุ่มงานทะเบียน (ทะเบียนวัตถุโบราณ ศิลปวัตถุ) รับผิดชอบในเรื่อง การคัดแยกประเภทโบราณวัตถุ จัดทำทะเบียน

2.2 การวางแผน

การวางแผนงานควรมีการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาว

แผนระยะยาว เป็นแผนที่มีพื้นฐานมาจากนโยบายของชาติส่วนใหญ่กำหนดระยะเวลา 3-5 ปี

แผนระยะสั้น โดยทั่วไปเป็นแผนประจำปี และแผน
เร่งด่วนที่สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามสถานการณ์หรือตามนโยบายเร่งด่วนของ
หน่วยงานต้นสังกัด

2.3 งบประมาณ

การจัดพิพิธภัณฑท์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต งบประมาณ
ควรมาจากการสนับสนุนของรัฐบาลเป็นหลัก รองลงมา ควรเป็นการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรระหว่างประเทศ และประชาชน ตามลำดับ

นอกจากนั้น อาจตั้งเป็นมูลนิธิเป็นสมาคมที่รวมตัวกันและ
ช่วยเหลือกัน เช่น สนับสนุนเงินทุน ขอจากองค์กรสาธารณะ ขอความสนับสนุนจากสถานศึกษาที่
จะมาใช้บริการ ขอสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ ให้
ขึ้นทะเบียนพิพิธภัณฑท์เป็นแหล่งการเรียนรู้ซึ่งเทียบเท่าสถานศึกษาและมีงบประมาณสนับสนุน

3. บุคลากร

บุคลากรของพิพิธภัณฑท์ต้องมีความรู้ความสามารถตรงกับ
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีความเชี่ยวชาญ มีใจรักด้านศิลปวัฒนธรรม หรืองานที่พิพิธภัณฑท์จัดแสดง
โดยจิตวิญญาณ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจพร้อมให้บริการ
ปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอเป็นนักสื่อสารและนักถ่ายทอดที่ดี บุคลากรต้อง
มีจำนวนเพียงพอกับงานแต่ละด้าน เช่น บุคลากรนำชม ภัณฑารักษ์ นอกจากนี้ ควรมีการ
ส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ด้วย

4. กิจกรรมที่พิพิธภัณฑท์ควรจัดในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1 พิพิธภัณฑท์แต่ละแห่งควรมีการจัดกิจกรรมหลากหลาย
รูปแบบในขอบเขตภาระหน้าที่ของตนเอง เช่น การจัดแสดง (โดยมีการจัดกลุ่มหรือหมวดหมู่ของ
การจัดแสดง) การจัดนิทรรศการถาวรและชั่วคราว การบรรยายให้ความรู้ การจัดสัมมนา การจัด
ค่าย การจัดกิจกรรมภาคสนาม กิจกรรมวันสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ เป็นต้น

4.2 พิพิธภัณฑท์แต่ละแห่งควรพิจารณาหาจุดเด่นและส่งเสริม
จุดเด่นนั้น

4.3 ควรมีกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริม กิจกรรมหลักเป็นกิจกรรมที่เป็นจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ ส่วนกิจกรรมเสริมเป็นกิจกรรมที่นำมาประกอบและเกี่ยวข้องกับสนับสนุนกิจกรรมหลัก กิจกรรมเสริมอาจจะจัดตลอดหรือจัดเป็นช่วงๆ เช่น เข้าค่ายสิ่งแวดล้อม ทัศนศึกษา เชิงอนุรักษ์ โฮมสเตย์ ฯลฯ

4.4 จัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย หรือตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่แสดงความจำนงมา

4.5 จัดกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น ไปจัดอบรมสัมมนาตามหน่วยงานต่างๆ จัดหน่วยเคลื่อนที่ออกไปจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ

4.6 จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เผยแพร่ความรู้ เช่น เอกสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์วีดิทัศน์ รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียง ตลอดจนทำการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

5. วิธีการจัดให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5.1 ต้องประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยการให้ข่าวสารข้อมูลทางสื่อที่หลากหลาย เช่น วิทยุท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นพับ หอกระจายข่าว ประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย การประชุมของชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์ในงานต่างๆ ของวัด การออกหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ และประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต

5.2 พิพิธภัณฑ์ควรทำการตลาด

5.3 สำรวจและกำหนดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมให้สนองความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

5.4 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาพิพิธภัณฑ์ให้เรียนในห้องเรียน แล้วให้นักเรียนมาศึกษาดูงานเพิ่มเติมที่พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น เมื่อนักเรียนมาศึกษาหาความรู้แล้วสามารถนำไปเทียบโอนคิดเป็นหน่วยกิตได้

5.5 ให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

- 5.6 ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์
- 5.7 ประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- 5.8 การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ถึงตัวการจัดกิจกรรมในพื้นที่และในหน่วยงานของกลุ่มเป้าหมาย
- 5.9 พิพิธภัณฑ์ต้องมีการปรับและพัฒนาข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 5.10 ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ต้องมีวิสัยทัศน์และให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มที่
- 5.11 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
- 5.12 ต้องทำให้พิพิธภัณฑ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนประเภทหนึ่ง

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน

- 6.1 ประชาชนผู้รับบริการได้แสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้
- 6.1.1 มีส่วนร่วมในการเข้าชมให้มากขึ้น
- 6.1.2 ประชาสัมพันธ์ โดยบอกกล่าวปากต่อปากกับเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน
- 6.1.3 ช่วยบริจาคทั้งทุนทรัพย์และสิ่งของ
- 6.1.4 ช่วยเป็นกรรมการในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

6.1.5 เป็นอาสาสมัครช่วยงานพิพิธภัณฑน์ในด้านต่างๆ เช่น ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของท้องถิ่น งานทะเบียน งานบำรุงรักษา ดูแลอาคารสถานที่ และต้อนรับแขก

6.2 ผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของพิพิธภัณฑน์ได้แสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

6.2.1 เป็นอาสาสมัครช่วยงาน เช่น เป็นวิทยากรนำชม

6.2.2 ช่วยเป็นแหล่งเสริมความรู้ให้กับพิพิธภัณฑน์

6.2.3 ช่วยมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน เสนอแนวคิด

6.2.4 ชาวประชาสัมพันธน์

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ดีมาก โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้มีความรู้ การให้ประชาชนเข้ามาร่วมหรือช่วยได้หลายด้าน เช่น ประชาสัมพันธน์ เป็นวิทยากร ช่วยดูแลวัตถุสิ่งของหรือสถานที่ เป็นต้น ควรเน้นให้ประชาชนได้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑน์ คือเป็นของเขาอยู่ในพื้นที่ของเขา

7. การให้บริการ

7.1 การเปิด-ปิดพิพิธภัณฑน์

พิพิธภัณฑน์ควรเปิดบริการทุกวัน โดยหมุนเวียนบุคลากรมาปฏิบัติหน้าที่ ควรหยุดให้บริการ 1 วัน ต่อ 1 สัปดาห์ เพื่อการจัดเตรียม ตรวจสอบ บำรุงรักษา

ในการนี้การเปิดทุกวันหรือปิดบ้างบางวันนั้นขึ้นอยู่กับประเภทลักษณะของพิพิธภัณฑน์ ขนาดของพิพิธภัณฑน์ เช่น พิพิธภัณฑน์ท้องถิ่นอาจเปิดทุกวันได้ แต่ถ้าเป็นของรัฐบาลอาจต้องมีวันหยุดบ้าง เป็นต้น

7.2 ค่าเข้าชม

พิพิธภัณฑน์ในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรเปิดให้ชมโดยไม่คิดค่าบริการใดๆ และมีบางส่วนเห็นว่า ควรเก็บค่าบริการบ้างตามความเหมาะสมของ

พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง นอกจากนั้น ควรเก็บค่าบริการต่างกันระหว่างชาวไทยกับชาวต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ชมมองเห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์

8. การประสานงานและการสร้างเครือข่าย

8.1 การประสานงาน

พิพิธภัณฑ์ควรมีประสานงานระหว่างพิพิธภัณฑ์ด้วยกันเอง และประสานงานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การประสานงานทำได้หลายวิธี เช่น การประชุมสัมมนาทุกครึ่งปี หรือทุกหนึ่งปี ประสานงานผ่านอินเทอร์เน็ต การร่วมเป็นกรรมการ ควรประสานทั้งทางตรง และทางอ้อม นอกจากนั้น ควรมีการประสานงานกับทุกหน่วยงานและองค์กรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจน การประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยว

8.2 เครือข่าย

เครือข่ายควรมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะเป็นการพัฒนางานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์งานของของพิพิธภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย เครือข่ายควรมีทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

9. การติดตามประเมินผล

9.1 ความจำเป็นในการประเมินผล

ควรมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงานและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายของชุมชน

9.2 สิ่งที่ต้องประเมินและวิธีการ

ควรประเมินด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ การดำเนินการ การจัดแสดงและกิจกรรม การให้บริการ การดำเนินงานในส่วนของประเมินให้ประเมินโดยใช้ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม

นอกจากนั้น เสนอแนะให้ประเมินโดย 1.ประชุมแก้ไขจุดบกพร่อง 2.ปรึกษาหารือหน่วยงานภายนอก เพื่อให้เกิดแนวความคิดที่หลากหลายและร่วมกันแก้ปัญหา 3. การวางมาตรฐานกำกับตรวจสอบเหมือนเป็นการประกันคุณภาพ

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการประเมินควรประเมินจากบุคลากรที่ให้บริการ และผู้เข้าชม ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น

9.3 ช่วงเวลาของการประเมิน

ควรประเมินเมื่อแต่ละกิจกรรมเสร็จสิ้น ควรประเมินเป็นระยะตลอดโครงการ และควรประเมินเมื่อสิ้นปี นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ครูในพื้นที่และบุคลากรที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาควรช่วยดูแลพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ ช่วยส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ช่วยติดตามประเมินผลและพัฒนา

10. ความต้องการสนับสนุนจากรัฐบาล

รัฐบาลควรสนับสนุนพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

10.1 ควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่จะจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรจัดเป็นวาระแห่งชาติ และต้องถือว่าเป็นความจำเป็นรากฐานของประเทศ

10.2 ควรรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนว่าพิพิธภัณฑสถานคืออะไร เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างไร ให้เกิดความเข้าใจว่า การเรียนรู้มิได้เกิดเฉพาะสถานศึกษา และให้เห็นตัวอย่าง เห็นประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนให้มากขึ้น

10.3 ควรวางระบบที่จะทำให้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับการส่งเสริมและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคมอย่างแท้จริง

10.4 ต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑสถานในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่อย่างหลากหลาย สร้าง

จิตสำนึกให้เยาวชนรู้จักคุณค่าและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนพิพิธภัณฑสถานประเภทอื่น ๆ

10.5 ต้องให้การดูแลอย่างทั่วถึงทั้งพิพิธภัณฑสถานที่เป็นของรัฐและเอกชน

10.6 ควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอตามภารกิจ ในส่วนภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลดหย่อนภาษี การให้งบประมาณช่วยเหลือพิพิธภัณฑสถานบางแห่งที่ไม่สามารถดำเนินการด้วยตัวเองต่อไปได้ ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

10.7 พพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นโดยอุดมการณ์ บางแห่งไม่มีงบประมาณมากพอที่จะบริหารจัดการไปได้ตลอด ฉะนั้น รัฐควรให้การช่วยเหลืออย่างจริงจัง

10.8 ควรส่งเสริมให้มีการบริจาคเพื่อนำเงินมาช่วยเหลือพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน

10.9 องค์การท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ควรช่วยเหลือดูแลพิพิธภัณฑสถานที่อยู่ในท้องถิ่น

10.10 ส่งเสริมให้พิพิธภัณฑสถานในฐานะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นเครือข่ายของสถานศึกษาในท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑสถานโดยให้เป็นที่ศึกษาเพิ่มเติมของนักเรียนนักศึกษา หรือจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องราวในพิพิธภัณฑสถาน

10.11 ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดช่วยเหลือดูแลและเชื่อมโยงพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่ในจังหวัดอำเภอหรือตำบลเป็นเครือข่าย

10.12 งานพิพิธภัณฑสถานควรมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งในระดับประเทศเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและวางระบบให้เป็นไปในแนวเดียวกัน อยู่ในแผนเดียวกันทั้งประเทศ โดยหน่วยงานกลางช่วยดูแล สนับสนุนและพัฒนาแทนที่จะให้กระจายอยู่ตามสังกัดต่างๆ และไม่มี การดูแลเท่าที่ควร

และจากการสัมมนาในเชิงวิทยาการของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบางประเด็น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ควรสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันว่า พิพิธภัณฑ์ตั้งขึ้นเพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยว เป็นต้น ควรร่วมมือกันในการวางแผน กำหนดแผน และกำหนดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

3. ควรมีการสำรวจและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์มีได้หลายกลุ่ม กลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มเด็กวัยเรียน กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ ควรมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย แล้วจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่ม

4. ควรที่คณะกรรมการพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ผู้มีเงินทุน และผู้แทนของประชาชน คณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดแนวทางและให้คำแนะนำปรึกษาการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

5. การจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ควรมีหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เช่น มุมเด็ก มุมนักเรียนนักศึกษา มุมผู้สูงอายุ ในช่วงเวลาหรือเทศกาลต่างพิพิธภัณฑ์อาจจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับเทศกาลนั้นๆ

6. ควรสนับสนุนให้สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงเข้ามาช่วย เช่น ช่วยในด้านกิจกรรมทางวิชาการ นักศึกษาอาจช่วยเป็นอาสาสมัครในกิจกรรม

7. จัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคมพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งหรือแต่ละพื้นที่แล้วมีการเก็บค่าสมาชิก สมาชิกเสียค่าเข้าชมฟรีหรือครึ่งราคา

8. ต้องมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และเกิดความสนใจกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

9. กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ควรเป็นกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา

10.สถานศึกษาต้องทำให้นักเรียนรู้จักพิพิธภัณฑ์และปลูกฝังผู้เรียนให้เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ เห็นความจำเป็นในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

11.ครูควรมีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่และควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นให้ผู้เรียนเสมอ

12.การเปิด-ปิด พิพิธภัณฑ์ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะหมุนเวียนกันดูแลก็ควรเปิดทุกวัน แต่ถ้าที่เจ้าหน้าที่น้อยอาจมีวันหยุดบ้าง เช่น สัปดาห์ละ 1 วัน

13.การติดตามประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ เช่น ประเมินชุดนิทรรศการ เพื่อผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์

14.ต้องมีการพัฒนาบุคลากร สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรมีความคิดว่า ตนมิใช่คนเฝ้าพิพิธภัณฑ์แต่ให้เห็นคุณค่าว่า ตนคือผู้ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดการเรียนรู้

ตอนที่ 6 กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของแหล่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

6.1 มิวเซียมสยาม (Museum Siam)

จากการที่รัฐบาลเห็นว่าแม้ว่าพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจะมีจำนวนมาก และมีหลายประเภท แต่สถานที่ตั้งกระจุกกระจายกันอยู่ และไม่เป็นที่น่าสนใจ หรือรู้จักอย่างแพร่หลาย จึงมีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งรวมความรู้ ศิลปวิทยาการ รวมทั้งแสดงถึงวัฒนธรรมความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยได้อย่างครบวงจรและน่าสนใจ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

หลักการของการสร้างมิวเซียมสยามนี้ มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การเรียนรู้ เพื่อความงอกงามของสติปัญญา ความคิดริเริ่มและสำนึกของความเป็นไทยซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างต่างจากกระบวนทัศน์การจัดพิพิธภัณฑ์ แต่เดิมที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมวัตถุ การถ่ายทอดความรู้ หรือการเชื่อมโยงกับผู้คนเป็นหลัก อีกทั้งต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัวและทันสมัย กระบวนการ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่มี

ประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยน "ภาพลักษณ์" ของพิพิธภัณฑ์จากเดิม มาเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างสู่
พรมแดนแห่งความรู้ในหลายมิติ

มิวเซียมสยามดำเนินการโดย สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.) มิว
เซียมสยาม มีบทบาทในการนำเสนอวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของคนไทยที่ปรากฏในประวัติศาสตร์
วิถีชีวิต คตินิยมและศิลปะ ผ่านการเรียนรู้ที่รื่นรมย์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการต่อยอดพัฒนาองค์
ความรู้ จากนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบที่เรียกว่า Discovery Museum ซึ่งมีผู้เข้า
ชม 176,000 คน ในปีงบประมาณ 2552

การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมการศึกษาของมิวเซียมสยามได้รับการออกแบบ
มาอย่างดี กล่าวคือ ส่วนนิทรรศการนั้น มีการออกแบบ และตีความเพื่อกระตุ้นการคิดของผู้ชม
ผู้ชมจะได้รับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ต่างๆผ่านนิทรรศการถาวร “เรียงความประเทศไทย” โดยไม่มี
การสรุปสุดท้ายว่า คนไทยมาจากไหน แต่เป็นการทิ้งท้ายให้ผู้ชมนำไปคิดต่อ เป็นการกระตุ้นให้
เกิดการค้นคว้าต่อไปเพื่อหาคำตอบโดยผู้ชมเอง นอกจากนี้ยังมี กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ นิทรรศการ
ชั่วคราว และนิทรรศการพิเศษ ที่หมุนเวียนตลอดเวลาเพื่อให้เกิดความสดใหม่ และน่าสนใจแก่
ผู้ชมให้เข้ามาเยี่ยมชมบ่อยๆ มิวเซียมสยามทำหน้าที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการศึกษาใน
ระบบ จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และตอบสนองการศึกษาตามอัธยาศัยของบุคคลได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้มิวเซียมสยามกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่รื่นรมย์เพื่อเพิ่มพูน
องค์ความรู้ที่จะนำมาซึ่งการรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนบ้าน และรู้จักโลก และทำให้เกิดมิติใหม่ของการ
จัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจ และเป็นการพลิกโฉม และเป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษา
โดยพิพิธภัณฑ์อย่างแท้จริง

6.2 อุทยานการเรียนรู้ (TK Park)

อุทยานการเรียนรู้ หรือที่ทุกคนเรียกกันในชื่อ TK Park นั้น ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งการ
เรียนรู้ประเภทห้องสมุด ที่เป็นต้นแบบของการบริหาร จัดการห้องสมุดมีชีวิต วัตถุประสงค์ในการ
จัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ขึ้นเพื่อส่งเสริม และปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และการแสวงหาความรู้ให้แก่
เยาวชน โดยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ครบวงจร ด้วยเครื่องมือ
การเรียนรู้ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายกระจายความรู้ ในลักษณะศูนย์
รวมสื่อและข้อมูล ที่สะดวกในการเข้าถึงโดยมีการจัดสร้างห้องสมุดออนไลน์เพื่อตอบสนองการใช้

งานดังกล่าว อุทยานการเรียนรู้ที่เคพาร์คนี้ ได้จัดการศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อ หนังสือดนตรี มัลติมีเดีย และกิจกรรมสร้างสรรค์ และหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

ถึงแม้ว่าพื้นที่ของอุทยานการเรียนรู้ บริเวณชั้น 8 ของอาคารเซ็นทรัลเวิร์ลนี้จะมีจำกัด แต่ทางที่เคพาร์คก็ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านต่างๆ ในบริเวณพื้นที่ของอุทยานการเรียนรู้ ได้แก่ ลานสานฝัน ห้องสมุดดนตรี ศูนย์การเรียนรู้เอกประสงค์ อีกทั้งมีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรม บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเยาวชน นับได้ว่า อุทยานการเรียนรู้ ที่เคพาร์คนี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนององการศึกษาของบุคคลทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนซึ่งจะเติบโตขึ้นไปเป็นอนาคตของชาติ

ตอนที่ 7 เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย

7.1 ประวัติความเป็นมาของเทคนิคเดลฟาย

พิมพรินทร์ ลิมปโชติ (2549) ได้นำเสนอว่า เดลฟาย (Delphi) เป็นชื่อวิหารอันศักดิ์สิทธิ์สมัยกรีกโบราณและเชื่อกันว่าเป็นที่อยู่ของเทพเจ้า ซึ่งมีความสามารถในการทำนายเหตุการณ์ในอนาคต ทำให้ประชาชนนิยมไปขอคำทำนาย คำว่าเดลฟาย จึงถูกนำมาใช้เป็นชื่อเทคนิคหนึ่งในการวิจัยที่ใช้ทำนายเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยความคิดเห็นที่สอดคล้องกันหรือฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจในด้านต่างๆได้

เทคนิคเดลฟาย ได้เริ่มขึ้นในปีพ.ศ. 2495 โดยกองทัพสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้ในการศึกษา และวิจัยโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นไม่นานได้มีการเปิดเผยขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2505 โดยโอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) และนอร์แมน ซี ดาลกี (Norman C. Dalkey) นักวิจัยของบริษัทแรนด์ (Rand Corporation) ในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการค้าอาวุธสงคราม โดยทั้งสองเชื่อว่าคำทำนายองค์ประกอบด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. ความรู้ซึ่งมีหลักฐานสนับสนุน
2. ความคิดเห็นที่มีหลักฐานบางประการสนับสนุน

3. การเคาซึ่งมีหลักฐานมาสนับสนุน

จากนั้นนักวิจัยทั้งสองจึงได้เขียนบทความเรื่อง “ An Experimental Application of the Delphi Method to use of Expert ” ตีพิมพ์ลงในวารสาร Management Science ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 เดือนเมษายนหลังจากนั้น เทคนิคนี้ได้รับความนิยมและนำไปใช้ในการวิจัยอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุขและด้านอื่นๆ

7.2 ความหมายของเทคนิคเดลฟาย

สุวรรณา เชื้อรัตนพงศ์ (2528) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายไว้ว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยไม่ต้องนัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมกัน แต่ใช้การตอบแบบสอบถามแทนซึ่งโดยไม่จำกัด ทั้งยังประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลความคิดเห็นของผู้อื่นหรือของเสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุม โดย

รอบที่ 1 แบบสอบถามในรอบนี้มักเป็นคำถามปลายเปิด และถามอย่างกว้างๆ เพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

รอบที่ 2 แบบสอบถามรอบที่ 2 จะพัฒนาจากคำตอบที่ได้รับจากรอบแรก โดยผู้วิจัยจะรวบรวมความคิดเห็นที่ได้รับทั้งหมดเข้าด้วยกัน วิเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นต่างๆพร้อมทั้งตัดส่วนที่ซ้ำซ้อนออก แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบอีกครั้งหนึ่ง แบบสอบถามรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต้องให้ความสำคัญของแต่ละข้อ รวมทั้งให้เหตุผลหรือคำแนะนำลงในช่องว่างท้ายข้อด้วยแบบสอบถามรอบนี้โดยมากมักเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งในบางครั้งผู้วิจัยก็อาจเริ่มรอบแรกด้วยแบบสอบถามลักษณะนี้ได้โดยเพิ่มคำถามปลายเปิดในตอนท้ายของแบบสอบถามเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

รอบที่ 3 หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามรอบที่ 2 คืบมาแล้วผู้วิจัยจะนำคำตอบแต่ละข้อมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วสร้างแบบสอบถามใหม่โดยใช้ข้อความเดียวกับรอบที่ 2 เพียงแต่เพิ่มตำแหน่งมัธยฐานพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้ตอบแต่ละท่านตอบในรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้ตอบท่านนั้นๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เปรียบเทียบคำตอบของตนเองกับมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์กลุ่ม แล้วทบทวนว่าต้องการยืนยันคำตอบเดิมหรือต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ หากยืนยันคำตอบเดิม ก็จะได้รับรางวัลให้

เขียนเหตุผลสั้นๆ ลงตอนท้ายของข้อนั้นๆ การส่งแบบสอบถามในรอบนี้จะส่งให้กับผู้ที่ตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 แล้วเท่านั้น

รอบที่ 4 ผู้วิจัยจะทำตามขั้นตอนเดียวกับรอบที่ 3 แล้วส่งกลับไปให้ผู้ตอบทบทวนคำตอบอีกครั้ง ซึ่งโดยทั่วไปมักตัดรอบนี้ออก เพราะความคิดเห็นในรอบที่ 3 และรอบที่ 4 มีความแตกต่างกันน้อยมาก

จุมพล พูลภัทรชีวัน (2535) ให้ความหมายว่า เทคนิคเดลฟายคือกระบวนการหรือเครื่องมือที่รวบรวมความคิดเห็น การตัดสินใจ หรือลงข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบ โดยรวบรวมและสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถาม เพื่อนำมาสู่ฉันทามติที่สอดคล้องต้องกันและข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ

ดิลก บุญเรืองรอด (2538) กล่าวว่าเทคนิคเดลฟาย เป็นวิธีการนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาใช้อย่างมีระบบและมีแบบแผนหรือเป็นการค้นหาข้อตกลงการตัดสินใจของกลุ่ม

เทียนฉาย กิระนันท์ (2539) กล่าวถึงเทคนิคเดลฟายว่า เป็นเทคนิคการวิเคราะห์อีกแบบหนึ่งที่ได้รับการประดิษฐ์และการพิจารณาขึ้นมาใช้เพื่อใช้ในการวิจัยโดยเฉพาะ อาจเรียก DT เป็นวิธีการที่ใช้กำหนดโครงสร้างของกระบวนการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้บรรลุผลในการพิจารณาปัญหาที่ซับซ้อนมากๆ รวมกันโดยเฉพาะ ปัญหาที่เกี่ยวกับอนาคตเช่นนี้ จะเป็นปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนมากๆ เกินกว่าที่คนใดคนหนึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้ดี ถ้วนและรอบคอบพอ

บัญชา สำรวจริณ (2540) กล่าวถึงเทคนิคเดลฟายว่า เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นหรือการตัดสินใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งเกี่ยวกับแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการสัมภาษณ์หรือใช้แบบสอบถามในลักษณะของการระดมความคิด โดยที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องมาเผชิญหน้ากัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือที่สุด

สุวิทย์ ปู่ทอง (2541) กล่าวถึงเทคนิคเดลฟาย ว่าเป็นกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวข้องกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องนัดสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาประชุมกัน โดยตัดสินปัญหาในรูปแบบของการตอบคำถาม ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในที่ต่างๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

รวมทั้งประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้เทคนิคเดลฟายยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ในอิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงส่วนใหญ่

อาจสรุปได้ว่า กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มุ่งเสาะแสวงหาความคิดเห็นที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ อันจะนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ

7.3 แนวคิดพื้นฐานของเทคนิคเดลฟาย

อัญชวี เจียรนัยกุล (2540) ได้กล่าวว่า เทคนิคเดลฟายมีความคิดพื้นฐานมาจากภาษิตโบราณที่ว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว” หรือ “หลายหัวดีกว่าหัวเดียว” นั่นคือการพิจารณาสรุปหรือตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งควรเป็นการพิจารณาของกลุ่มบุคคลมากกว่าการพิจารณาตัดสินใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และกลุ่มบุคคลดังกล่าวควรเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆซึ่งจะทำให้ผลการพิจารณามีความถูกต้องน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

7.4 ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย

อัญชวี เจียรนัยกุล (2540) ได้นำเสนอว่า เทคนิคเดลฟายมีข้อดีหลายประการดังนี้

1. สามารถรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากได้อย่างกว้างขวางโดยไม่ต้องจัดการประชุม ลดข้อจำกัดด้านสภาพภูมิศาสตร์ในการเดินทาง ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2. คำตอบที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความน่าเชื่อถือ เพราะผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำทางความคิด ความคิดเห็นของผู้อื่นไม่กระทบต่อการพิจารณาของตนเพราะผู้เชี่ยวชาญไม่ทราบว่ามีใครที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยไม่ได้เปิดเผยรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

3. ข้อสรุปที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความน่าเชื่อถือ เพราะผู้เชี่ยวชาญมีโอกาสคิดอย่างรอบคอบเพราะมีการถามย้ำเพื่อให้ยืนยันคำตอบหลายรอบด้วยกัน

4. สามารถทราบลำดับความสำคัญของข้อมูลและเหตุผลในการตอบรวมทั้งความสอดคล้องของความคิดเห็นของกลุ่มได้อย่างดี

5. ความสอดคล้องของคำตอบของกลุ่มอธิบายได้ด้วยสถิติ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นสถิติการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการวัดการกระจาย

6. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ทั้งยังให้ผลที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

7.5 ข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟาย

อัญชวี เจียรนัยกุล (2540) ได้นำเสนอว่า

1. การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ต้องเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ตลอดจนมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในเรื่องที่ศึกษาอย่างแท้จริง จึงจะทำให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หากผู้วิจัยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่ไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างเพียงพอก็จะทำให้ข้อสรุปที่จะได้จะขาดความน่าเชื่อถือ มีความคลาดเคลื่อน

2. การใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามปลายเปิดมากเกินไปและการตอบแบบสอบถามหลายรอบเพื่อเป็นการกลั่นกรองความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแม้เป็นวิธีการที่ดีแต่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญรู้สึกถูกรบกวนมากเกินไป และไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามรอบต่อไป

3. การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย อาจทำให้เป็นการปิดกั้นมุมมองของผู้เชี่ยวชาญโดยการจำกัดกรอบความคิดผู้เชี่ยวชาญให้อยู่ภายใต้กรอบความคิดที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเท่านั้น

4. ผู้วิจัยขาดความรอบคอบหรือมีความลำเอียงในการพิจารณาวิเคราะห์คำตอบที่ได้ในแต่ละรอบ ผลที่ได้รับจะไม่น่าเชื่อถือ

5. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายระหว่างทางหรือไม่ได้รับคำตอบกลับมาครบในแต่ละรอบทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบตามที่ต้องการ

6. การกำหนดระยะเวลาของการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตไม่ควรกำหนดในระยะเวลาที่ใกล้หรือไกลจนเกินไปเพราะอาจทำให้ข้อมูลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนได้

7. ผลการวิจัยเป็นความรู้ลึกหรือสัญชาตญาณมากกว่าเป็นวิทยาศาสตร์จากข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟายดังกล่าว ถ้าเราพิจารณานำเทคนิคเดลฟายไปใช้อย่างเหมาะสมแล้วก็จะสามารถลดข้อจำกัดและช่วยให้ได้มากซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ และการพิจารณานำเทคนิคเดลฟายไปใช้อย่างเหมาะสมนั้น ต้องขึ้นอยู่กับส่วนประกอบที่สำคัญหลายด้าน ดังนี้

7.6 ส่วนประกอบที่สำคัญในเทคนิคเดลฟาย

พิมพรินทร์ ลิมปโชติ (2549) ได้นำเสนอว่า

1. ลักษณะของเรื่องที่ศึกษาเรื่องที่จะนำมาศึกษาด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นเรื่องที่จะนำไปสู่การวางนโยบายหรือคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการกำหนดทางเลือกต่างๆ หรือเป็นประเด็นที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกันเพื่อนำมาแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติงาน ตลอดจนศึกษาความสอดคล้องต่อเนื่องกันระหว่างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสิ่งต่างๆ เพื่อรับรู้สภาพการณ์ปัจจุบันซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นหลักการและแนวคิดร่วมกัน ลักษณะของปัญหาที่จะใช้เทคนิคเดลฟายอาจสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1.1 เป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดในอนาคต

1.2 เป็นการศึกษาความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสิ่งต่างๆ

1.3 เป็นการศึกษาค่านิยมที่สอดคล้องต้องกัน

1.4 เป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.5 เป็นการศึกษารับรู้สถานการณ์ปัจจุบัน

2. ผู้เชี่ยวชาญ

2.1 ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากเทคนิคเดลฟายเป็นการรวบรวมความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้นผลการวิจัยจะมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญเป็นสำคัญผู้วิจัยจึงควรเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริงหรือเป็นผู้ที่

มีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีประสบการณ์ในประเด็นที่ศึกษาและควรเป็นผู้ที่สามารถอุทิศเวลาและเห็นความสำคัญของเรื่องที่ศึกษาวิจัยด้วย

2.2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ต้องกำหนดให้เหมาะสมซึ่งผู้รู้หลายท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญไว้แตกต่างกัน ไม่มีการจำกัดจำนวนสูงสุดของผู้เชี่ยวชาญ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นสำคัญ โรมัสที่ แมคมิลแลน (Macmillan, 1971 อ้างถึงใน พิมพรินทร์ ลิมปโชติ, 2549) พบว่า หากจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราความลดของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมากจนคงที่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 การลดของความคลาดเคลื่อนและจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ

จำนวนผู้เข้าโครงการ (Panel Size)	การลดความคลาดเคลื่อน (Error Reduction)	การเปลี่ยนแปลงสุทธิ (Net Change)
1 – 5	1.20 – 0.70	0.50
5 – 9	0.70 – 0.58	0.12
9 – 13	0.58 – 0.54	0.04
13 – 17	0.54 – 0.50	0.04
17 – 21	0.50 – 0.48	0.02
21 – 25	0.48 – 0.46	0.02
25 – 29	0.46 – 0.44	0.02

ที่มา: Macmillan. The Delphi Techniques, 1971 อ้างถึงใน จุมพล พูลภัทรชีวิน. การวิจัยแบบเดลฟาย: เทคนิคและปัญหาที่พบในการวิจัย 2535.

2.3 ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญ บางครั้งผู้วิจัยอาจมีปัญหาคือจะเลือกผู้เชี่ยวชาญเพราะไม่ทราบว่าเรื่องที่จะศึกษามีใครเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ วิธีการแก้ไขปัญหาคือต้องพยายามศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หรือสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาที่ต้องการ

นอกจากนี้ เมื่อกำหนดได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาแล้วต้องมีการเชิญบุคคลนั้นโดยตรง การเชิญอาจเป็นการเชิญด้วยจดหมายหรือทางโทรศัพท์ก็ได้ โดยผู้วิจัยต้องอธิบายหัวข้อการวิจัย ประเด็นปัญหาวิจัย เวลาที่เริ่มศึกษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหน้าที่ที่ท่านต้องปฏิบัติ รวมถึงขอความร่วมมือการเข้าร่วมเป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยด้วย

3. แบบสอบถาม

เนื่องจากเทคนิคเดลฟายเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถาม ดังนั้น แบบสอบถามนับได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง โดยทั่วไปแบบสอบถามในเทคนิคเดลฟาย มี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามปลายเปิดและแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบแรกใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนรอบต่อมาจะใช้แบบปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่าและเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ถกเถียงความคิดเห็นอย่างรอบคอบและมั่นใจ ในการตัดสินใจ จึงมีการถามย้ำ 3 รอบ หรือมากกว่า ลักษณะแบบสอบถามที่ใช้เทคนิคเดลฟายแต่ละรอบจึงมีความแตกต่างกัน

3.1 รอบแรก แบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด จุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นอย่างกว้างๆจากผู้เชี่ยวชาญ บางครั้งผู้วิจัยอาจสร้างแบบสอบถามรอบแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิด คล้ายกับแบบสอบถามรอบที่ 2 เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เชี่ยวชาญกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยควรเว้นช่องว่างในส่วนท้ายของคำถามท้ายประโยค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมตามความต้องการ

3.2 รอบที่ 2 แบบสอบถามในรอบนี้พัฒนามาจากแบบสอบถามในรอบแรก โดยนำความคิดเห็นอย่างกว้างๆจากผู้เชี่ยวชาญ บางครั้งผู้วิจัยอาจสร้างแบบสอบถามรอบแรกเป็นแบบสอบถามปลายปิด คล้ายแบบสอบถามรอบที่ 2 เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เชี่ยวชาญกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยควรเว้นช่องว่างในส่วนท้ายของคำถามท้ายประโยค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมตามต้องการ

3.3 รอบที่ 3 ผู้วิจัยนำคำตอบแต่ละข้อที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมดหาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยใช้ข้อความเหมือนรอบที่ 2 และเพิ่มตำแหน่งค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนกับคำตอบของกลุ่มและสามารถเปลี่ยนคำตอบของตนให้สอดคล้องกับคำตอบของกลุ่ม หากยืนยันคำตอบเดิม ต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย

3.4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเช่นเดียวกับการสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 3 จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาคำตอบ จนกว่าได้ข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ แต่โดยทั่วไปไม่เกิน 4 รอบ เพราะการเปลี่ยนแปลงของคำตอบที่ได้มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. เวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละรอบ ผู้วิจัยต้องกำหนดเวลาให้พอเหมาะไม่เร่งรัดและเว้นระยะเวลานานเกินไป เพราะการเว้นระยะเวลานานเกินไป อาจทำให้ผู้เชี่ยวชาญอาจขาดความต่อเนื่องทางความคิด เสียเวลาในการทบทวน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จากการวิจัยพบว่า การวิจัยแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 2 เดือน จำนวนวันที่น้อยที่สุดที่เหมาะสมในการกำหนดตอบกลับแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ตามที่มีผู้ศึกษาไว้ คือ ช่วงเวลา 7 วัน (Navin and Ford, 1976 อ้างถึงใน กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541)

5. จำนวนรอบ

จำนวนรอบที่เหมาะสมของเทคนิคเดลฟาย ขึ้นอยู่กับการได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ หรือจนกว่าสามารถให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงไม่สามารถได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ โดยปกติการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายอย่างน้อยที่สุดจะต้องใช้ 2 รอบ แต่ไม่เกิน 4 รอบ

7.7 ปัญหาที่พบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

พิมพรินทร์ ลิมปโชติ (2549) ได้นำเสนอว่า

1. ผู้วิจัยต้องมีความอดทนในการรอคอยหรือติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ และต้องใช้ความพยายามในการติดต่อทวงถามข้อมูล
2. เวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยหากในรอบแรกใช้การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลมาก หากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมโครงการมีมากก็เสียเวลามากขึ้น
3. การตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งมีความเห็นไม่ตรงกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและหากยืนยันคำตอบเดิมจะมีข้อเรียกร้องให้แสดงเหตุผลประกอบเงื่อนไขนี้ทำให้หลายคนเปลี่ยนความคิด
4. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ไม่สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มจะถูกตัดออกทั้งๆที่เป็นความคิดที่ดี ถูกต้องและมีประโยชน์

5. บางครั้งผู้เชี่ยวชาญอาจไม่เห็นความสำคัญเลยไม่ได้ตอบคำถามด้วยตนเอง ทำให้ผลวิจัยที่ได้ไม่ตรงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

7.8 เกณฑ์ในการพิจารณาฉันทามติของเดลฟาย

อัญชรี เจียรนัยกุล (2540) ได้นำเสนอว่า

1. ระดับฉันทามติ (Degree of consensus) และความคงที่ (Stability) ของระดับฉันทามติ มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1.1 ระดับฉันทามติกำหนดว่า ข้อความใดที่ผู้ตอบมีความคิดเห็นสอดคล้องต้องกัน 75% ข้อความนั้นถือว่าได้รับฉันทามติ

1.2 ความคงที่ของฉันทามติกำหนดว่า ควรที่จะยุติการวิจัยเมื่อฉันทามติที่ได้เพิ่มขึ้นหรือน้อยลงจากรอบที่ผ่านมาน้อยกว่า 20%

2. ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) และค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน จากการศึกษามากจากเอกสารพบว่า ถ้าข้อความใดที่มีพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องต้องกันฉันทามติ

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชำนาญ ภูมลี (2542) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพื่อการศึกษา ซึ่งมีรูปแบบรายละเอียดดังนี้ (1) ด้านบุคลากรการศึกษา มีนักวิชาการศึกษา ผู้ประสานงานกับสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่นำชมเพียงพอกับผู้ชม (2) ด้านการจัดนิทรรศการ มีการนำเสนอให้ผู้เข้าชมได้รับทั้งความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ความงาม ความสำคัญ และสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีสื่อ ภาพและเสียง เอกสารแจก คู่มือนำชมประกอบการชม ในการชมจะมีการบรรยายสรุปก่อนการเข้าชม อุปกรณ์นำชมด้วยตนเอง มีเสียงบรรยายอัตโนมัติ มีการแสดงแสงสีเสียง คอมพิวเตอร์ วัสดุอุปกรณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์ ผู้เข้าชมสามารถทดลองทดสอบได้ (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ ห้องค้นคว้าสืบค้นข้อมูล ห้องบรรยาย ห้องประชุม ห้องสัมมนา นอกจากนี้ยังต้องมี

สิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไปอื่นๆด้วย เช่น ที่พักผ่อน ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม ที่รับฝากของ และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น (4) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จะมีกิจกรรมทางการศึกษาด้วย เช่น การแสดง และการละเล่นต่างๆ สัปดาห์วิชาการ หรือกิจกรรมทางวิชาการ การฝึกอบรมหรือค่ายเยาวชน และการจัดประกวดและแข่งขันต่างๆ โดยมีการร่วมมือจากสมาชิกพิพิธภัณฑ์สถาน (5) ในการติดต่อเข้าชม ครู หรือสถาบันต้องมีการเตรียมการทั้งในด้านความรู้และความสะดวกในการเข้าชม ภายหลังจากการเข้าชม จะต้องมีการประเมินด้วย

พวงรัตน์ วิทย์ตมาภรณ์ (2541) ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (วิชาสังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมีประโยชน์มากที่สุดต่อการเรียนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (วิชาสังคมศึกษา) ด้านผู้เรียน จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน โดยใช้แหล่งความรู้จากชุมชน ต้องการให้ครูนำความรู้จากชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าการสอนแบบปกติ เพราะเป็นวิธีการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เรียนได้ไปสัมผัสกับสถานที่จริง ผู้เรียนเบื่อการเรียนเฉพาะในห้องเรียน

ศิรินทรา ปัทมคม (2544) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภัณฑารักษ์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาจากประชากรในพื้นที่ที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตั้งอยู่ทั่วประเทศ พบว่ากลุ่มประชากรมีความเห็นด้วยในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนการใช้ ด้านหลักการและความสำคัญของการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้และด้านความคาดหวังต่อผลที่ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการแผน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไข และการตรวจสอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้แตกต่างจาก

โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลกับโรงเรียนที่ตั้งนอกเขตเทศบาล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เชิดชาติ หิรัญโร (2546) นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย และการรับรู้จากนิทรรศการ ในงานวิจัยเรื่อง การสื่อความหมาย และการรับรู้จากนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ การศึกษาพบว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ผสมผสานกันระหว่างหลายรูปแบบ ด้านการออกแบบนิทรรศการ และวิธีการสื่อความหมายนั้นมุ่งเน้นการนำเสนอประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมเมืองเชียงใหม่เป็นหลัก และมีเรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนเสริม โดยเน้นวิธีการสื่อความหมายโดยผ่านโบราณศิลปวัตถุเป็นสำคัญ การรับรู้ของผู้ชมนั้น พบว่า กลุ่มนักเรียนนักศึกษา มีระดับการรับรู้ต่ำ กลุ่มผู้ชมวัยทำงานมีระดับการรับรู้ปานกลางถึงดี และกลุ่มผู้ชมวัยอาวุโสมีระดับการรับรู้ที่ดี งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบว่าผู้ชมที่มีลักษณะเป็นเด็กและเยาวชนนั้นมีการรับรู้ และพึงพอใจต่อนิทรรศการที่อยู่ในส่วนของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชนมากกว่าในส่วนของประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม จะทำให้การออกแบบนิทรรศการและการจัดนิทรรศการต้องมีการคำนึงถึงการรับรู้และความพึงพอใจของผู้ชมเป็นสำคัญ

วิว ลัดดาภิรมย์ (2551) ได้ศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ดนตรีในสถานศึกษา พบว่า รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เป็นเอกเทศโดยมีบุคลากรด้านดนตรีประจำศูนย์ฯ และเสนอแนวคิดการจัดศูนย์การเรียนรู้ไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดบริการ เช่นการจัดให้มีการบริการ ยืม-คืน ภายใน และระหว่างศูนย์ฯ การสืบค้นข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ และสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ซ่อมแซม บำรุง รักษา วัสดุ และสื่อต่างๆให้อยู่ในสภาพที่ดี จัดและเก็บรักษาอย่างเป็นระบบพร้อมให้บริการ สถานที่เพื่อจัดการศึกษาซ่อมเสริม ฝึกอบรม และการวิจัยแก่บุคคลทั่วไป 2) ด้านสื่อการเรียนการสอน เช่น ควรมีสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์ เช่น เปียโน หรือแกรนด์เปียโน เป็นต้น ตัวอย่างเครื่องดนตรี แผ่นซีดี/วีซีดี/ดีวีดีทั้งไทย และสากล และสื่อการสอนประเภทเครื่องมือไฮเทคทันสมัย 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นควรมีการประชุมสัมมนา ศูนย์การเรียนรู้ด้านดนตรี การจัดนิทรรศการ และการจัดแนะแนวการศึกษาเกี่ยวกับดนตรี กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมรายบุคคล และการจัดกิจกรรมแก่บุคคลหรือหน่วยงานทั่วไป 4) ด้านการจัดพื้นที่ ศูนย์การ

เรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่ส่วนหน้าสำหรับให้บริการ พื้นที่ส่วนกลางสำหรับการเรียนรู้ และพื้นที่ส่วนหลังสำหรับการฝึกปฏิบัติ

ศิริอร เพชรภิมย์ (2552) ได้ศึกษารูปแบบพิพิธภัณฑ์เมืองสุราษฎร์ธานีทำสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี การศึกษาพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมคือ การใช้รูปแบบการจัดนิทรรศการที่นำเสนอให้ผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการ (Immersive Environment) ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า ในประเทศไทยเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ในฐานะที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับบุคคล ในการจัดการศึกษาจึงควรนำความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้ เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนเห็นความสำคัญและต้องการนำมาใช้ในการเรียนการสอนในการศึกษาในระบบโรงเรียน และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

งานวิจัยต่างประเทศ

Mullins (1999) ศึกษาผลกระทบที่มีต่อครูและนักเรียนจากการไปศึกษานอกสถานที่ที่ใช้พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า การไปศึกษานอกสถานที่ที่ใช้พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติ ทำให้ครูและนักเรียนมีชีวิตใหม่และเกิดแรงจูงใจ สำหรับอุปสรรคของการจัดการศึกษานอกสถานที่ คือ ครูผู้สอนจะปิดกั้นตัวเองเพราะกลัวการพานักเรียนไปนอกสถานที่

Tortello (2002) ได้ศึกษาการพิจารณาบทบาทวัฒนธรรมที่มีต่อการศึกษาในภาคนโยบายและภาคปฏิบัติ ณ ประเทศจาไมก้า การวิเคราะห์เชิงคุณภาพในที่นี้ได้ยึดถือปฏิกิริยาของเด็กนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ที่พิพิธภัณฑ์เป็นขั้นพื้นฐานและการตรวจสอบบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ในเชิงทฤษฎีถูกนำมาใช้ในหัวข้อ คือ “เด็ก ๆ รับรู้ถึงวัฒนธรรมของเขาเอง” เด็ก ๆ ชาวจาไมก้าและประสบการณ์ของเด็ก ๆ ในพิพิธภัณฑ์การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ และการพัฒนาความเป็นส่วนตัวพบว่าในปีศตวรรษ 1990 วัฒนธรรมในนโยบายพัฒนาระดับนานาชาติได้กลับมาเฟื่องฟู โดยสังเกตได้จากการประชุมด้านวัฒนธรรมได้ถูกจัดขึ้นอย่างมากมายและเอกสารด้านนโยบายได้ถูกตีพิมพ์ขึ้น ความร่วมมือในการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นสิ่งสะท้อนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและความชื่นชอบในวัฒนธรรม (วิถีชีวิตของชาวจาไมก้า) การเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมและระบบการศึกษา ได้เริ่มถูกทบทวนท่ามกลางกลจักรของสิ่งเร้าทางวัฒนธรรมอื่นๆ และเหตุผลในการพัฒนาแบบยั่งยืนที่ขัดแย้ง กลจักรเหล่านี้มีความซับซ้อนในการพัฒนาจากภาค

นโยบายสู่ภาคปฏิบัติ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ประสบการณ์ด้านพิพิธภัณฑสถานแบบ cross – section ในการพิจารณาบทบาทวัฒนธรรมที่มีต่อการศึกษาในภาคนโยบายและภาคปฏิบัติ ณ ประเทศจาไมกา การวิเคราะห์เชิงคุณภาพในที่นี่ได้ยึดถือปฏิบัติการของเด็กนักเรียนที่มีต่อประสบการณ์ที่พิพิธภัณฑสถานเป็นขั้นพื้นฐาน และการตรวจสอบบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑสถานในเชิงทฤษฎีถูกนำมาใช้ ผู้ที่ต้องถูกตรวจสอบบทบาทได้แก่ ผู้ให้ความรู้ ผู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และผู้สร้างสังคม การทบทวนนโยบาย การสังเกตเด็ก ๆ ที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานและการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบพิพิธภัณฑสถานเด็ก เช่น ครู ครูใหญ่ พนักงานพิพิธภัณฑสถาน สมาชิกกรรมการ และผู้กำหนดนโยบาย จะเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์ของการศึกษานี้

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑสถานทั้งหลายที่ตั้งในประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถเพิ่มโอกาสด้านความก้าวหน้าในการศึกษาและมีส่วนในการกระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และความชื่นชมต่อผู้อื่นและต่อตนเอง อย่างไรก็ตามโอกาสในความก้าวหน้าด้านการศึกษาดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคคลที่มีความรับผิดชอบด้านนโยบายการศึกษาและผู้บริหารมีความสามารถในการเปลี่ยนจากภาคนโยบายสู่ภาคปฏิบัติได้ ไม่ใช่เพียงแต่มองเห็นพิพิธภัณฑสถานเป็นเพียงโบราณวัตถุ หรือสิ่งก่อสร้างที่ไร้ชีวิต และควรตระหนักถึงความสำคัญของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานที่เป็นวัยเด็กด้วย

การสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อให้ได้ประเด็นในการทำวิจัยในการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ผู้วิจัยได้ ศึกษาแนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเภทห้องสมุดประชาชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548) ได้เสนอแนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใน 10 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายและนโยบายของพิพิธภัณฑสถาน
2. การบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน

3. บุคลากร

4. กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จัดในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.1 มีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ (การจัดแสดง นิทรรศการ ชั่วคราว/
ถาวร การบรรยาย การจัดสัมมนา การจัดค่าย

4.2 หาจุดเด่นและส่งเสริม

4.3 มีกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริม

4.4 จัดตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

4.5 มีกิจกรรมนอกสถานที่

4.6 จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เอกสาร แผ่นพับ วีดิทัศน์ ฯลฯ

5. การประเมินผล

6. วิธีการจัดให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

7. การมีส่วนร่วมของประชาชน

8. การให้บริการ

9. การประสานงานกับหน่วยงานและการสร้างเครือข่าย

10. ความต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาล

การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: ห้องสมุดประชาชน

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2548) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชนในประเด็นต่างๆ จำนวน 9 ประเด็นดังนี้

1. นโยบายและแผน
2. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ
4. มาตรฐานการเรียนรู้
5. การประเมินผลการเรียนรู้
6. การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
7. หลักสูตรและวิธีการเรียนรู้ในแต่ละระบบการศึกษา
8. ลักษณะของกลุ่มผู้เรียน
9. ลักษณะของกลุ่มผู้สอน

จากการศึกษางานวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นเพื่อใช้ในการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. วัตถุประสงค์

เป็นแหล่งรวบรวม และเผยแพร่ความรู้ในด้านดนตรีต่างๆ ได้แก่ การรวบรวมเครื่องดนตรี และจัดแสดงให้น่าสนใจ พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้ และเกิดสุนทรียรส ความซาบซึ้งในดนตรี นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบได้ด้วย

2. การบริหารจัดการ

บุคลากรของพิพิธภัณฑ์จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และใจรักในดนตรี พร้อมทั้งมีความรู้ และความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ด้วย ทั้งบุคลากร นำชม และภัณฑารักษ์ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ชม ในการเยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์ และมีความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ที่สำคัญจะต้องมีความคิด สร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ชมได้เรียนรู้อย่างเต็ม ศักยภาพระหว่างที่เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี

3. กิจกรรม

เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ดนตรีเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับบุคคลในทุกช่วงอายุ ทั้งเด็ก เล็ก และผู้ใหญ่วัยเกษียณ นอกจากนี้การเข้าชมยังมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การมาชมคนเดียว หรือ เป็นหมู่คณะ และวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคลก็แตกต่างกัน ทั้งเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อ ศึกษาหาความรู้เฉพาะทาง ดังนั้น รูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมี ความหลากหลาย และตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้อย่างทั่วถึง ทั้งการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมไปถึงการสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และซาบซึ้ง ในดนตรี และเสียงเพลงด้วย

3.1 นิทรรศการ (Showcase/ Exhibition) พิพิธภัณฑ์จะต้องมีการออกแบบจัด นิทรรศการเพื่อให้ความรู้ พร้อมทั้งความเพลิดเพลิน กระตุ้นให้ผู้ชมได้คิด และเกิดการต่อยอด ความรู้ได้

3.2 โปรแกรมการศึกษา (Educational Program) ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้อง ประกอบไปด้วย การมองเห็น การอธิบาย การสัมผัส การเคลื่อนไหว การวาดภาพ และการเล่น ซึ่ง ทั้งหมดจะเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้ชม และเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสมกับผู้ชมในแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีหลายรูปแบบทั้ง จากการดู การฟัง การอ่าน ผ่านดนตรี บางคนชอบเรียนรู้คนเดียว บางคนชอบเรียนรู้เป็นกลุ่ม เป็น ต้น และที่สำคัญโปรแกรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ ในการเรียนรู้ของแต่ละด้วย

3.3 การนำชม (Guided Tours and Educational Dialogue) มีวิธีการนำชมพร้อมบรรยายให้ความรู้ที่ไม่เป็นทางการมากนัก มีกลยุทธ์ที่กระตุ้นให้ผู้ชมค้นหาคำตอบจากประสบการณ์แทนที่จะอธิบายทั้งหมด ที่สำคัญจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามกลุ่มผู้ชมที่เข้ามาว่ามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีเป็นอย่างไร เจ้าหน้าที่ผู้นำชมจะต้องวิเคราะห์และปรับแนวทางในการนำชมให้สอดคล้องกันไปด้วย

3.4 สื่อ และโสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ หูฟัง เครื่องเล่นแถบเสียง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น การใช้อุปกรณ์เหล่านี้จะช่วยให้ทัศนรรถการมีความโดดเด่นมากขึ้น การมีหูฟัง หรือเครื่องเล่น CD จะเอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคลได้ดี นอกจากนี้สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมได้จะมีส่วนอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ผู้ชมจะสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน

3.5 การจัดพื้นที่ทางการศึกษา เพื่อสนับสนุนการใช้ของโรงเรียน พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจมีการจัดนิทรรศการ หรือการสัมมนาพิเศษเพื่อตอบสนองการศึกษาในประเด็นที่อยู่ในความสนใจ รองรับการเข้าจากโรงเรียน หรือกลุ่มผู้ศึกษาอื่นๆ ศิลปิน รวมทั้งผู้ชมอื่นๆด้วย

3.6 การจัดสัมมนากลุ่มย่อย ส่วนนี้ทางพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถขอความร่วมมือจากศิลปินอิสระ หรือครูสอนดนตรี รวมทั้งผู้ที่อยู่ในวงการดนตรีอื่นๆ เช่น ผู้ผลิต ช่างซ่อม กลุ่มคนเหล่านี้มีความรู้ในเรื่องดนตรีเป็นอย่างมาก พิพิธภัณฑ์สามารถจัดการสัมมนาและเชิญพวกเขามาเป็นวิทยากร เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ของคนเหล่านี้กับกลุ่มผู้สนใจอื่นๆ ทำให้เกิดการต่อยอดทางความคิด กิจกรรมจะเน้นไปในการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จะการลงมือทำ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้สัมผัสและเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

3.7 นิทรรศการเคลื่อนที่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถจะช่วยเหลือการเรียนรู้ด้านดนตรีในพื้นที่ห่างไกลได้โดยการจัด Mobile Museum ไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อเข้าถึงทุกคน สร้างความสุนทรีย์ให้สังคมอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการทำหน้าที่เป็นแหล่งทรัพยากรด้านดนตรีอื่นๆ เช่น หนังสือ นั้ตเพลง เทปเสียง วีดิทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจได้ใช้ในการศึกษาหาความรู้ต่อไปได้

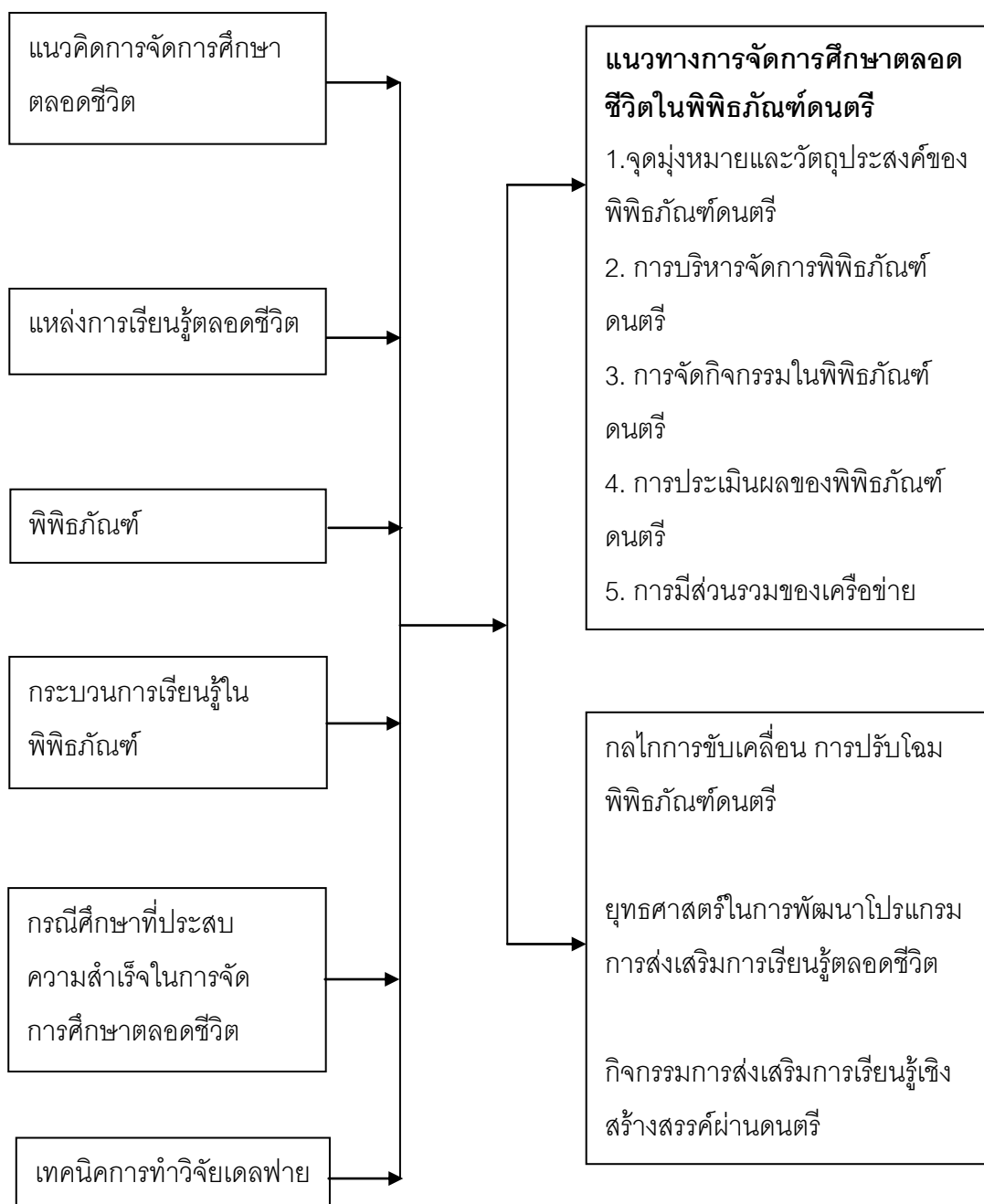
4. การประเมินผล

พิพิธภัณฑสถานตรี จะต้องมีการประเมินผลทั้ง 2 ด้าน คือประเมินการเรียนรู้ของผู้ชมว่าเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานั้นๆหรือไม่ และประเมินการการดำเนินงาน ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานตรีด้วย

5. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

พิพิธภัณฑสถานตรีจะต้องมีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และความรู้ด้านดนตรีอื่นๆ ตลอดจนสร้างเครือข่ายจากองค์กรต่างๆ เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ดนตรีให้แก่ประชาชน เพื่อการสร้างสรรค์จรรโลงสังคมไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี และเพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพิพิธภัณฑสถานตรี เป็นการรวบรวมความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี

1.1 การศึกษารวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรีใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของแหล่งการเรียนรู้ ด้านอาหารบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ด้านอาหารจัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ ด้านอาหารประเมินผลของแหล่งการเรียนรู้ และด้านความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากแหล่งเรียนรู้ 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร และหอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารของพิพิธภัณฑสถานตรี หรือหอสมุดดนตรี 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร และหอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารแห่ง วิทยาลัยด้านดนตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด โดยเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และข้อคำถาม ปลายเปิด ที่มีเนื้อหาครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของแห่ง วิทยาลัยด้านดนตรี ด้านการบริหารจัดการแห่งวิทยาลัยด้านดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในแห่ง วิทยาลัยด้านดนตรี ด้านการประเมินผลของแห่งวิทยาลัยด้านดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้ดำเนินการดังนี้

1.4.1 ผู้วิจัยติดต่อกับเจ้าหน้าที่แห่งวิทยาลัยด้านดนตรีทางโทรศัพท์เพื่อ นัดหมายการสัมภาษณ์

1.4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ จากฝ่ายวิชาการ หลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4.3 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารแห่งวิทยาลัยด้าน ดนตรี

1.4.4 ผู้วิจัยทำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ในการ วิเคราะห์เนื้อหา

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในแห่งวิทยาลัยด้านดนตรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำมาสังเคราะห์เนื้อหา โดยศึกษาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มาสู่ข้อคำถามในการสร้าง เครื่องมือที่ใช้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ในขั้นที่ 2 ต่อไป

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

2.1 การศึกษารวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร ตำรา บทความ รายงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ซึ่งนำไปใช้ในการวิจัยและสร้างเครื่องมือ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีในประเทศไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ 12 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ จำนวน 4 ท่าน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี จำนวน 4 ท่าน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ จำนวน 4 ท่าน

ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และการศึกษาตลอดชีวิต
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านดนตรี มีประสบการณ์ในการทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี
3. เป็นผู้มีความรู้หรือมีผลงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ดนตรีหรือผลงานเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

4. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ด้านวิชาการ หรือด้านปฏิบัติการเกี่ยวกับ การศึกษานอกโรงเรียน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มาจากผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างน้อย 2 ข้อ จากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและร่วมกันกำหนดผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญแนะนำผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ จนครบตามจำนวนด้วยวิธีแนะนำอ้างอิงแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือวิจัย ตามเทคนิคแบบเดลฟาย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้างเพื่อใช้ในการสอบถามความคิดเห็นเบื้องต้นให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 ชุด คือ

2.1 แบบสอบถามปลายเปิด (รอบที่ 1) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

2.2 แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) โดยข้อความทั้งหมดนำมาจากคำตอบของ

ผู้เชี่ยวชาญจากการสอบถามในรอบที่ 1

2.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมแสดงความคิดเห็น ซึ่งแบบสอบถามนี้มีลักษณะเหมือนแบบสอบถาม ชุดที่ 2 ทุกประการ ยกเว้นผู้วิจัยได้นำเสนอค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และตำแหน่งตอบเดิมของทุกข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นได้ให้ไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยสร้างอย่างไม่มีโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1.2 นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากข้อ 1.1 สรุปเป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือที่ใช้เทคนิคเดลฟายรอบที่ 1

ตอนที่ 2 การสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จำนวน 12 ท่าน จำนวน 3 รอบ โดยรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

แบบสอบถามรอบที่ 1 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของพิพิธภัณฑ์ดนตรี แล้วนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 โดยการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุง

3. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับข้อความคำถามและรูปแบบของแบบสอบถาม

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

แบบสอบถามรอบที่ 2 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหาและแจกแจงความถี่ของแต่ละคำตอบ เพื่อนำมาประกอบกับเอกสารอื่นๆที่ได้มาจากการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2

2. แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท์ สเกล (Likert Scale) ซึ่งสร้างเป็นคำถามจากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรอบแรก ให้นำน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Best, 1970)

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการใช้ภาษา

แบบสอบถามรอบที่ 3 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีลักษณะเหมือนแบบสอบถามชุดที่ 2 ทุกประการ ยกเว้นผู้วิจัยจะนำเสนอค่าสถิติ ได้แก่ มัชฌิมฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งค่าตอบเดิมของทุกข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นได้ให้ไว้ใน แบบสอบถามรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาทบทวนหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของพิสัยควอไทล์หรือยืนยันคำตอบพร้อมทั้งแสดงเหตุผล หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคำตอบที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 มาวิเคราะห์เพื่อสรุปความคิดเห็นที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ โดยดำเนินการดังนี้

2.4.1 ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองทางโทรศัพท์ จำนวน 12 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามด้วยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ

2.4.2 ผู้วิจัยขอหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสัมภาษณ์ จากฝ่ายวิชาการ หลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4.3 ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 พร้อมกับ หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามให้ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

2.4.4 ผู้วิจัยโทรศัพท์ติดต่อผู้เชี่ยวชาญโดยตรงและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ด้วยตนเอง

2.4.5 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 มาทำการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันและ แยกความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2

2.4.6 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งทางไปรษณีย์และนำไปให้ด้วย ตนเอง

2.4.7 ผู้วิจัยโทรศัพท์แจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญทราบและติดตามแบบสอบถาม กลับคืน

2.4.8 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาลงน้ำหนัก ของความสำคัญในแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ในแต่ละ คำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3

2.4.9 ผู้วิจัยทำหนังสือขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถาม ในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยส่งทางไปรษณีย์และ นำไปให้ด้วยตนเอง

2.4.10 ผู้วิจัยโทรศัพท์แจ้งให้ผู้เชี่ยวชาญทราบและติดตามแบบสอบถาม กลับคืน

2.4.11 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 3 ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาถ่วง น้ำหนักของความสำคัญในแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ในแต่ละ คำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านเพื่อยืนยันคำตอบ แล้วผู้วิจัยสรุปข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญมี ความเห็นสอดคล้องกัน โดยพิจารณาจากค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้

จากแบบสอบถามรอบที่ 3 และกำหนดเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ

แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบของคำถามปลายเปิด เพื่อจัดรวบรวมความคิดเห็นที่ได้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน นำมาวิเคราะห์พิจารณา และตัดสิ่งซ้ำกันออก แล้วนำมาจัดเป็นข้อย่อย หากข้อใดผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเหมือนกันมากกว่าร้อยละ 60 นำมาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ในทุกข้อคำถามแล้วแสดงค่าสถิติที่แบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นอีกครั้งว่าจะยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ

แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เหมือนรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ครั้งนี้เสนอในการวิเคราะห์ (บทที่ 4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าทางสถิติ คือ

1. มัธยฐาน (Median) เพื่อจะทราบว่าข้อความตามข้อคำถามนั้นเป็นข้อความที่เป็นไปได้มากหรือน้อย หรือผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับสูงหรือต่ำ ซึ่งค่ามัธยฐานของคำตอบในแต่ละข้อที่คำนวณได้จากแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยนำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ (Best, 1970)

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ข้อความนั้นเป็นจริงมาก

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่
ข้อความนั้นเป็นจริงปานกลาง

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่
ข้อความนั้นเป็นจริงน้อย

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่
ข้อความนั้นเป็นจริงน้อยที่สุด

2. พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) เพื่อแสดงตำแหน่งข้อมูล
ที่ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแล้วจึงนำผลที่ได้มาสรุปเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน
พิพิธภัณฑ์ดนตรี ซึ่งมีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 0.01 – 0.99 หมายความว่า คำตอบมี
ความสอดคล้องกันสูงมาก

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 1.00 – 1.99 หมายความว่า คำตอบมี
ความสอดคล้องกันสูง

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 2.00 – 2.99 หมายความว่า คำตอบมี
ความสอดคล้องกันต่ำ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป หมายความว่า คำตอบไม่มี
ความสอดคล้องกัน

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยนำวิธีของกรราซส์และสแตนเลย์
(Glass and Stanley, 1970 อ้างถึงใน พิมพ์รินทร์ ลิ้มปโชติ, 2549) คือคำนวณค่าความแตกต่าง
ระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความที่มีค่าน้อยกว่า 1.50
แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นๆ ในแต่ละข้อความมีความสอดคล้อง
กันสูงถึงสูงมาก หากค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อความมากกว่า 1.50 แสดง
ว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อข้อความแต่ละข้อไม่สอดคล้องกัน

3. ฐานนิยม (Mode) ผู้วิจัยหาค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ จาก
ความถี่ของระดับ คะแนนจาก 1 ถึง 5 ถ้าระดับคะแนนใดมีความถี่สูงสุดถือว่าเป็นค่าฐานนิยมของ

ข้อความนั้นในกรณีที่มีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนที่อยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้นเป็นค่าฐานนิยม สำหรับกรณีที่มีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้อยู่ติดกันถือว่าระดับคะแนนของข้อความที่มีความถี่เท่ากันทั้งสองนั้นเป็นค่าฐานนิยม

4. ความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยคำนวณค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐานของแต่ละข้อความแล้วนำมาหาค่าความแตกต่าง โดยค่าสัมบูรณ์ของความแตกต่างมี ค่าไม่เกิน 1 จึงถือว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน (Glass and Stanley, 1970 อ้างถึงใน พิมพรินทร์ ลิมปโชติ, 2549)

5. เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำเอาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ทั้ง 5 ด้านที่มีความสอดคล้องกัน โดยที่ดัชนีนั้นมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม ไม่เกิน 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และผู้เชี่ยวชาญต้องเห็นด้วยมากที่สุดอย่างน้อยร้อยละ 75 ขึ้นไป มาสรุปเป็นผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ในการสรุปคำตอบในแบบสอบถามรอบสุดท้ายที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเป็นไปได้มากที่สุดต้องมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีการสอดคล้องกันของคำตอบสูงถึงสูงมาก ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 และความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับค่ามัธยฐานไม่เกิน 1 นำมาสังเคราะห์กับข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งได้ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากเอกสารและงานวิจัย มาสรุปเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ส่วนคำตอบของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าความเหมาะสมตั้งแต่ เหมาะสมปานกลางถึงเหมาะสมน้อยที่สุดคือ มีค่าค่ามัธยฐานน้อยกว่า 3.50 และค่าความสอดคล้องของคำตอบต่ำถึงไม่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 ขึ้นไป จะไม่นำข้อมูลมากำหนดในแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ดนตรี และการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 12 ท่าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอไว้ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

2.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 1

2.2 ผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2

2.3 ผลการพิจารณาอันดับมติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรี จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ (TK Park) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรี ซึ่งครอบคลุมทั้ง 5

ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรม ด้านการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้ผลการสังเคราะห์ ดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ดนตรี ทั้งหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีหุบลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ นั้น จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือเป็นแหล่งรวบรวมสื่อ สื่อทัศน หนังสือนิตยสาร เอกสาร และโน้ตเพลง เพื่ออนุรักษ์ และเผยแพร่ให้ผู้สนใจ เป็นแหล่งข้อมูลให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามความสนใจ และเกิดความซาบซึ้งในดนตรี ซึ่งแต่ละแห่งก็จะเก็บรวบรวมเรื่องราวของดนตรีต่างกัน และมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จะรวบรวมข้อมูลทางดนตรี ที่เป็นพระราชนิพนธ์ทุกรูปแบบ หอสมุดดนตรีหุบลกระหม่อมสิรินธร จะอนุรักษ์เพลงไทย-ไทยสากล ลูกทุ่ง และเพลงพื้นเมือง ส่วนหอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ จะเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลทางดนตรีที่หลากหลาย ทั้งไทย และต่างประเทศ ในทุกแนวเพลง และจัดทำเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย

ส่วนด้านการจัดการศึกษาของแหล่งการเรียนรู้ทั้งสามแห่งนั้น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์หลักของการก่อตั้ง แต่จะทำหน้าที่แตกต่างกันไป โดยหอสมุดดนตรี จะมีการบริการฟังและดูวิดีโอทัศนกิจกรรมทางด้านดนตรี พร้อมกับจัดแสดงประวัติและผลงาน ของใช้ส่วนตัว และของที่ระลึกต่างๆ หนังสือนิตยสารของครูเพลงที่มีชื่อเสียง เช่น หลวงวิจิตรวาทการ พระเจนดุริยางค์ เป็นต้น เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า เพราะมีการสำรวจจัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรี รวมทั้งอนุรักษ์ สืบสาน ผลิต และเผยแพร่ข้อมูลวิชาการทางดนตรี ส่วนหอสมุดดนตรีซึ่งอยู่ในอุทยานการเรียนรู้ นั้น เนื่องจากสถาบันอุทยานการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานเพื่อกระตุ้น และส่งเสริม ใ้บุคคลเกิดความกระหายในการเรียนรู้ตลอดเวลา โดยเน้นที่การอ่านเป็นหลัก และมีกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา หอสมุดดนตรี ของอุทยานการเรียนรู้จึงมีจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ จะเป็นการกระตุ้น และส่งเสริมใ้บุคคลที่มีความสนใจด้านดนตรีรู้จักที่จะเรียนรู้แบบนำตนเอง และปลูกฝังแนวความคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

“หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมเพลงพระราชนิพนธ์ทุกรูปแบบ ทั้งในลักษณะของสื่อทัศน หนังสือนิตยสาร เอกสาร และโน้ตเพลง และเพื่อเผยแพร่เพลงพระ

ราชนิพนธ์ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ได้เข้าศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ส่วนห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมสิรินธร มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์เพลงไทย-ไทยสากล ลูกทุ่ง และเพลงพื้นเมือง ไว้เป็นสมบัติของชาติ และเพื่ออนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีให้สืบทอดถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์ข้อมูลวิชาการดนตรีสำหรับใช้ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ดนตรีไทย ไทยสากล ไทยลูกทุ่ง เพลงพื้นเมือง รวมทั้งดนตรีต่างประเทศ เผยแพร่กิจกรรมดนตรีให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปเกิดความซาบซึ้งในดนตรี”

(เจ้าหน้าที่หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
ห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมสิรินธร)

“วัตถุประสงค์ของห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมการอ่านเป็นหลัก ดังนั้นห้องสมุดดนตรี ก็จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกัน เพราะห้องสมุดดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานการเรียนรู้ เพียงแต่ใช้เนื้อหาของดนตรีในการดำเนินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ในการส่งเสริมให้คนไทยรักการอ่าน และสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต”

(เจ้าหน้าที่บริหารอุทยานการเรียนรู้)

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ในด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรีนั้น หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ ห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมสิรินธร ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักหอสมุดแห่งชาติ จะมีการดำเนินงาน และบริหารจัดการ ตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด คือ กรมศิลปากร และสอดคล้องไปกับนโยบายของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2554 เป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 84 พรรษา ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าตั้งแต่ปี 2553 ที่จะจัดโครงการเฉลิมพระเกียรติอย่างไร ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ด้านวรรณคดี และการดนตรี ซึ่งรวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆไว้ล่วงหน้าด้วย เช่นเดียวกับการวางแผนและบริหารงานของห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ ที่จะมีการบริหารจัดการ วางแผน และจัดสรรงบประมาณตามแผนนโยบายหลัก ซึ่งเป็นแผนรายปี และจะต้องมีเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ชัดเจน และรายงานผลการจัดการ ดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เป็นหลักฐานในการรายงานใช้งบประมาณของหน่วยงาน

ส่วนด้านบุคลากรนั้น ทางหอสมุดดนตรีฯ ทั้งสองแห่งของสำนักหอสมุดแห่งชาติ นั้นมีบุคลากรจำนวนน้อยซึ่งต้องทำหน้าที่ครอบคลุมทั้งส่วนการบริหารงาน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ กำหนดนโยบาย จัดวางแผนงาน ควบคุมการปฏิบัติงานบริการสารสนเทศด้านดนตรี งานด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน รวบรวม วิเคราะห์ เรียบเรียงข้อมูลวิชาการดนตรี

เพื่อถ่ายทอดและเรียบเรียง จัดพิมพ์เพื่อให้บริการ และการสืบค้นข้อมูล ด้านงานบริการ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร และสื่อสารสนเทศทุกประเภทของหอสมุดดนตรีฯ ด้านงานอนุรักษ์ และด้านงานกิจกรรม ในการส่งเสริม และเผยแพร่มรดกศิลปวัฒนธรรมด้านวรรณกรรม และการดนตรี โดยเจ้าหน้าที่ของหอสมุดดนตรีฯ ให้ความเห็นว่า บุคลากรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ควรมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน และต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่รับผิดชอบ เช่น ตำแหน่งบรรณารักษ์ จะต้องมีความรู้เรื่องลักษณะงานในหอสมุดดนตรีฯ และมีผู้ช่วยที่มีความรู้ทางด้านดนตรีโดยเฉพาะ ส่วนนักวิชาการโสตทัศนศึกษา ก็จะต้องมีความรู้ในอุปกรณ์ โสตทัศนวัสดุทุกอย่าง ซึ่งบางอย่างอาจต้องขอความร่วมมือ ติดต่อ สอบถามจากหน่วยงานภายนอก และช่างภาพ ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการถ่ายภาพ ตัดต่อภาพ เสียง แปลงข้อมูล และทำสำเนาข้อมูล สำหรับทางห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ นั้น บุคลากรที่ดูแลส่วนห้องสมุดดนตรีจะมีเพียงบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ดูแลเพียง 2 คนเท่านั้น แต่จะมีบุคลากรของส่วนกลางที่จะช่วยในการออกแบบ จัดกิจกรรม และดูแลระบบการสืบค้นข้อมูล และทรัพยากร สารสนเทศของห้องสมุดดนตรี สำหรับใช้ในการสืบค้นข้อมูลของผู้ที่สนใจ โดยบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ควรจะต้องมีคุณสมบัติ และมีความเข้าใจในธรรมชาติของดนตรี มีความซาบซึ้งในดนตรี ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างเหมาะสม

“การวางแผน ต้องสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด (กรมศิลปากร) ต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เช่น ปี พ.ศ. 2554 เป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 84 พรรษา ต้องมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า ตั้งแต่ปี 2553 ที่จะจัดโครงการเฉลิมพระเกียรติอย่างไร ที่จะเกี่ยวข้องการส่งเสริมและพัฒนาศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ด้านวรรณกรรมและการดนตรี รวมทั้งประมาณงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า ด้วย ส่วนการบริหารด้านบุคลากร ทางหอสมุดดนตรีฯ มีบุคลากรจำนวนน้อย และเฉพาะด้าน ได้แก่ งานบริหารงานวิชาการ งานบริการ งานอนุรักษ์ และงานกิจกรรม”

(เจ้าหน้าที่หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
ห้องสมุดดนตรีพุทธระหม่อมสิรินธร)

“ห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ จะบริหารงานล้าไปตามนโยบายอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งมีการวางแผนเป็นรายปี มีเกณฑ์ในการชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนการบริหารงานด้านบุคลากร จะมีเจ้าหน้าที่ให้บริการในส่วนห้องสมุดดนตรีเป็นบรรณารักษ์จำนวน 2 คน แต่จะมีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางให้ช่วยเหลือในด้านการจัดกิจกรรม และการบริการบนเว็บไซต์”

(เจ้าหน้าที่บริการอุทยานการเรียนรู้)

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ส่วนด้านการจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ นั้น พบว่า หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ หอสมุดดนตรีหุ่ลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ จะมีการจัดกิจกรรมทั้งทางด้านส่งเสริมให้ความรู้ และกิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน การนำชมห้องสมุดดนตรี จากสถาบัน โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาส พระราชพิธีสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับพระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และพระปรีชาสามารถด้านดนตรีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า 1 ปีงบประมาณ และจัดทำเป็นโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ รวมทั้งติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ซึ่งกิจกรรมทางด้านดนตรีที่จัดขึ้น เช่น การตอบปัญหาด้านดนตรี เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถด้านดนตรี มาบรรยายให้ประชาชนเข้าชมและรับฟังได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการบรรเลงเพลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้ชมมีส่วนร่วมบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้มากกว่า โดยผู้ชมสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านฐานข้อมูลทางหอสมุดดนตรีฯ ได้รวบรวมสื่อดนตรีประเภทต่างๆ ได้ ผู้ชมสามารถเลือกเรื่องที่ต้องการ และชมการแสดง ดุโน้ตเพลง หรือฟังเพลงที่ชื่นชอบได้ด้วยตนเอง และพยายามส่งเสริมให้หอสมุดดนตรีฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรีในทุกระดับสำหรับทุกเพศและทุกวัยตามความเหมาะสม นอกจากนี้ส่วนแสดงนิทรรศการก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามวาระโอกาส เช่น มีการจัดบรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์ จัดแสดงเครื่องดนตรีไทยประเภทต่างๆ ซึ่งก็จะติดต่อไปที่สำนักสังคีต ประสานงานให้นำเครื่องดนตรีมาจัดแสดงไว้ที่ห้องจัดแสดง ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้าชม และร่วมกิจกรรมตามความสนใจ

แต่สิ่งที่ยังต้องปรับปรุงคือ ในการจัดกิจกรรมทางด้านดนตรีแต่ละครั้งจะต้องมีการเตรียมการ ติดต่อประสานงานผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้า เนื่องจากจะต้องมีการปรับแก้ไขให้เหมาะสม และใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ให้ความเห็นว่า จะต้องมีการปรับกิจกรรมให้เน้นไปที่ผู้ใช้บริการที่เพิ่มมากขึ้น เพราะจะส่งผลผลักดันในส่วนงบประมาณตามไปด้วย นอกจากนี้กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นจะต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ชมไม่เบื่อ เช่น การให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมในการขับร้องเพลง การประกวดร้องเพลง การแข่งขันปีพาทย์ การจัดนิทรรศการ ประวัติครูเพลงไทยเดิม และประวัติเพลง เป็นต้น

ส่วนทางด้านห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้แห่งชาติ นั้น ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเป็นกิจกรรมที่ได้รับแรงบันดาลใจจากหนังสือ และมีจุดมุ่งหมาย เพื่อกระตุ้น และ

ส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมจะมีการพัฒนาไปตามลักษณะของสังคม มีการจัดฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้ผ่านเว็บไซต์ นอกจากนี้กิจกรรมอื่นๆที่จะขึ้นภายในห้องสมุดของอุทยานการเรียนรู้ เช่น Saturday Music Education ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่จะเชิญครู ผู้เชี่ยวชาญในวงการเพลง มาแสดง บรรยาย และสาธิตให้ผู้สนใจ ได้เกิดแรงบันดาลใจ โดยมีเจ้าหน้าที่ และบรรณารักษ์ของห้องสมุดเป็นผู้คิด และดำเนินกิจกรรมทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการประกวด TK Band ซึ่งจะจัดประกวดสำหรับผู้สนใจทุกๆปี พร้อมทั้งมีการติดตามประเมินผลตลอด นอกจากนี้ห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ ยังมีพื้นที่จัดเป็นมุมให้เล่นดนตรี ได้แก่ เปียโนไฟฟ้า และกีตาร์ รวมทั้งพื้นที่ให้ความรู้ และเป็นแหล่งข้อมูลเพลงทุกประเภทให้สืบค้นได้ตลอดเวลาผ่านระบบออนไลน์ โดยมีข้อมูลด้านดนตรีตั้งแต่ต้นกำเนิดดนตรีคลาสสิก ไปจนถึงเพลงในศตวรรษที่ 20 ยุคปัจจุบัน

“การจัดกิจกรรมทั้งทางด้านส่งเสริมให้ความรู้ และกิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน การนำชมห้องสมุดดนตรี จากสถาบัน โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาส พระราชพิธีสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับพระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และพระปรีชาสามารถด้านดนตรีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กิจกรรมทางด้านดนตรี เช่น การตอบปัญหาด้านดนตรี เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถด้านดนตรี มาบรรยายให้ประชาชนเข้าชมและรับฟังได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการบรรเลงเพลงอย่างต่อเนื่อง”

(เจ้าหน้าที่ห้องสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
ห้องสมุดดนตรีทุกกรมหม่อมสิรินธร)

“กิจกรรมของห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้เน้นไปที่การสร้างกิจกรรมที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการอ่านหนังสือ เพราะต้องไม่ลืมว่าวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงานของการส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมที่จัดขึ้นก็จะเป็นการตอบวัตถุประสงค์ด้วยเช่นกัน เพียงแต่ใช้ดนตรีเป็นเนื้อหา ซึ่งขณะนี้ก็มีกิจกรรมหลายอย่างที่ได้รับความนิยมเป็นจำนวนมาก ได้แก่ Saturday Music Education ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่จะเชิญครู ผู้เชี่ยวชาญในวงการเพลง มาแสดง บรรยาย และสาธิตให้ผู้สนใจ ได้เกิดแรงบันดาลใจ โดยมีเจ้าหน้าที่ และบรรณารักษ์ของห้องสมุดเป็นผู้คิด และดำเนินกิจกรรมทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการประกวด TK Band ซึ่งจะจัดประกวดสำหรับผู้สนใจทุกๆปี

(เจ้าหน้าที่บริหารอุทยานการเรียนรู้)

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ที่ผ่านมาทางหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ หอสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร หอสมุดแห่งชาติ มีการเก็บสถิติการทำงาน และสถิติผู้เข้าใช้บริการทุกเดือน และนำมาประเมินผลการปฏิบัติงานราย 6 เดือน และใช้แบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจของผู้ชม ซึ่งกว่าร้อยละ 70 เห็นว่านิทรรศการมีประโยชน์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ แต่สำหรับส่วนที่จะประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมนั้น ไม่มีเนื่องจากหอสมุดดนตรีฯ ทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ข้อมูล สำหรับผู้ที่สนใจ เพื่อค้นคว้าข้อมูลตามอัธยาศัย

สำหรับทางหอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ มีการประเมินการดำเนินงานในหลายระดับ ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณ กล่าวคือ มีการเก็บสถิติของผู้ใช้บริการในส่วนต่างๆ ของหอสมุด ทั้งสถิติการยืม-คืนหนังสือ และสถิติผู้เข้าใช้บริการ รวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

“ทางหอสมุดดนตรีฯ ใช้แบบสอบถามในการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการ และการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง รวมทั้งเก็บสถิติการทำงาน และสถิติผู้เข้าใช้บริการทุกเดือน แล้วนำมาประเมินผลการปฏิบัติงานราย 6 เดือน”

(เจ้าหน้าที่หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
หอสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร)

“เราจะมีเกณฑ์ในการประเมินเพื่อชี้วัดว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่ โดยจะกำหนดไว้ตั้งแต่ระดับนโยบาย โดยจะประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การเก็บสถิติการยืม-คืนหนังสือ ความถี่ของการใช้งานหนังสือบนชั้น สถิติในการเข้าใช้บริการของสมาชิก และการร่วมกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่างๆ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลในระยะยาวด้วย”

(เจ้าหน้าที่บริหารอุทยานการเรียนรู้)

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ปัจจุบันทางหอสมุดดนตรีฯ หอสมุดแห่งชาติ มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เช่น สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สำนักอุทยานการเรียนรู้ ในการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยสามารถสืบค้นข้อมูลในฐานข้อมูลสารสนเทศด้านวรรณกรรม นาฏศิลป์ และการดนตรี รวมทั้งมูลนิธิ องค์กร และสมาคมทางด้านดนตรี ทางเจ้าหน้าที่ของหอสมุดดนตรีฯ ให้เห็นว่า การทำงานของเครือข่ายนับว่ามีประโยชน์ เป็นการร่วมมือแบ่งปัน ความคิดเห็น การทำงาน และการประสานงานร่วมกัน เนื่องจากการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ต้องทำงานกันเป็นทีม และที่ผ่านมาการ

ร่วมมือกันก็เป็นไปอย่างดี ทั้งด้านการจัดกิจกรรมร่วมกัน และการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ เป็นบางครั้ง แต่จะมีปัญหาบ้างเล็กน้อยที่ เวลาในการประชุมไม่ตรงกัน

เช่นเดียวกันกับทางห้องสมุดดนตรี ของอุทยานการเรียนรู้ ที่มีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ร่วมทั้งสถาบันที่จัดการเรียนการสอนดนตรี เช่น สถาบันสอนดนตรีสยามกลการ โดยความร่วมมือจะเป็นไปตามความเหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ ของอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งที่ผ่านมาทางอุทยานการเรียนรู้ มีการร่วมมือเป็นอย่างดีกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

“มีความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักการสังคีต กรมศิลปากร สำนักอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ในการเชื่อมโยงเครือข่าย สามารถสืบค้นข้อมูลในฐานข้อมูลสารสนเทศด้านวรรณกรรม นาฏศิลป์ และการดนตรี โดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จัดกิจกรรมร่วมกัน จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเป็นบางครั้ง แต่มีปัญหบ้าง เช่น เวลาว่างประชุมไม่ตรงกัน”

*(เจ้าหน้าที่หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
ห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*

“เรามีความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่ทั้งแหล่งเรียนรู้ด้วยกัน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงสถาบันที่สอนดนตรี โดยลักษณะการขอความร่วมมือก็จะขึ้นอยู่กับกิจกรรมนั้นๆ”

(เจ้าหน้าที่บริหารอุทยานการเรียนรู้)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

2.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 1

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 1 โดยการใช้แบบสอบถามปลายเปิดที่มีข้อความให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในประเด็นกว้างๆ ในเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรม ด้านการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาทั้งหมดจากผู้เชี่ยวชาญ ท่าน มาประมวลความคิดเห็น จึงได้แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 1 จำนวน 46 ข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา
4. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่มีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมแซมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยาในการทำงานร่วมกัน
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดง และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหารงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ

4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ
8. ควรมียุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติความ และเรียนรู้
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถาน

1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจจัยบุคคล
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑสถาน
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต
5. พิพิธภัณฑสถานอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑสถาน โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือ เครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

1. พิพิธภัณฑสถานจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถาน และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก

5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

จากผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 1 สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีทั้งหมด 46 ข้อ โดยจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวนทั้งหมด 8 ข้อ ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวนทั้งหมด 9 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวนทั้งหมด 17 ข้อ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวนทั้งหมด 7 ข้อ และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีจำนวนทั้งหมด 5 ข้อ

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างแบบสอบถามสำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาในรอบที่ 2 ต่อไป

2.2 ผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถาม ในรอบที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามในรอบที่ 2 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาว่า ข้อความในแต่ละข้อมีความเหมาะสมเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยได้นำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ ในรอบที่ 2 มาหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความในแต่ละข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 2 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 - 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี พิพิธภัณฑ์

ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรส่งเสริม การศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง พิพิธภัณฑ สถานดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนไม่เฉพาะคนดนตรี และพิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็น แหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับ ความแตกต่างนั้น ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ สถานดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย และแนวทางการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 3.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และ ให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และ วัตถุประสงค์ ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 6 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่ง รวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้ มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี พิพิธภัณฑ สถานดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรส่งเสริม การศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง พิพิธภัณฑ สถานดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนไม่เฉพาะคนดนตรี และพิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็น แหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับ ความแตกต่างนั้น ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ สถานดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย และแนวทางการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่าฐานนิยม เท่ากับ 3.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และ ให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัด การศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ในด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ พบว่า มีจำนวน 7

ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	Q ₃ - Q ₁	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวม เครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของ ไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะ สถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มี การสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการ ซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการ บำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ	3.00	3.00	0.00	3.00- 2.25	0.75
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิต ของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้าง ทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคล เข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความแตกต่าง นั้น	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริม วัฒนธรรมไทย และภาษาไทย	4.00	4.00	0.00	5.00- 3.25	1.75

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 2 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจนและพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแลอนุรักษ์เครื่องดนตรี) บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีตและปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่มีค่าเท่ากับ 5.00 ในทุกข้อความทั้ง 9 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแลอนุรักษ์เครื่องดนตรี) บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่

ตลอดเวลา ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีตและปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ่งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี พบว่า มีจำนวน 7 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)	5.00	5.00	0.00	5.00-5.00	0.00
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา	5.00	5.00	0.00	5.00-5.00	0.00

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	Q ₃ - Q ₁	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผน การตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชม อยู่ตลอดเวลา	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมี ความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงาน พิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการ ดนตรี	4.00	5.00	1.00	5.00- 3.25	1.75
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควร มีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลาย สาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อม เครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นัก ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ่งทั้งในด้าน ดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบ นโยบายในการดำเนินงาน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหา งบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
ในรอบที่ 2 สรุปได้ ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ
ข้อความที่เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00-5.00

โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 15 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์ มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติชม และเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน และพิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่ ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขอข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 16 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ

มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์ มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย กิจกรรมที่จัด จะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน และพิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่ ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี พบว่ามีจำนวน 16 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียดดังตามร่างที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรม พิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการ พิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการ เคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนอง ความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการ เชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถี ชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่น พื้นบ้าน	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนัก ประพันธ์	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวด ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ	4.00	4.00	0.00	4.75- 3.00	1.75
8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้ เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้อง ตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุก วัย	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการ ตั้งคำถาม ติความ และเรียนรู้	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลอง เล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดง ดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมี ส่วนร่วมในกิจกรรม	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยว โยงกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการ ผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัด แสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และ การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอก สถานที่	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบปีที่ 2 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.00-5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม และการประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.50 มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินระยะยาวเพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง และ

ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑสถาน โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกตพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง และความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ ได้แก่ มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑสถาน โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พบว่า มีจำนวน 6 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตาม ปัจเจกบุคคล	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และ ความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบ สำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจ ของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความ บันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการ ประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลง ของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้ง ความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้าย ของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะ ของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือ เครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)	4.00	4.00	0.00	5.00- 3.25	1.75

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในรอบที่ 2 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ที่มีค่ามัธยฐาน 5.00 มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง ในการร่วมกันของเครือข่าย จะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก และร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางดนตรี ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 4.50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทุกข้อมีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 ทั้งหมด โดยมีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง ในการร่วมกันของเครือข่าย จะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก และร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พบว่า มีจำนวน 4 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อ ที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี	4.50	5.00	0.50	5.00-3.00	2.00
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00-5.00	0.00
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00-5.00	0.00
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก	5.00	5.00	0.00	5.00-4.00	1.00
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี	5.00	5.00	0.50	5.00-5.00	0.00

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำไปสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งค่าตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในรอบที่ 2 แล้วส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาในรอบที่ 3 ต่อไป

2.3 ผลการพิจารณาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3

ผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณาฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาตรวจสอบการได้ฉันทามติ คือแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จะได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ต่อเมื่อข้อความนั้นมีค่ามัธยฐานไม่ต่ำกว่า 3.50 ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยมไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัย

ระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 (Dalkey and Helmer, 1963: Kurht – schai Poolpatarachewin and Pitiyanuwat, 1998) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต้องเห็นด้วยมากที่สุดร้อยละ 75 ขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 3 สรุปได้ ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี และพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความแตกต่างนั้น ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 3.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการ

เรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี และพิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่านิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่มีค่านิยมเท่ากับ 3.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ในด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ พบว่า มีจำนวน 7 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี ในด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานดนตรี ที่ได้รับฉันทามติจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานดนตรี มีดังนี้

1. พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน
2. พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง
3. พิพิธภัณฑสถานดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี

รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวม เครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของ ไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะ สถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มี การสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการ ซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการ บำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ	3.00	3.00	0.00	3.00- 2.25	0.75
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิต ของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้าง ทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคล เข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความแตกต่าง นั้น	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริม วัฒนธรรมไทย และภาษาไทย	4.00	4.00	0.00	5.00- 3.25	1.75

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 3 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้อง กับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี) บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งซึ่งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.0 มีจำนวน 1 ข้อ คือ ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้ลึกซึ้งทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้อง กับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี) บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้ง

อดีต และปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑสถานจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑสถาน และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ด้านการบริหารจัดการ พิพิธภัณฑสถาน ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ ผู้บริหารของพิพิธภัณฑสถาน อาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้ลึกซึ้งทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑสถาน และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน พบว่า มีจำนวน 7 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน ที่ได้รับฉันทามติจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน มีดังนี้

1. พิพิธภัณฑสถานจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆ กันด้วยกัน กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)

2. บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

3. พิพิธภัณฑสถานจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา

4. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑสถานควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน

5. พิพิธภัณฑสถานคดีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตภัณฑ์ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน

6. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑสถานคดี

รายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานคดี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑสถานคดี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานคดี					
1. พิพิธภัณฑสถานคดีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานคดี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานคดีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
3. พิพิธภัณฑสถานคดีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑสถานคดีอาจไม่ต้องมีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑสถานคดี และการสร้างเครือข่ายในวงگردนตรี	4.00	4.00	0.00	5.00- 3.25	1.75
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑสถานคดีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	Q ₃ - Q ₁	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลาย สาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อม เครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นัก ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้าน ดนตรี ด้านการจัดแสดงและด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบ นโยบายในการดำเนินงาน	4.50	4.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหา งบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 3 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 15 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์ มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย

กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน และพิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่ ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 15 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์ มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย

กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดง

ด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน และพิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่ ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 1 ข้อ คือ มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ และมีจำนวน 1 ข้อ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 และ 5.00 คือ มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี พบว่า มีจำนวน 16 ข้อ ที่มีค่าน้อยกว่า 1.50 และมีจำนวน 1 ข้อ ที่มีค่ามากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับฉันทามติ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ มีดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ
4. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์
5. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง
6. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติความ และเรียนรู้
7. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ

8. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย
9. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม
10. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
11. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรม พิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการ พิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการ เคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนอง ความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการ เชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถี ชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่น พื้นบ้าน	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.00	1.00
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนัก ประพันธ์	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	Q ₃ - Q ₁	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวด ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ	4.00	4.00	0.00	4.75- 3.00	1.75
8. ควรกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้ เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้อง ตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุก วัย	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการ ตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากทดลอง เล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดง ดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมี ส่วนร่วมในกิจกรรม	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยว โยงกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการ ผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัด แสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และ การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอก สถานที่	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของ
พิพิธภัณฑ์ดนตรี ในรอบที่ 3 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตาม ปัจเจกบุคคล การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม และการประเมินผลควร ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการ ประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง และแนวทางการจัดการ ศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้ จากจำนวนผู้เข้าชม และมีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้ และความพึงพอใจของ ผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าตั้งแต่ 4.00 – 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตาม ปัจเจกบุคคล การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม การประเมินผลควรประเมิน ความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชม อย่างต่อเนื่อง และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผล ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ความสำเร็จในการ ดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม และมีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อ ประเมินผล ทั้งความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็น ลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี พบว่า ไม่มีข้อใดมีค่ามากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ในด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับอันดับ 1 จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีดังนี้

1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต

รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตาม ปัจเจกบุคคล	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และ ความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบ สำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจ ของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความ บันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการ ประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลง ของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง	4.50	5.00	0.50	5.00- 4.25	0.75
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม	4.00	4.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้ง ความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้าย ของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะ ของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือ เครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)	4.00	4.00	0.00	4.75- 4.00	0.75

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในรอบที่ 3 สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่มีค่า 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถาน และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก และร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ที่มีค่า 5.00 โดยแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถาน และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก และร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พบว่า ไม่มีข้อใด มีค่ามากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่ได้รับฉันทามติ จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน มีดังนี้

1. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถาน และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง
2. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง
3. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก

4. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้
ทางด้านดนตรี

รายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ค่ามัธย ฐาน	ค่าฐาน นิยม	ค่าสัมบูรณ์ของ ผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และ ค่าฐานนิยม	$Q_3 - Q_1$	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับ ค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการ สอนดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.00	1.00
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่ม ศิลปินวัฒนธรรมการแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่อง ดนตรีในการจัดแสดง	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก	5.00	5.00	0.00	5.00- 4.25	0.75
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนัก สะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้าน ดนตรี	5.00	5.00	0.00	5.00- 5.00	0.00

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยใช้กระบวนการเทคนิคเดลฟาย กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ หรือมีประสบการณ์ทางด้านการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการพิพิธภัณฑ์ และด้านดนตรี สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยจัดทำเป็นรูปแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 3 รอบ ในรอบที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากนั้นนำความคิดเห็นที่รวบรวมมาจากการตอบแบบสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ และสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยรอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และนำคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ แล้วจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยมีข้อความคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีเช่นเดียวกับแบบสอบถามในรอบที่ 2 โดยแสดงข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับตำแหน่งมัธยฐาน ค่าขอบเขตพิสัยควอไทล์ของกลุ่ม รวมทั้งตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาว่าจะยืนยันคำตอบเดิม แต่ถ้าคำตอบที่ผ่านมารอบที่ 2 อยู่นอกเหนือค่าขอบเขตพิสัยควอไทล์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นจะต้องแสดงผลเพื่อยืนยันคำตอบเดิมด้วย จากคำตอบในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคำนวณค่าสถิติสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ เพื่อสรุปหาฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ และแปลผลการวิเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี หรือแหล่งการเรียนรู้ด้านดนตรี ซึ่งครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน สรุปผลได้ดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ เป็นแหล่งรวบรวมสื่อ สื่อทัศน หนังสือ เอกสาร และโน้ตเพลงเพื่อการอนุรักษ์ และเผยแพร่ให้บุคคลที่สนใจ ให้ได้ค้นคว้าหาข้อมูล และเกิดความซาบซึ้งในดนตรี พร้อมทั้งการกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคคลเกิดความกระหายใคร่รู้ และส่งเสริม ปลูกฝังการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป โดยที่แหล่งเรียนรู้ทั้งสามแห่งนั้น ได้จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ด้านการจัดการศึกษาไว้ เป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งแหล่งการเรียนรู้ทั้งสามแห่งด้วย

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า การบริหารจัดการหน่วยงานทั้ง 3 แห่งนั้นมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หน่วยงานทั้งสามแห่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด คือ สำนักหอสมุดแห่งชาติ และสำนักอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานในกำหนดนโยบาย งบประมาณ และแผนงานที่จะดำเนินงานใน 1 ปี ส่วนงานบริหารจัดการด้านบุคลากร

แหล่งเรียนรู้ทั้งสามแห่งนั้นมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่จำนวนน้อย ทำให้ต้องดูแลรับผิดชอบภาระงานในหลายส่วน โดยที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีความรู้ และความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานดังกล่าว โดยอาจมีผู้ช่วยที่มีความรู้ด้านดนตรีคอยช่วยเหลือในส่วนงานที่เฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามบุคลากรที่จะทำงานในหน่วยงานที่เป็นแหล่งส่งเสริมด้านดนตรีเหล่านี้ ถึงแม้ว่าอาจไม่ต้องมีความรู้เชิงลึกด้านดนตรี แต่จะต้องมีความซาบซึ้งในดนตรี เข้าใจในธรรมชาติของดนตรี และมีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีด้วย

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรม และนิทรรศการต่างๆ ที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นนั้น จะเป็นการส่งเสริมให้ความรู้ และกิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน สำหรับหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร จะเป็นกิจกรรมที่เน้นการเผยแพร่องค์ความรู้มากกว่า โดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับส่วนแสดงนิทรรศการก็จะมีการจัดแสดงตามวาระโอกาส ซึ่งจะเป็นการร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการติดต่อนำเครื่องดนตรีมาจัดแสดง ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น จะต้องมีการเตรียมการ ประสานงาน และใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งทั้งมีการปรับกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมมากขึ้น ปรับปรุง และพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ไม่น่าเบื่อ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการประกวดต่างๆ ได้แก่ การประกวดร้องเพลง และวงดนตรี เป็นต้น

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า มีการเก็บสถิติการทำงาน และผู้ให้บริการในทุกๆ เดือน เพื่อนำผลมาประเมินการปฏิบัติงานในรอบ 6 เดือน โดยมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งที่ผ่านมาก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ห้องสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุด

แห่งชาติ และห้องสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งของภาครัฐ และเอกชน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมด้านดนตรี ทั้งหน่วยงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งเรียนรู้ดนตรี และสถาบันที่จัดการเรียนการสอนด้านดนตรีอื่นๆ ในการแบ่งปัน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆ ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ และที่ผ่านมาก็มีการร่วมมือกันในภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดี ในการร่วมกันจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ และร่วมกันทำงานเป็นทีม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

2.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในรอบที่ 1

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในรอบที่ 1 ได้แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทั้งหมด 46 ข้อ คือ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน 8 ข้อ ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน 9 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน 17 ข้อ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน 7 ข้อ และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จำนวน 5 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน
2. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
3. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรเป็นแหล่งศึกษาวิจัย ค้นคว้าด้านดนตรีในประเทศไทย
4. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง
5. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี

7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น

8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆ กันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)

2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา

4. ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่จำเป็นต้องมีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี

5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน

6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมแซมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยาในการทำงานร่วมกัน

7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดง และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหารงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน

9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต

2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน

3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ

4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน

5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์

6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี

7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ

8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง

9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย

10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติความ และเรียนรู้

11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง

12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ

13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชม ในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือ เครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

1. พิพิธภัณฑสถานคดีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑสถานคดี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

2.2 ผลการพิจารณาคัดเลือกแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3

ผลการคัดเลือกแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานคดี ทั้งหมด 8 ข้อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 3 ข้อ ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานคดี ทั้งหมด 9 ข้อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 6 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานคดี ทั้งหมด 17 ข้อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 11 ข้อ ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถานคดี ทั้งหมด 7 ข้อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 4 ข้อ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งหมด 5 ข้อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 4 ข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ต่อไป

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานคดี

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานคดี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานคดีที่ได้รับฉันทามติ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด

ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน
พิพิธภัณฑสถานตรี มีจำนวน 3 ข้อ

1. พิพิธภัณฑสถานตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้ง
ของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน
2. พิพิธภัณฑสถานตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และ
เผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง
3. พิพิธภัณฑสถานตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคน
ดนตรี

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานตรี

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี ด้านการบริหารจัดการ
ของพิพิธภัณฑสถานตรีที่ได้รับฉันทามติ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด **ตั้งแต่ร้อยละ 75
ขึ้นไป** ว่าเหมาะสมในการให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานตรี มี
จำนวน 6 ข้อ

1. พิพิธภัณฑสถานตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย
กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานตรี (ด้านการจัด
แสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และ
พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา
3. พิพิธภัณฑสถานตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้
อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา
4. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑสถานตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และ
ปัจจุบัน
5. พิพิธภัณฑสถานตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นัก
ประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นัก
ประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน

6. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่ได้รับฉันทามติ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวน 11 ข้อ

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ
4. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์
5. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง
6. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติความ และเรียนรู้
7. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ
8. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย
9. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม
10. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

11. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรีที่ได้รับฉันทามติ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวน 4 ข้อ

1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่ได้รับฉันทามติ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ว่าเหมาะสมในการให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีจำนวน 5 ข้อ

1. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง
2. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง
3. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก
4. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากผลการวิจัย จากแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่ามีความสอดคล้องกัน คือ จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของหน่วยงาน มีความชัดเจนในด้านการเป็นแหล่งรวบรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรี เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลด้านดนตรี การจัดกระบวนการให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้านดนตรี เป็นหนึ่งในจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์สำคัญของหน่วยงานทั้งสามแห่ง พร้อมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านดนตรี ที่ส่งเสริมและปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมาย และแนวคิดสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ตามที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ (2551) กล่าวไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้บุคคลพัฒนาทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยบุคคลจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สอนอง โฉมิตวิเศษ (2547) ที่ได้เสนอว่า ทุกหน่วยงานมีบทบาทในการจัดการศึกษา เช่น หอสมุด พิพิธภัณฑ์ สอนสัตว์ สโมสร อันเป็นการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ ขององค์กรภาครัฐ และเอกชน เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

จากผลการวิจัย จากแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า การบริหารจัดการหน่วยงานจะเป็นไปตามนโยบาย และแผนของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งจะมีการวางแผน และนโยบายต่างๆล่วงหน้า 1 ปี ในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารงานของหน่วยงาน ทั้งสามแห่ง

ด้านบุคลากร มีจำนวนน้อย บางครั้งไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ครอบคลุมทั้งส่วนการบริหารงาน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ กำหนดนโยบาย วางแผนงาน ควบคุมการปฏิบัติงานบริการสารสนเทศด้านดนตรี และงานด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดทำคู่มือ รวบรวมวิเคราะห์ เรียบเรียงข้อมูลวิชาการดนตรี เพื่อถ่ายทอด จัดพิมพ์เพื่อให้บริการ การสืบค้นข้อมูล รวมไปถึงงานอนุรักษ์ และสร้างสรรค์กิจกรรมในการส่งเสริม เผยแพร่ มรดกศึกษาวัฒนธรรมด้านวรรณกรรม และการดนตรี ซึ่งบุคลากรที่ทำหน้าที่อยู่ดังกล่าวนี้จะต้องมีคุณสมบัติในการสื่อสารกับคนหมู่มาก และการสื่อสารระหว่างบุคคล (Hooper – Greenhill, 1991) และมีความรู้ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีความเชี่ยวชาญ มีใจรักด้านศิลปวัฒนธรรม หรืองานที่พิพิธภัณฑสถานจัดแสดง มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจให้บริการ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นนักสื่อสาร และถ่ายทอดที่ดี บุคลากรจะต้องมีความเพียงพอทั้งงานในแต่ละด้าน และมีการส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานดนตรี

จากผลการวิจัย จากแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า มีความสอดคล้องกัน กิจกรรม และนิทรรศการต่างๆ ที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นนั้น จะเป็นการส่งเสริมให้ความรู้ และกิจกรรมนันทนาการเพื่อความเพลิดเพลิน โดยจะเป็นกิจกรรมที่เน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับส่วนแสดงนิทรรศการก็จะมีการจัดแสดงตามวาระโอกาส มีการเตรียมการประสานงาน และใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งทั้งมีการปรับกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมมากขึ้น ปรับปรุง และพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ไม่น่าเบื่อ ดังที่ อมรา ปฐภิญโญบุรณ (2553) กล่าวว่า หัวใจของการพัฒนาและดำเนินแหล่งการเรียนรู้ คือ การจัด คัดสรร และสร้างบรรยากาศแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้เกิดการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ มีความสุข และเห็นคุณค่าของข้อมูล เป็นพื้นที่เปิด เชิญชวน และกระตุ้นความสนใจในการอ่าน ผ่านกิจกรรมสร้างเสริมการอ่านที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และนอกจากนี้ยังมีการเปิดแหล่งเรียนรู้แบบที่ผู้ใช้บริการ มีส่วนร่วมในการสร้างพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถาน

จากผลการวิจัย จากแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า มีความสอดคล้องกัน คือ มีการเก็บสถิติการทำงาน และผู้ให้บริการในทุกๆเดือน เพื่อนำผลมาประเมินการปฏิบัติงานต่อไป การประเมินผลที่ดำเนินการโดยเก็บสถิติและข้อมูลจำนวนผู้เข้าชมและสำรวจความต้องการด้านการบริการของคนในชุมชน เพื่อนำมากำหนดนโยบาย และดำเนินงานต่อไปของพิพิธภัณฑสถาน (Hooper – Greenhill, 1994) เช่นเดียวกับ นิคม มุสิกคามะ (2536) ที่กล่าวว่า สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับนั้น การประเมินผลมีความจำเป็นในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบบริหาร และจัดการ รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพภายใน ในฐานะการเป็นสถาบันการศึกษา อระบบอย่างหนึ่ง ระบบการประเมินผลจึงจะต้องนำมาใช้เพื่อพัฒนาความพร้อมของบุคลากร การบริหาร การปฏิบัติงาน งานวิชาการ และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

จากผลการวิจัย จากแหล่งเรียนรู้ด้านดนตรี ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ หอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 หอสมุดดนตรีทุลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดนตรี อุทยานการเรียนรู้ พบว่า มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือแหล่งการเรียนรู้ด้านดนตรีทั้งสามแห่ง มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐ และเอกชน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมด้านดนตรี ทั้งหน่วยงานพิพิธภัณฑสถาน หอสมุดดนตรี และสถาบันที่จัดการเรียนการสอนด้านดนตรีอื่นๆ ในการแบ่งปัน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆ ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ และที่ผ่านมาก็มีการร่วมมือกันในภาคีเครือข่ายเป็นอย่างดี ซึ่งการสร้างเครือข่ายประสานงานกับองค์กรต่างๆ ได้แก่ สถานศึกษา สื่อมวลชนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในด้านต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานช่วยเหลือพิพิธภัณฑสถานย่อมมีประโยชน์ ทั้งความคล่องตัว การสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และประหยัดงบประมาณด้วย (ศุภย์มานุษยวิทยาสรินธร, 2542)

2. แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

2.1 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง และพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี

ทั้งนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี นั้น ควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และของต่างประเทศ พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรี สำหรับทุกคนที่สนใจ ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน สอดคล้องกับที่ จิรา จงกล (2521) ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑ์สถานได้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษา (educational center) สำหรับประชาชนทุกประเภท และทุกวัย หรือเท่ากับเป็นมหาวิทยาลัยของมวลชนนั่นเอง การศึกษาแบบใหม่ให้ความสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์แวดล้อม และการเรียนรู้ จากการสัมผัสด้วยตา ด้วยหู และมือ พิพิธภัณฑ์สถานเป็นสถานที่จัดแสดงวัตถุในแขนงวิชาต่างๆ จึงได้กลายเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน และได้เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคม ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ พิพิธภัณฑ์สถานจะช่วยให้คนรำลึกถึงอดีต เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในอดีต และเรียนรู้วิชาการแขนงต่างๆ ได้อย่างเพลิดเพลิน และเป็นไปตามที่ Comelia Brununghaus-Knubel (2004) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่เก็บรวบรวมสิ่งของ และองค์ความรู้ที่มีคุณค่าในการศึกษาสำหรับบุคคลทุกวัย และภูมิภาค เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้พวกเขาได้มาส่วนร่วมในวัฒนธรรม และความรู้ การให้การศึกษาก็เป็นหนึ่งจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินงานตามนโยบายของพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ การศึกษา คือภารกิจหลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งการจะทำให้ภารกิจทางการศึกษา หรือการให้ความรู้ของพิพิธภัณฑ์สำเร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายได้ จะต้องอาศัยความตั้งใจจริงที่จะเปลี่ยนความคิดจากเดิมที่พิพิธภัณฑ์เป็นเพียงแหล่งรวบรวม และจัดแสดงวัตถุเป็นความคิดใหม่ที่จะเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ของวัตถุกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทัศนคติ เทคโนโลยี (Hooper – Greenhill, 1994)

2.2 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 6 ข้อ พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี) บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี นั้นจะต้องเน้นในด้านการพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง ทั้งความรู้ด้านเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ และดนตรี รวมทั้งทางด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ จิรา จงกล (2521) กล่าวว่า ตำแหน่งภัณฑารักษ์ มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑ์ และศึกษาค้นคว้าเรื่องวัตถุที่รวบรวมไว้ คุณวุฒิของเจ้าหน้าที่วิชาการ ทั้งภัณฑารักษ์ และผู้ช่วยภัณฑารักษ์ จะต้องมีความรู้ในสาขาวิชาหนึ่งวิชาใดของพิพิธภัณฑ์สถาน จะต้องมีความถนัดหรือชำนาญเป็นพิเศษ เช่น ในพิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา ภัณฑารักษ์จะต้องมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น หากบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นภัณฑารักษ์ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ก็ควรที่จะต้องมีคุณวุฒิด้านดนตรีด้วย ซึ่งมีความสำคัญในการใช้ความรู้ดังกล่าวในการดูแล จัดการ และให้ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ทั้งนี้หน่วยงานพิพิธภัณฑ์ดนตรีเองก็จำเป็นต้องมีการให้การสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรในการแสวงหาความรู้ โดยการส่งไปเรียนที่แขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง จะเป็นประโยชน์กับการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรี เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญในการจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรีต่อไป

เช่นเดียวกับที่ Hooper – Greenhill (1994) กล่าวถึงความสำคัญของทักษะของภัณฑารักษ์ และบุคลากรของพิพิธภัณฑ์ไว้ว่า การดำเนินงานให้ความรู้แก่บุคคลต่างๆที่เข้ามาชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ต้องใช้ทักษะหลายด้านประกอบกัน เช่น ทักษะทางการศึกษา และทักษะทางการสื่อสารตามที่กล่าวมาแล้ว หรือการสร้างทีมงานที่มีทักษะที่หลากหลายก็จะช่วยให้การให้ความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ กัลยานี ปฎิมาพรเทพ (2542) ที่มีความเห็นว่าคุณภาพของบุคลากร การพัฒนางานพิพิธภัณฑ์สถานที่ที่ต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ วิชาการพิพิธภัณฑ์กลายเป็นวิชาชีพสาขาหนึ่งของพิพิธภัณฑ์สถานที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาเอกในหลายมหาวิทยาลัย

กล่าวได้ว่าวิชาชีพภัณฑารักษ์นี้ เป็นวิชาชีพที่ต้องการบุคลากรที่มีความสามารถที่หลากหลาย จะต้องมีความรู้ลึกและกว้าง มีคุณสมบัติ และความรู้พิเศษหลายด้าน ทั้งความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านการศึกษาและการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ด้านเทคโนโลยี พร้อมทั้งจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ และการตลาด อย่างไรก็ตาม อาจไม่สามารถหาคุณสมบัติครบถ้วนเหล่านี้ได้ในบุคคลคนเดียว ดังนั้น การทำงานเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ดำเนินต่อไปได้จะต้องเกิดจากความร่วมของผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา เพื่อพัฒนา และดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ได้อย่างราบรื่น และยั่งยืน

2.3 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 11 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ดนตรีจากอดีตมาถึงปัจจุบัน มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์ ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ติชม และเรียนรู้ มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการแสดงดนตรีสดในรั้ว

(theme) ที่เกี่ยวข้องกับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี และการจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีนั้น กิจกรรมที่จัดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ดนตรีนั้นจะต้องมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการในด้านการเรียนรู้ของบุคคลได้ในทุกระดับ มีการตีความความรู้ทางด้านดนตรีต่างๆ ให้ง่ายแก่การเข้าใจสำหรับผู้ให้บริการในวัยต่างๆกัน พร้อมทั้งการแสดงบทบาทเป็นสถาบันที่สนับสนุนการศึกษาในระบบด้วย พิพิธภัณฑ์สามารถจัดบริการการศึกษาได้ หลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการ การบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ การจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนา จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา ควบคุมดูแล ดำเนินการ และรับผิดชอบ ควบคุมบริการอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ การผลิตสื่อเผยแพร่ความรู้ บริการความรู้แก่ประชาชน รวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ และจัดแสดงกิจกรรมเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน บริการยืมศิลปวัตถุ หรือสื่อการสอนแก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น การจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ควรมีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เช่น มุมเด็ก มุมนักเรียน นักศึกษา มุมผู้สูงอายุ ในช่วงเวลาหรือเทศกาลต่างๆ พิพิธภัณฑ์อาจจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเทศกาลนั้นๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์นั้น ผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่าเป็นการเรียนรู้โดยผ่านวัตถุ (by product) ผู้ชมสามารถเลือกได้ว่าต้องเรียนรู้อะไร และอย่างไร กล่าวคือ จะต้องไม่ทำเหมือนโรงเรียน ปล่อยให้ผู้ชมได้เรียนรู้อย่างอิสระจากนิทรรศการถาวรเป็นขั้นแรก โดยภัณฑารักษ์สามารถเลือกเล่าเรื่องจากของชิ้นใดชิ้นหนึ่ง และถ้าหากมีหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกันก็ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว กลายเป็นนิทรรศการชั่วคราว (temporary exhibition) เป็นขั้นที่ 2 เมื่อมีผู้ชมที่เป็นเด็กเข้ามา อาจจะมีไม่เข้าใจในสิ่งที่จัดแสดงก็จัดเป็นละครเป็นการเล่าเรื่องแบบง่ายๆ ให้เด็กเข้าใจมากขึ้น มีคำถาม (quiz) เป็นกิจกรรมเสริมเข้ามา เป็นขั้นที่ 3 สำหรับผู้ชมที่ระดับโตขึ้นมา ก็มีการจัดบรรยายที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 4 หากมีนิทรรศการพิเศษ (travelling exhibition) จากต่างประเทศที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันก็ติดต่อให้มาจัดแสดง และ จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ (mobile unit) ขยายโอกาสไปยังผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดห่างไกลเป็นขั้นที่ 5 และมีการเพิ่มเติมเว็บไซต์ในการให้การศึกษาแบบยุคใหม่ เป็นขั้นที่ 6

ดังนั้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นในพิพิธภัณฑ์ดนตรีนั้น สามารถแบ่งได้ 6 ระดับชั้น ได้แก่ 1) นิทรรศการถาวร ทั้งการจัดแสดงเครื่องดนตรี และประวัติ

นักประพันธ์ 2) นิทรรศการชั่วคราว เป็นการจัดแสดงที่เกี่ยวข้องโดยดึงเอาเนื้อหาจากนิทรรศการถาวรมาตีความ และสร้างรูปแบบในโอกาสต่างๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ชม 3) การจัดกิจกรรม ทั้งสำหรับกลุ่มเด็ก และกลุ่มผู้ใหญ่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมในทุกวัย ทั้งกลุ่มที่มาชมเป็นครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกลุ่มโรงเรียน 4) นิทรรศการพิเศษ หรือ Travelling Exhibition ซึ่งเป็นนิทรรศการจากต่างประเทศที่น่าสนใจ และมีเนื้อหาเชื่อมโยงได้กับนิทรรศการถาวร และนิทรรศการชั่วคราว 5) นิทรรศการเคลื่อนที่ หรือ Mobile Unit เป็นการนำเอานิทรรศการขนาดย่อมไปจัดแสดงในที่ห่างไกล ให้กลุ่มคนที่ไม่สามารถเข้าถึงตัวพิพิธภัณฑ์ได้มีโอกาสเรียนรู้ อย่างเท่าเทียม 6) กิจกรรมออนไลน์ เป็นการตอบสนองการเรียนรู้ของกลุ่มคนยุคใหม่ โดยจัดเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือนบนเว็บไซต์ ให้ผู้ชมที่สนใจได้เข้าใจเยี่ยมชม รวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้จะเป็นการขยายโอกาสและตอบสนองการเรียนรู้ในอนาคต ยังเป็นการกระตุ้นให้บุคคลเกิดความอยากรู้อยากเห็น และเร้าให้อยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

การเปิดพื้นที่ให้ผู้ให้บริการได้ค้นคว้า และเรียนรู้ตามความสนใจด้านดนตรี บนระบบออนไลน์ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของอนาคตที่บุคคลสามารถเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล สอดคล้องกับที่ Sir Nicholas Serota (2009) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่อยู่นอกเหนือจากการศึกษาในระบบ บุคคลในทุกช่วงวัยสามารถมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่แห่งที่สาม นอกเหนือจากบ้านและโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้บุคคลเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง พิพิธภัณฑ์ดนตรี หรือแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ จะต้องมีสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เป็นสถานที่กระตุ้นให้เกิดการสำรวจและค้นหาความรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเลือกที่จะปฏิบัติสิ่งใด หรือไม่ ซึ่งจะแตกต่างจากโรงเรียน พิพิธภัณฑ์เปิดโอกาสให้ผู้ชมเลือกเส้นทางเดินชมด้วยตนเอง เลือกระยะเวลาของการเข้าไปมีส่วนร่วม หรือกระทั่งกลุ่มสังคมที่จะเข้าไปเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์อย่างอิสระ (Paris and Hapgood, 2002)

พิพิธภัณฑ์ดนตรี จะต้องให้ความสำคัญกับปัจจุบันเท่ากับอดีต การตีความ และการนำเสนอจะต้องไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของอดีต แต่จะต้องผนวกปัจจุบัน เชื่อมโยงความรู้ใหม่ๆ เข้าไปด้วย เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ ไม่ได้ถูกแบ่งแยก พิพิธภัณฑ์ไม่สามารถละทิ้งปัจจุบันได้ เพราะปัจจุบันในวันนี้ก็จะกลายเป็นอดีตในวันข้างหน้า พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเริ่มสะสม รวบรวมสิ่งที่เป็นปัจจุบันด้วย เครื่องดนตรี หรือแนวเพลงใดที่ร่วมสมัยในขณะนี้ จะต้องมีการเก็บรวบรวม หรือจัดแสดงเพื่อกระตุ้น และดึงความสนใจของคนรุ่นใหม่ ในยุคปัจจุบัน สอดคล้องสอดคล้องกับที่ อารีย์ อิศวนุภาพ (2532) กล่าวว่า การศึกษาเป็นหนึ่งในหน้าที่ที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์สื่อการศึกษา การสอน ไม่ใช่แค่ผู้รักษาการสืบทอดทางวัฒนธรรม แต่อยู่ในฐานะสถาบันที่เชื่อมต่อระหว่าง อดีต

และอนาคต ให้เข้ากับปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ดนตรียังคงทำหน้าที่เป็นสถานที่เก็บของเก่า พิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยนำเสนอเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ทำให้ขาดส่วนที่เชื่อมโยงกับชีวิตของเรา ที่เป็นยุคปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหากพิพิธภัณฑ์ไม่เริ่มเก็บ ไม่เริ่มอนุรักษ์ตอนนี้จะทำให้จุดเชื่อมต่อระหว่างอดีต และปัจจุบันหายไป (missing link) ตัวอย่างเช่นขณะนี้เครื่องดนตรีที่กำลังเป็นที่นิยมคือ ยูคูเล่เล่ (ukulele) พิพิธภัณฑ์ดนตรีก็จะต้องมีการนำยูคูเล่เล่มาจัดแสดงให้ร่วมสมัย หรืออาจนำเสนอด้านวิวัฒนาการของเครื่องดนตรีจากอดีต มาจนถึงปัจจุบัน ให้ผู้ชมได้เห็นดนตรีในยุคต่างๆที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้เขาได้ลองเล่น ลองผสมเสียงที่สร้างสรรค์ด้วยตนเอง

ในด้านการจัดแสดงนิทรรศการผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าจะต้องมีการกระตุ้นให้ผู้ชมได้คิด ตีความ และสร้างสรรค์ความเป็นดนตรี และมีโอกาสที่จะตีความกับสุนทรียภาพของดนตรี เป็นการผสมผสานกันของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ object – based, content – based และ activities – based เช่นเดียวกับที่ นิคม มูลิกะคามะ (2536) กล่าวว่า การจัดแสดงเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความสนใจให้แก่ผู้ชม ให้เกิดการเปรียบเทียบกับระหว่างสิ่งใกล้เคียง และสร้างความนึกคิดของคนทั้งกลุ่ม จะต้องทำให้สะดุดตาผู้ชม และผู้ที่ผ่านไปมา ก่อให้เกิดความสนใจอยากที่จะเข้ามาพิจารณาใกล้ๆ เป็นการเร้าความรู้สึกของผู้ชมให้เกิดความอยากเห็นต่อสิ่งที่จัดแสดง โดยไม่ใช่เฉพาะตัวอย่างชิ้นเดียวที่อยู่ตรงหน้า แต่ควรจะมากกว่านั้น ซึ่งการสร้างความรู้ทางการศึกษาเหล่านี้ สามารถนำไปใช้ได้ถึงปัญหาการรับรู้ของคนตามความรู้สึกในทางศิลปะ ความนึกคิด และอุดมคติ และEdson and Dean (1994) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องศึกษาวัตถุจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ที่ประกอบวัตถุให้ได้ เพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาขององค์ความรู้ซึ่งนับว่าเป็นความสำคัญลำดับแรกของการดำเนินการ ลำดับต่อไปคือต้องพิจารณาหาแนวความคิดทางการศึกษา ลำดับสุดท้ายคือการหากลยุทธ์ผสมผสานองค์ความรู้กับแนวคิดทางการศึกษา และเผยแพร่ออกมาให้รูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

การตีความเปรียบเสมือนการเล่าเรื่องใหม่ ให้ผู้ชมได้เรียนรู้ และซึมซับบรรยากาศต่างๆ โดยในด้านการตีความวัตถุในการจัดแสดงนิทรรศการนั้นจะเป็นหน้าที่ของภัณฑารักษ์ ซึ่งบางครั้งอาจต้องร่วมออกแบบกับ นักการศึกษา นักออกแบบกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการตีความในพิพิธภัณฑ์ดนตรีว่า เครื่องดนตรีชิ้นเดียวกันสามารถเล่าเรื่องราวได้อย่างหลากหลายแง่มุม ตัวอย่างเช่น เปียโนหนึ่งหลัง สามารถตีความเล่าเรื่องถึงลักษณะภายนอก วิธีการเล่น การกำเนิดเสียงจากเครื่องดนตรีชนิดนี้เป็นเรื่องหนึ่ง หรืออาจนำเสนอว่าเปียโนหลังนี้ได้รับใช้ และสร้างนักดนตรีมาแล้วกี่คน มีประวัติความเป็นมาอย่างไร เป็นอย่างไรที่สอง หรืออาจตีความไป

ถึงการเล่นเปียโนในวงประสานเสียงของเครื่องสาย หรือวงออร์เคสตราต่อไป ทั้งนี้ เรื่องราวที่จะดำเนินไปในนิทรรศการก็ต้องผ่านการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และจัดแสดงอย่างเหมาะสม ดังที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

นอกจากนี้การดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าว จะต้องมีการประสานงานกับโรงเรียน ทั้งครู และภัณฑารักษ์จะต้องทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาจุดเชื่อมต่อของเป้าหมายทางการศึกษา เพราะพิพิธภัณฑ์ควรมีบทบาทในฐานะศูนย์กลางของการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Anderson, 2009) พิพิธภัณฑ์ดนตรีจึงต้องทำงานร่วมกับโรงเรียน ในการร่วมร่าง และวางแผนกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการเข้าชมของโรงเรียน (School use) ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2.4 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ที่ได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม และ การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรีนั้นจะต้องมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อประเมินผลกิจกรรมสำหรับผู้ใช้บริการทุกกลุ่ม ซึ่งรวมไปถึงการประเมินในระยะยาว เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการด้วย ซึ่ง George E. Hein (1999) กล่าวว่า แนวทางการประเมินผล และวิธีการในการประเมินที่ประสบความสำเร็จในการประเมินโปรแกรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์นั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับภาพกว้าง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเชิงบูรณาการ การประเมินผลนั้นมีความสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ดังนั้นแผนในการประเมินผลพิพิธภัณฑ์ควรจะต้องอยู่ในระดับนโยบายในงานด้านการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ การประเมินอย่างเป็นทางการจะทำให้งานด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์มีความเข้มแข็ง เพราะจะนำไปสู่แนวคิดและมุมมองใหม่ๆในงานของพิพิธภัณฑ์

ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบ อาจเป็นการประเมินสถิติการเข้าชมซ้ำ การกลับมาใช้บริการของกลุ่มโรงเรียนที่ใช้บริการพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นหน่วยสนับสนุนการศึกษาในระบบการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้เป็นการกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ ความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล หากสามารถสร้างบรรยากาศเพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้สึกต้องการเรียนรู้ เพราะความรู้ ทักษะ และทัศนคติเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเติมเต็ม และตอบสนองของความกระหายใคร่รู้นั้น ผลการเรียนรู้ และการวัดการเรียนรู้ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์ และแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้ใช้บริการมีทั้งกลุ่มผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ตามอัธยาศัย เรียนรู้แบบนำตนเอง และกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการ และเรียนรู้อย่างเป็นทางการ (ตัวอย่างเช่น กลุ่มโรงเรียนและวิทยาลัย) ดังนั้นการวัดและประเมินผลจะต้องสามารถปรับใช้ได้ทั้งการเรียนรู้ทั้งในระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Hooper – Greenhill, 2007) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความคิดเห็นว่าการพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถประเมินผลได้จากกิจกรรมส่งท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ เช่นการร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะ สร้างสรรค์เสียงดนตรีร่วมกัน อย่างไรก็ตามการประเมินทางการศึกษาเช่นนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ชัดเจนนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาตามอัธยาศัย จึงเป็นสิ่งที่ภัณฑารักษ์ นักการศึกษา นักออกแบบการเรียนรู้ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องสร้างสรรค์กันต่อไป

2.5 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่ได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยมากที่สุด ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก และ ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติว่าแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีประโยชน์และควรมีการประสานงานกันอย่างจริงจัง การสร้างเครือข่ายในทุกๆหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดนตรี จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีมีความคล่องตัว มีการช่วยเหลือกันในด้านารแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ การจัดกิจกรรม และแบ่งปันความรู้ และเครื่องดนตรีที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี และคณะ

(2548) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานควรมีการประสานงานระหว่างพิพิธภัณฑสถานด้วยตนเอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐ และเอกชน มีเครือข่ายกับทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์งานของพิพิธภัณฑสถานให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถานทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถาน ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถาน ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑสถาน และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จะเป็นแนวทางและหลักการเพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน หรือแหล่งการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเป็นการสร้าง และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่า สำหรับประชาชนที่สนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป

1.2 พิพิธภัณฑสถาน และ แหล่งการเรียนรู้ด้านดนตรีควรปรับการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรม โดยนำเอาผลการวิจัยชิ้นนี้ไปปรับประยุกต์ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตของพิพิธภัณฑสถานให้มีความเหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลได้อย่างดี

1.3 บุคลากรที่ทำหน้าที่ ดำเนินงาน และบริหารงานของพิพิธภัณฑสถาน หรือแหล่งการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา และจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน หรือแหล่งการเรียนรู้ จึงจะต้องมีความสามารถรอบด้าน นอกจากจะมีความรู้ในเนื้อหาพิพิธภัณฑสถานแล้ว จะต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยา การศึกษา กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะเป็นความรู้เชิงบูรณาการ จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวข้องจะต้องสนับสนุน และส่งเสริม การศึกษาในด้านจำเป็นให้แก่บุคลากรเหล่านี้ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและดำเนินกิจการพิพิธภัณฑสถาน และแหล่งการเรียนรู้ให้ยั่งยืนต่อไป

1.4 จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี การพัฒนานิสิต และนักศึกษาในสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ ทั้งความรู้ด้านกระบวนการเรียนรู้ ความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะอื่นๆที่

เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นบุคลากรที่สำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในแหล่งการเรียนรู้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความต้องการในการใช้พิพิธภัณฑ์ดนตรี หรือแหล่งการเรียนรู้ด้านดนตรีของโรงเรียน เพื่อให้ตอบสนององการใช้แหล่งการเรียนรู้ของการศึกษาในระบบ ทั้งการใช้แหล่งเรียนรู้ของครู และนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาลงไปเชิงลึกเกี่ยวกับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ และความสำคัญของการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ดนตรี หรือแหล่งการเรียนรู้ด้านดนตรีอื่นๆ เช่นห้องสมุดดนตรี เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้บริการ

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะเป็นชุดต้นแบบ(kits) ในการจัดการศึกษา และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ เพื่อการประยุกต์ใช้ได้ทันทีสำหรับพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชพร หัสติน. **คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : กราฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์), 2550.
- กนกวรรณ รุกขชาติ. **แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- โกวิท วรพิพัฒน์. **การศึกษานอกโรงเรียน. สังคมศาสตร์ปริทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : 2516.
- จิรา จงกล. **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, 2532.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. **เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF. ในเทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย**. กรุงเทพมหานคร : 2535.
- ชนิดา พลศรี. **ความคาดหวังและความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อการจัดนิทรรศการใน พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ชำนาญ ภู่มาลี. **การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพื่อการศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. **กิจกรรมดนตรีสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. **สังคีตนิยม. ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. **ดนตรีศึกษา หลักการ และสาระสำคัญ**. สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549. (เอกสารอัดสำเนา)
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. **นิทรรศการและการจัดแสดง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2537.
- นฤมล ตันธสุเรศขุฑู. **แหล่งวิทยาการในชุมชน. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.
- นิคม มุสิกคามะ; กุลพันธาดา จันทร์โพธิ์ศรี; และมณีรัตน์ ท่วมเจริญ. **วิชาการพิพิธภัณฑ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2521.

- นิวัติ อรรถพลยุคคล. **การวิเคราะห์แหล่งความรู้หมู่บ้านดีเด่น จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2536.
- บัญญัติ สำรวัยรีน. **การพัฒนาเกณฑ์การประเมินโครงการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์แก่ข้าราชการตามมติคณะรัฐมนตรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. **พิพิธภัณฑวิทยา**. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา, 2530.
- ประไพพรรณ โกศัยสุนทร. **พิพิธภัณฑสถานกับการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, 2540.
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. **เอกสารคำสอนหลักการจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม**. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.
- พิมพ์รินทร์ ลิ้มปิชาติ. **แนวโน้มสมรรถภาพของนักเทคโนโลยีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2558**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- พยุงค์ดี ประจุศิลป์. **การออกแบบสำหรับนิทรรศการ** กรุงเทพมหานคร : ส.ศิริการพิมพ์, 2531.
- พวงรัตน์ วิทย์ตมาภรณ์. **การศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประกาศศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.
- มนัญญา นวลศรี. **แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- รัตนา พุ่มไพศาล. **หลักการจัดและบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. **การจัดนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กัลปาวุธ, 2526.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. **ศิลปะการจัดนิทรรศการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- วิว วงศ์ดารมย์. **การนำเสนอรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. **สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, 2547.
- ศิลป์ากร กรม. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. **พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในประเทศไทย**.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กู๊ป, 2532.
- ศิลป์ากร กรม. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. **ผลสรุปการประชุมสัมมนา พิพิธภัณฑสถานกับ
บทบาททางสังคมและการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : กองพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ, 2536.
- ศิลป์ากร กรม. **พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการพิพิธภัณฑสถานไทย**.
กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2536.
- ศิลป์ากร มหาวิทยาลัย. **เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในประเทศไทย**.
กรุงเทพมหานคร, 2540.
- ศิรินทรา ปัทมคม. **ความคิดเห็นของผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ภัณฑารักษ์ ผู้บริหาร
โรงเรียนและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้
สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2544.
- ศรีจักร วัลลิโกดม. **พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น. รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร :
2539.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). **พิพิธภัณฑสถานไทยในศตวรรษใหม่**. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2545.
- สมลักษณ์ เจริญพจน์. **คู่มือพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : กราฟิคฟอรัม (ไทยแลนด์),
2550.
- สนอง โฉมดีพิเศษ.และสุนทร สุนันท์ชัย. **การศึกษาตลอดชีวิต**. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.2548
- สิรินยา จรุงเทียบ. **การนำเสนอระบบจัดการพิพิธภัณฑสถานของดีเมืองกาฬสินธุ์เพื่อการศึกษา
ของชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชาโสต
ทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- สิริยุพา ศกุนตเสฐียร. การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สุขวิทย์ ปู่ทอง. การนำเสนอการสอนอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้เรียนอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุธาสิณี วัชรบูล. รายงานการวิจัยเรื่อง **พิพิธภัณฑสถาน : ขุมทรัพย์การเรียนรู้ กรณีศึกษา ประเทศอังกฤษ**. กรุงเทพมหานคร : เจริญผล, 2544.
- สุนทร สุนันท์ชัย. หลักปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต. ในเอกสารคำสอนชุดรายวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1. หน้า 1-14. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- สุมาลี สังข์ศรี. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- สุมาลี สังข์ศรี. การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545.
- สุมาลี สังข์ศรี และคณะ. รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : **พิพิธภัณฑสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์. 2548.
- สุรจิตร ทีบัว. การศึกษาสภาพการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2538.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรรคาพิมพ์, 2529.
- สุวรรณา เชื้อรัตนพงศ์. การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : 2528.
- สุนทร สุนันท์ชัย. หลักปรัชญาของการศึกษาตลอดชีวิต. ในเอกสารคำสอนชุดรายวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1. หน้า 1-14. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิก, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.
กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิก, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : พริก
หวานกราฟฟิก, 2545.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. เอกสารสาระหลักและ
แนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.: คัมภีร์ กศน. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตติ้ง, 2551.

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การจัดการศึกษาดลอดชีวิต.[ออนไลน์]
แหล่งที่มา: <http://hrd.obec.go.th>. [2553, กันยายน 14].

อมรา ปฐภิญโญบุรณ. แหล่งการเรียนรู้ เอกสารประกอบการอบรมปฏิบัติการ เรื่องการ
รักษาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร, 2553. (เอกสารอัดสำเนา)

อภิรดี กันเดซ. แนวโน้มการพัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชนในสังคมฐานความรู้ใน พ.ศ.
2560. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

อังคณา วสุรวงศ์. ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนของพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
ภาควิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อัญชวี เจียรนัยกูร. ผลของการใช้ผลย้อนกลับที่แตกต่างกันที่มีผลต่อฉันทามติด้านการ
อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ในอนาคตของผู้เชี่ยวชาญในเทคนิค
เดลฟาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. ภาควิชาสัตตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

อภิญา บัวสรวง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในหลักสูตรฝึกอบรมเชิง
ปฏิบัติการ เรื่องการจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรมในหอวัฒนธรรมท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,
2539.

อาชญญา รัตนอุบล และคณะ. รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอด
ชีวิต : ห้องสมุดประชาชน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
2548.

อานันท์ นาคคง. อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์. 19
กันยายน 2553.

อารีย์ อัครวณูภาพ. **การนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

อุดม เขยแก้ว. **ความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

อุ้นตา นพคุณ. **การศึกษาผู้ใหญ่เชิงปรัชญา.** กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2527.

ภาษาต่างประเทศ

Ambrose, T and Paine, C. **Museum. Education Service : Within/outside The Museum.** Museum Basic. USA & Canada University of New Mexico's Art Education Gallery, 1993.

Bellamy, Kate and Oppenheim. **Learning to Live Museums, Young People and Education.** Institute for Public Policy Research: London, 2009.

Best, John W. **Research in Education.** Engle Word Cliffs, N.J. : Prentice – Hall, 1970.
Coombs, Philip H. **Non – Formal Education for Rural Development Journal of Northeast Asian Studies,** 1973.

Black, Graham. **The Engaging Museum : Developing Museums for Visitor Involvement.** New York : Routledge, 2005.

Brown, James W. and others. **Administering educational media : Instructional technology and library service.** New York : McGraw-Hill, 1972.

Chosky, Lois et al. **Teaching music in twenty – first century.** New Jersey : Prentice – hall, 2001.

Edson, Garry and David, Dean (Ed) . **The Handbook for Museum.** London : Routledge, 1994.

Good, Carter V. **Dictionary of Education.** New York : Mc Graw-Hill Book, 1945.

Hooper – Greenhill, E. **Museums and Education Purpose, Pedagogy, Performance.** Great Britain. TJ international, 2007.

Hooper – Greenhill, E. **The Education Role of Museum.** Great Britian : TJ Press, 1994.

ICOM. **Running a Museum : a Practical Handbook.** France : ICOM – International Council Museums, 2004.

- Kline, David and Thomas B. Keehn. **Non – School Population Education**. Chicago, 1970.
- McCall, Steen W. **Non – Formal Education : A Definition** USAID. Washington, D.C.,1971.
- Paulston, Rolland G. **Planing Non – Formal Education Alternatives**, 1971.
- Tortello, Hope Jensen, **Children get youe culture Jamaica children and their museum experiences Informal education and the development of Individualism**. Ph.D's thesis, Development of Education, Sociology of, Columbia University, 2002.
- Scott G. Paris and Susanna E. Hapgood. **Children Learning with Objects in Formal Learning Environments. Perspectives on Object-Centered Learning in Museums**, 2002.
- Simon, Nina. **The Participatory Museum**. Santa Cruz : Museum 20, 2010.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร. ยิง กীরติบุรณะ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาตลอดชีวิต
4. คุณคณิต สายสังวรรณ
ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ศิลปินอิสระ และครูสอนดนตรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

1. ดร.สมลักษณ์ เจริญพจน์
ที่ปรึกษาสมาคมพิพิธภัณฑ์ไทย
2. อาจารย์กฤษดี บุรณวิทย์วุฒิ
รองคณบดี ฝ่ายพัฒนาสิ่งปลูกสร้าง วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. คุณธีรพร ยินเจริญ
สำนักงานผู้อำนวยการ ส่วนงานสื่อสารองค์กร สำนักอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)
4. คุณอลงกรณ์ จุฑาเกตุ
นักวิจัย ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
5. คุณนศร รัตนสาคร
ดุริยางคศิลป์ 4 กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร
6. คุณปิยะนุช ศกุตนาค
เลขาธิการมูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑ์ไทย
7. อาจารย์อานันท์ นาคคง
อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
8. อาจารย์ปริญกร ปุสฺวิโร
อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรม คอมพิวเตอร์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการ Interactive computing in museums and exhibition
Learning designer in museums
9. คุณพศุภพัล ประชุมผล
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์เครื่องเล่นกระบอกเสียง และหีบเสียงไทย
พิพิธภัณฑ์ธงสยาม
10. คุณเนาวรัตน์ ปัญญางาม
บรรณารักษ์ชำนาญการ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
ห้องสมุดดนตรีหุ่ลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ
11. คุณณิศวรรณ อัจจมาลย์วรา
ครูสอนดนตรีสำหรับเด็กเล็ก โรงเรียนดนตรีสยามกลการ

12. คุณปวีณา อุษัยเฉลิม
นักแต่งเพลง
13. คุณอนุชา พัฒนรัตน์โมฬี
ศิลปินอิสระ และครูสอนดนตรี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในงานวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54-1777 วันที่ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัย
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑสถาน” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54- 1778

วันที่ มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาภาษาไทย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

อรุณศรี

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54-1779

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.บิ่ง กิริติบุรณะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัย
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6(2771)/54-1'780

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณ คณิต สายสังวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐรา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์คนตรี” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนบุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 1782

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักอุทยานการเรียนรู้

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาภาษาไทย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้บริการใน ส่วนห้องสมุดดนตรีของอุทยานการเรียนรู้ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 1783

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

มีนาคม 2554

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการในหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีพุทธระหม่อมสิรินธร ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 3047

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สมลักษณ์ เจริญพจน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศษ 0512.6 (2771)/54- 3048

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน คุณอลงกรณ์ จุฑาเกตุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54-3049

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน คุณปิยะนุช สกุดนาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์คนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนบุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54-3050

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์อานันท์ นาคคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 3051

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน คุณฉวีวรรณ อัจฉมาลัยวรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนกุล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 3052

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์พฤหัสบดี ประชุมผล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ สธ 0512.6 (2771)/54-3053

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์ปรีภกร ปุสวิโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตน์อุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54- 3054

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์กฤษฎี บูรณวิทย์วุฒิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54-3055

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน คุณนคร รัตนสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐร นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/54-3056

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กรกฎาคม 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน คุณปฎิเวศ อุทัยเฉลิม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ฝ่ายวิชาการ หลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 หน่วยงาน/องค์กร.....ตำแหน่ง.....
 ประสบการณ์ในการทำงาน.....
 การศึกษา.....
 หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ.....
 สัมภาษณ์เมื่อ.....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรี

ด้านวัตถุประสงค์

1. พิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม/แรกเริ่ม หรือไม่อย่างไร

.....

2. พิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน มีการวางวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้อย่างไร

.....

3. วัตถุประสงค์ และการปฏิบัติงานจริงของพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร

.....

4. ท่านคิดว่าควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรี หรือไม่ ถ้าใช่ควรให้เป็นลำดับที่เท่าไร

.....

5. ท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุง/เพิ่มเติม **วัตถุประสงค์**ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

ด้านการบริหารจัดการ

1. ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีโครงสร้างในการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

2. พิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีหลักคิด และแนวทางการบริหารจัดการ อย่างไร (เช่น
ด้านการวางแผนงาน ด้านงบประมาณ)

.....

.....

.....

3. พิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีหลักคิด และกลยุทธ์ การบริหารจัดการด้านบุคลากร
อย่างไร (มีบทบาท และหน้าที่อะไรบ้าง)

.....

.....

.....

4. ส่วนการบริหารจัดการด้านการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน มี
ขอบข่ายอย่างไร และมีหน้าที่ครอบคลุมงาน และบริการส่วนใดบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่า**บุคลากร**ที่ปฏิบัติหน้าที่ และให้บริการในพิพิธภัณฑ์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน
จำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และมีความสามารถในการถ่ายทอด
ความรู้ หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

6. ท่านเห็นว่าการบริหารจัดการต่างๆในพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ความสำเร็จที่ปรากฏมีอะไรบ้าง และจุดที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนมีอะไรบ้าง ควรเปลี่ยนไปในลักษณะใด อย่างไร เพราะอะไร

.....
.....
.....

ด้านกิจกรรม

1. ปัจจุบันพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีการจัดกิจกรรมใดบ้างในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต มีรูปแบบ และแนวทางอย่างไร (เช่น นิทรรศการ, โปรแกรมการศึกษา, การนำชม, สื่อ และ วัสดุทัศนูปกรณ์, การจัดพื้นที่ทางการศึกษา, การสนับสนุนการเยี่ยมชมของโรงเรียน, การจัดหลักสูตร สอนดนตรี หรือเนื้อหาเกี่ยวข้อง การจัดสัมมนากลุ่มย่อย, การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่, แหล่งทรัพยากร อื่นๆ)

.....
.....
.....
.....
.....

2. ในการจัดกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรี ของท่านมีการวางแผน หรือการเตรียมการอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. พิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีการออกแบบการจัดกิจกรรมทางการศึกษาอย่างไร (เช่น เน้นการลงมือปฏิบัติ จัดบรรยายภาคให้ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น)

.....
.....
.....
.....

4. เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้บริการ มีทั้งกลุ่มเด็ก และผู้ใหญ่ พิพิธภัณฑน์ตริ/ห้องสมุดตริของท่านมีการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับความแตกต่างเหล่านี้อย่างไร หรือมีการจัดกิจกรรมเฉพาะสำหรับกลุ่มเด็ก หรือผู้ใหญ่ หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

5. การจัดกิจกรรมการศึกษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในชั้นการวางแผน มากน้อยเพียงใด (มีการสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการก่อนหรือไม่ ก่อนการจัดกิจกรรม)

.....
.....
.....
.....
.....

6. กิจกรรมที่ออกแบบขึ้นเน้นกระบวนการการเรียนรู้มีส่วนร่วมบ้าง หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

7. นิทรรศการ สื่อต่างๆที่ออกแบบเพื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑน์ตริ/ห้องสมุดตริ ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด และที่มีอยู่ใช้ได้ผลดีเพียงใด

.....
.....
.....

8. พิพิธภัณฑน์ตริ/ห้องสมุดตริของท่าน ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑน์ตริ/ห้องสมุดตริของท่าน หรือไม่ อย่างไร (เช่น เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมที่จุดประกายความคิดให้ผู้เข้าชม เป็นต้น)

.....
.....
.....

9. ปัญหาที่ท่านพบในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาต่างๆของพิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน มีอะไรบ้าง (เช่น กิจกรรมที่จัดยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร การออกแบบกิจกรรมมีความซับซ้อน เนื่องจาก ผู้รับบริการมีหลากหลาย มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย) ท่านวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข อย่างไร

.....
.....
.....

10. ท่านมีความคิดเห็นว่าการศึกษากิจกรรมการศึกษาต่างๆของพิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านควรมีการปรับปรุง และพัฒนาเพิ่มเติมในส่วนใด อย่างไร

.....
.....
.....

11. กลุ่มผู้ใช้บริการของท่าน โดยส่วนใหญ่แล้วเข้ามาใช้บริการด้านใดบ้าง ท่านคิดว่าพิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการได้ครบทุกด้านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

12. พิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านได้มีการตอบสนองการใช้บริการของโรงเรียนด้วยหรือไม่ ในลักษณะใด เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

ด้านการประเมินผล

1. ปัจจุบันพิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน มีหลักคิด และแนวทางการปฏิบัติในการประเมินผลอย่างไร (การประเมินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และประเมินการดำเนินงานของพิพิธภัณฑน์ดนตรี/ห้องสมุดดนตรี)

.....
.....
.....

2. พิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าใช้บริการอย่างไร มีการวัด/ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมในประเด็นใด เพราะเหตุใด ด้วยวิธีการใด

.....
.....
.....

3. พิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมประเมินการเรียนรู้ของตนเองหรือไม่ ถ้ามีผลการประเมินเป็นอย่างไร มีความสำเร็จในเรื่องใดบ้าง เพราะเหตุปัจจัยใด จะเพิ่มความสำเร็จได้อย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง มาจากสาเหตุใด มีแนวทางในการแก้ไข อย่างไร

.....
.....
.....

4. พิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านประเมินการจัดการจัดการศึกษาอย่างไร ผู้ใช้บริการมีส่วนประเมินผลการจัดการศึกษาของท่าน หรือไม่

.....
.....
.....

5. พิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่านมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเพื่อประเมินผลการทำงานอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ด้านการทำงานร่วมกับเครือข่าย

1. ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีของท่าน มีการทำงานร่วมกับเครือข่าย (พิพิธภัณฑสถานตรี/ห้องสมุดดนตรีอื่นๆ) เพื่อสนับสนุนการทำงานในด้านต่างๆร่วมกันหรือไม่ อย่างไร (เช่น การร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้ด้านดนตรีให้แก่ประชาชน)

.....
.....
.....

2. หากพิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดคนตรีของท่านมี**เครือข่าย**ในการทำงานในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
ร่วมกัน การทำงานดังกล่าวเป็นไปในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

3. พิพิธภัณฑน์ตรี/ห้องสมุดคนตรีของท่านมีการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน หรือพิพิธภัณฑน์ตรี/
ห้องสมุดคนตรีอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. การทำงานร่วมกับ**เครือข่าย**ดังกล่าวมีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านมีความเห็นว่าการสร้าง และการทำงานร่วมกับ**เครือข่าย** ที่ผ่านมามีความเหมาะสม หรือไม่ และ
ควรเป็นไปในแนวทางใด

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมื่อคะ

นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร ผู้วิจัย

**แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี**

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 หน่วยงาน/องค์กร.....ตำแหน่ง.....
 ประสบการณ์ในการทำงาน.....
 การศึกษา.....
 หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ.....
 สัมภาษณ์เมื่อ.....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

1. กิจกรรม และการจัดการศึกษาโดยพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยขณะนี้เป็นอย่างไ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของพิพิธภัณฑ์ดนตรี และแหล่งการเรียนรู้อื่นๆเกี่ยวกับดนตรี เช่นห้องสมุดดนตรี เป็นต้น

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับภารกิจด้านการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ดนตรีขณะนี้ และความเป็นไปได้ในอนาคต

.....

ด้านวัตถุประสงค์

1. ท่านมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ดนตรีคืออะไร

.....

2. **วัตถุประสงค์**ของการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรมุ่งไปในทิศทางใด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เข้าชม

.....
.....
.....

ด้านการบริหารจัดการ

1. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีลักษณะเป็นอย่างไร แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่นหรือไม่

.....
.....
.....

2. การบริหารจัดการด้านการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรแสดงบทบาท หน้าที่อะไรบ้าง

.....
.....
.....

3. บุคลากรที่จะทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อในการบริหารงาน และให้บริการการศึกษา จัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรมีคุณสมบัติอย่างไร (เช่น มีความรู้ด้านดนตรี มีความรู้ด้านการศึกษา มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้ได้)

.....
.....
.....

ด้านกิจกรรม

1. ในความคิดเห็นของท่าน องค์ประกอบในการจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

2. ในความคิดเห็นของท่าน องค์ประกอบในการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานตรี ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นโดยพิพิธภัณฑสถานตรี (ทั้งภายใน และภายนอกพิพิธภัณฑสถานตรี) ควรประกอบกิจกรรมด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4. การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่ รวมถึงผู้สูงอายุ ในพิพิธภัณฑสถานตรีควรเป็นอย่างไร ในเมื่อกลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในพิพิธภัณฑสถานตรีนั้น ควรเกิดขึ้นในลักษณะใด และกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ควรจะจัดอย่างไร ให้เหมาะสม

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีความคิดเห็นว่าการตีความ (Interpretation) เพื่อส่งเสริมให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานตรีควรมีลักษณะ หรือรูปแบบอย่างไร

.....

.....

.....

.....

7. ในการจัดกิจกรรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร สื่อที่ใช้ควรเป็นอย่างไร เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

.....

.....

.....

8. ท่านมีความเห็นว่า พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีการจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตัวเอง

.....

.....

.....

9. พิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรมีการส่งเสริม และพัฒนา Self esteem (การเห็นคุณค่าในตนเอง) ของผู้ชมได้ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่าการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีนี้ จะสามารถเกิดขึ้นได้ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

11. ท่านคิดว่าทำอะไรพิพิธภัณฑ์ดนตรี จึงจะสามารถทำหน้าที่จัดการศึกษา มีแนวทางเชิงบูรณาการ กล่าวคือ ตอบสนองความต้องการจากทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างเท่าเทียม

.....

.....

.....

12. หากกล่าวในฐานะผู้ใช้บริการ ท่านมีความคาดหวังอย่างไรกับพิพิธภัณฑ์ดนตรีในความคิดของท่าน

.....

.....

.....

ด้านการประเมินผล

1. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมซึ่งมีหลากหลายในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ควรเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. ทำอย่างไร การดำเนินงาน การจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจึงจะดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องและ
เกิดความยั่งยืน ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง และส่งผล

.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีความเห็นว่าการประเมินผลการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีลักษณะอย่างไร ใช้วิธีการ
อะไร

.....
.....
.....

4. การประเมินผลการทำงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีเอง ท่านคิดว่าควรใช้อะไรเป็นตัวชี้วัด ของความสำเร็จ
ในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ดนตรี

.....
.....
.....
.....

ด้านการทำงานร่วมกับเครือข่าย

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างพิพิธภัณฑ์ดนตรี กับหน่วยงาน
อื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าการร่วมมือกันภายในเครือข่ายจะเป็นไปได้ในลักษณะใด

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีความเห็นว่าควรมีหน่วยงานใดที่สามารถเข้ามาร่วมมือ ในการสร้างเครือข่าย

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือค่ะ

นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร ผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
(รอบที่ 2)

เรื่อง

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน
พิพิธภัณฑ์ดนตรี

(Proposed Guidelines of Lifelong Education in Music Museum)

ผู้ทำวิจัย นางสาวจิรัฏฐา จารุพิสิฐธร

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล

แบบสอบถามรอบที่ 2
แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

คำชี้แจง

1. การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้ เทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniques) จำนวน 3 รอบ แบบสอบถามชุดนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนแสดงค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยสร้างขึ้นจากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรูปของระดับความเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

2. ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรีในแต่ละด้าน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อ ซึ่งการตอบในแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับมาก
3	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับน้อย
1	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด

3. ความคิดเห็นของท่านมีความสำคัญยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอความกรุณาส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัยเพื่อผู้วิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่าน

จิรัฐา จารุพิสิษฐ

นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ตำแหน่ง

หน่วยงาน/องค์กร.....

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน					
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการ เรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี					
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้า ด้านดนตรีในประเทศไทย					
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรี ในวงกว้าง					
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่อง ดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี ชนิดต่างๆ					
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุก คนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี					
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความ แตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น					
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรม ไทย และภาษาไทย					

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และ พัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่ง เจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ พิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)					
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะ เปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา					
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิง รุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้าง ความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา					
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมีความรู้ลึก ทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ ทางการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้าง เครือข่ายในวงการดนตรี					
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้ เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน					
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นัก ออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน					
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมี บุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัด แสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้					
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการ ดำเนินงาน					
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อ การดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับ นิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต					
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยง ความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน					
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ					
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน					
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์					
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี					
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ					
8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสม กับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง					
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนอง การเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย					
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้ง คำถาม ติความ และเรียนรู้					
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง					
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้ เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการ พิเศษ					
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตาม อธิยาศัย					

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วม ในกิจกรรม					
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับ นิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้ง การจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดง ด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน					
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่					
ด้านการประเมินผลพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจก บุคคล					
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความ เพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับ ผู้ชมทุกกลุ่ม					
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้า ชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้ วิธีการสังเกต					
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินใน ระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่าง ต่อเนื่อง					
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรี สามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม					
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้ และ ความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชม พิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)					

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี					
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่ม ศิลปินวัฒนธรรมการแสดง					
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัด แสดง					
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้ง ประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก					
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือน

จิรัชญา จารุพิสิษฐ

ผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3)

เรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ เป็นแบบสอบถามรอบสุดท้าย เรื่องการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อความว่าสมควรใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ผู้วิจัยได้แสดงความสอดคล้องในแต่ละข้อความจากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญ โดยระบุค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ที่วิเคราะห์ได้ และระบุอันดับคะแนนการตอบของท่านในรอบที่ 2 ไว้ด้วย โดยใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

สัญลักษณ์ ▲ หมายถึง ค่ามัธยฐานของน้ำหนักคะแนนจากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

สัญลักษณ์ □ หมายถึง ขอบเขตของพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของกลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญ

สัญลักษณ์ ● หมายถึง คำตอบของท่านในรอบที่ 2

จุดมุ่งหมายของการตอบแบบสอบถามในรอบสุดท้ายนี้ เพื่อให้ท่านได้ทราบคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 12 ท่าน และทบทวนคำตอบของตนเองในรอบที่ 2 ท่านอาจจะเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ หรือยังคงยืนยันคำตอบเดิมก็ได้ และหากข้อใดมีการเปลี่ยนแปลงคำตอบ ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ลงในช่องอันดับคะแนนที่เลือกใหม่ และหากยังคงยืนยันคำตอบเดิม ขอความกรุณาท่านให้เหตุผล ในที่ว่างด้านขวามือเพื่อยืนยันคำตอบเดิม หรือคำตอบใหม่ เฉพาะข้อที่อยู่นอกขอบเขตของพิสัยควอไทล์ โดยใช้เกณฑ์ตามอันดับคะแนนเดิม 5 คะแนน สำหรับข้อความที่เห็นด้วยมากที่สุด ลดลงตามลำดับจนถึง 1 คะแนน สำหรับข้อความที่เห็นว่าเป็นไปได้น้อยที่สุด หรือเป็นไปได้

ตัวอย่าง

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น					หมายเหตุ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี						
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน	✓	▲	●			

จากตัวอย่างแสดงว่า ในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 ท่านเห็นด้วยกับข้อที่ 1 ในระดับปานกลาง แต่ในการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ ท่านเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นเห็นด้วยมากที่สุดซึ่งอยู่ในขอบเขตพิสัยควอไทล์ ในที่นี้ค่าพิสัยควอไทล์เท่ากับ 5.00 ถึง 4.00 และค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่สละเวลาในการทำแบบสอบถามในรอบสุดท้ายนี้
นางสาวจิรัฐา จารุพิสิฐธร (ผู้วิจัย)

ผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ตำแหน่ง

หน่วยงาน/องค์กร.....

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และ หลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับ ท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน	▲				
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้ มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี	▲				
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้าด้าน ดนตรีในประเทศไทย	▲				
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีใน วงกว้าง	▲				
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่อง ดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิด ต่างๆ			▲		
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่ สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี	▲				
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และ ค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และ ยอมรับความต่างต่างนั้น	▲				
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย		▲			

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีความชัดเจน และพัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)	▲				
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา	▲				
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา	▲				
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมีความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี		▲			
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน	▲				
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบและผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการเรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการทำงานร่วมกัน	▲				
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ่งทั้งในด้านดนตรี ด้านการจัดแสดง และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	▲				
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายในการดำเนินงาน	▲				
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	▲				

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับ นิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรมออนไลน์ เพื่อตอบสนอง ความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต	▲				
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยงความรู้ ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน	▲				
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่า ทั้งใน ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ	▲				
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน		▲			
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนักประพันธ์	▲				
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี	▲				
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้สนใจ		▲			
8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้เหมาะสมกับ เนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง	▲				
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องตอบสนองการ เรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย	▲				
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้งคำถาม ตีความ และเรียนรู้	▲				
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และ สร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง	▲				
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรมเอนกประสงค์ใช้เป็น พื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ	▲				
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตามอัธยาศัย	▲				
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมใน กิจกรรม	▲				
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวข้องกับ นิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	▲				

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสานทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การจัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน	▲				
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอกสถานที่	▲				
ด้านการประเมินผลพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล	▲				
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี	▲				
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม	▲				
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต	▲				
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง	▲				
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม	▲				
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้ และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)	▲				
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี	▲				
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง	▲				
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการจัดแสดง	▲				

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้งประเทศ เพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก	▲				
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อ ต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี	▲				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือนี้อ

จิรัชญา จารุพิสิษฐ

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ง

ตารางแสดงจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับความเหมาะสมที่จะเป็นแนว
ทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ตารางที่ 4.11 จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับคะแนนความเหมาะสมที่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี แต่ละข้อจากแบบสอบถามรอบที่ 2 (จำนวน 12 ท่าน)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน(คน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรีและหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน	11	1	-	-	-
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี	7	4	1	-	-
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้า ด้านดนตรีในประเทศไทย	8	3	1	-	-
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรีในวงกว้าง	9	3	-	-	-
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ	2	7	2	1	-
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี	11	1	-	-	-
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น	7	3	1	1	-
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย	4	5	2	1	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องการมีความชัดเจน และ พัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่ง เจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ พิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)	10	2	-	-	-
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะ เปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ ตลอดเวลา	10	2	-	-	-
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาด เชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา	9	3	-	-	-
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมี ความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และ ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี	5	4	1	1	1
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมี ความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน	9	3	-	-	-
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการ ทำงานร่วมกัน	9	1	2	-	-
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้อง มีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านดนตรี ด้านการ จัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	8	2	2	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายใน การดำเนินงาน	7	5	-	-	-
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณ เพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	10	2	-	-	-
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการ ถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้อง กับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรม ออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ใน อนาคต	11	1	-	-	-
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยง ความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน	9	3	-	-	-
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และ นานาชาติ	10	2	-	-	-
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน	6	4	2	-	-
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนัก ประพันธ์	10	2	-	-	-
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี	7	4	1	-	-
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ	3	5	4	-	-
8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้ เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง	9	3	-	-	-
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้อง ตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย	8	2	2	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้ง คำถาม ตีความ และเรียนรู้	10	2	-	-	-
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง	9	2	1	-	-
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ	9	3	-	-	-
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตาม อัธยาศัย	11	1	-	-	-
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วน ร่วมในกิจกรรม	9	2	1	-	-
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวโยง กับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	10	2	-	-	-
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสาน ทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การ จัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการ หมุนเวียน	11	1	-	-	-
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอก สถานที่	8	2	2	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการประเมินผลพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล	6	4	2	-	-
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี	10	1	1	-	-
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม	8	3	1	-	-
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต	8	3	1	-	-
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง	6	5	1	-	-
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม	6	4	2	-	-
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)	4	5	2	1	-
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี	6	2	4	-	-
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง	10	2	-	-	-

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการ จัดแสดง	11	1	-	-	-
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้ง ประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก	8	4	-	-	-
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี	10	1	1	-	-

ตารางที่ 4.12 จำนวนผู้เชี่ยวชาญในการให้ระดับคะแนนความเหมาะสมที่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี แต่ละข้อจากแบบสอบถามรอบที่ 3 (จำนวน 12 ท่าน)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรีและหลักฐานทางดนตรี ทั้งของไทย และต่างประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน	11	1	-	-	-
2. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีบทบาทในฐานะสถาบันการเรียนรู้มากกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการสร้าง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี	8	3	1	-	-
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ค้นคว้า ด้านดนตรีในประเทศไทย	8	3	1	-	-
4. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรส่งเสริมการศึกษา และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านดนตรี ในวงกว้าง	9	3	-	-	-
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งบริการซ่อมแซมเครื่องดนตรี และให้ความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องดนตรี ชนิดต่างๆ	1	1	7	2	1
6. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นห้องเรียนตลอดชีวิตของทุกคนที่สนใจไม่เฉพาะคนดนตรี	12	-	-	-	-
7. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นแหล่งเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีงาม สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจความแตกต่าง และยอมรับความต่างต่างนั้น	8	2	1	1	-
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องเป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และภาษาไทย	4	5	2	1	-

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องการมีความชัดเจน และ พัฒนาคนไปพร้อมๆกันด้วย กล่าวคือ มีการส่ง เจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ พิพิธภัณฑ์ดนตรี (ด้านการจัดแสดง และการดูแล อนุรักษ์เครื่องดนตรี)	11	1	-	-	-
2. บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องพร้อมที่จะ เปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ ตลอดเวลา	11	1	-	-	-
3. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการวางแผนการตลาด เชิงรุก กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้เข้าชมอยู่ตลอดเวลา	9	3	-	-	-
4. ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจไม่ต้องมี ความรู้ลึกทางด้านดนตรี แต่จะต้องมีความรู้ และ ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และการสร้างเครือข่ายในวงการดนตรี	4	5	2	1	-
5. ภัณฑารักษ์ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ควรมี ความรู้เรื่องดนตรี ทั้งอดีต และปัจจุบัน	10	2	-	-	-
6. พิพิธภัณฑ์ควรมีผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขา อาทิ นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ นักซ่อมเครื่องดนตรี นักออกแบบ และผลิตสื่อ นักออกแบบกระบวนการ เรียนรู้ นักประชาสัมพันธ์ นักสังคมวิทยา ในการ ทำงานร่วมกัน	9	2	1	-	-
7. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พิพิธภัณฑ์จะต้อง มีบุคลากรที่มีความรู้ลึกซึ้งทั้งในด้านดนตรี ด้านการ จัดแสดงและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	8	2	2	-	-

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
8. พิพิธภัณฑ์ดนตรีควรมีคณะกรรมการบริหาร และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะกำกับดูแล และมอบนโยบายใน การดำเนินงาน	6	6	-	-	-
9. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดหางบประมาณ เพื่อการดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	10	2	-	-	-
ด้านการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. กิจกรรมที่จัดขึ้นควรประกอบด้วย นิทรรศการ ถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้อง กับนิทรรศการ นิทรรศการพิเศษ (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ กิจกรรม ออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ใน อนาคต	11	1	-	-	-
2. กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องมีการเชื่อมโยง ความรู้ดนตรีจากอดีต มาถึงปัจจุบัน	9	3	-	-	-
3. มีการจัดแสดงนิทรรศการเครื่องดนตรีที่ ทรงคุณค่า ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และ นานาชาติ	9	3	-	-	-
4. มีการจัดแสดงเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต พิธีกรรม นาฏกรรม และการละเล่นพื้นบ้าน	6	6	-	-	-
5. มีการจัดแสดงประวัติของนักดนตรี และนัก ประพันธ์	11	1	-	-	-
6. มีกิจกรรมการแสดงดนตรี และการประกวดดนตรี	7	5	-	-	-
7. มีการจัดอบรม และสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ	4	5	3	-	-
8. ควรมีกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาให้ เหมาะสมกับเนื้อหา และ ดนตรีที่จัดแสดง	9	3	-	-	-
9. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้อง ตอบสนองการเรียนรู้ที่หลากหลายของคนทุกวัย	8	2	2	-	-

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
10. กิจกรรมที่จัดจะต้องให้อิสระแก่ผู้ชม ในการตั้ง คำถาม ตีความ และเรียนรู้	11	1	-	-	-
11. เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เรียนรู้จากการทดลองเล่น และสร้างสรรค์เสียงดนตรีขึ้นเอง	8	2	2	-	-
12. มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกิจกรรม เอนกประสงค์ใช้เป็นพื้นที่ทางการศึกษา แสดงดนตรี หรือจัดนิทรรศการพิเศษ	9	3	-	-	-
13. มีพื้นที่สำหรับผู้ชมในการสืบค้น ค้นคว้า ตาม อัธยาศัย	11	1	-	-	-
14. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วน ร่วมในกิจกรรม	9	2	1	-	-
15. มีการแสดงดนตรีสดในธีม (theme) ที่เกี่ยวโยง กับนิทรรศการที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดนตรี	9	3	-	-	-
16. การจัดพิพิธภัณฑ์ดนตรีควรเป็นการผสมผสาน ทั้งการจัดแสดงด้านวัตถุ การจัดแสดงเนื้อหา การ จัดแสดงด้านกิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการ หมุนเวียน	12	-	-	-	-
17. พิพิธภัณฑ์ดนตรีมีกิจกรรมทั้งใน และนอก สถานที่	8	3	1	-	-

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
ด้านการประเมินผลพิพิธภัณฑ์ดนตรี					
1. มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้ชมตามปัจเจกบุคคล	9	2	1	-	-
2. การประเมินผลจะต้องไม่ทำลายสุนทรีย์ และความเพลิดเพลินในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี	11	1	-	-	-
3. กิจกรรมในการประเมินผลมีหลายรูปแบบสำหรับผู้ชมทุกกลุ่ม	9	2	1	-	-
4. การประเมินผลควรประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าชม ความประทับใจ ความสนุก ความบันเทิง โดยใช้วิธีการสังเกต	9	3	-	-	-
5. พิพิธภัณฑ์ดนตรีอาจต้องออกแบบการประเมินในระยะยาว เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของผู้ชมอย่างต่อเนื่อง	6	5	1	-	-
6. ความสำเร็จในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ดนตรีสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชม	5	6	1	-	-
7. มีกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อประเมินผล ทั้งความรู้และความพึงพอใจของผู้ชมในช่วงท้ายของการชมพิพิธภัณฑ์ โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมเข้าจังหวะ ร่วมกันตีกลอง หรือเครื่องเคาะจังหวะ (Percussion)	3	7	1	1	-
ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
1. พิพิธภัณฑ์ดนตรีจะต้องสร้างเครือข่ายกับค่ายเพลง สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนดนตรี	7	3	2	-	-
2. สร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง	10	2	-	-	-

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

แนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตใน พิพิธภัณฑ์ดนตรี	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ให้อันดับคะแนน (คน)				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
3. ในการร่วมกันของเครือข่ายจะเป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และเครื่องดนตรีในการ จัดแสดง	11	1	-	-	-
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ทั้ง ประเทศเพื่อนบ้าน และชาติตะวันตก	9	3	-	-	-
5. ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ ศิลปิน และนักสะสม เพื่อต่อยอดความคิด ความรู้ทางด้านดนตรี	11	1	-	-	-

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจิรัฐา จารุพิสิษฐ เกิดวันที่ 27 ตุลาคม 2528 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2552